

Vejledende læreplan for Lokale valg

A: Formål og Introduktion

Formålet for undervisningen i lokale valg

(Jf. § 38 i Hjemmestyrets bekendtgørelse om trinformål samt fagformål og læringsmål for folkeskolens fag og fagområder.)

Formålet med undervisningen er, at eleverne opnår indsigt og alsidige færdigheder inden for fire fagområder: håndværk og design, kunst og arkitektur, idræt og udeliv samt musik, sang, bevægelse og drama. Lokale traditioner og kulturelle arrangementer inddrages i de lokale valg med henblik på at skabe forståelse af sammenhænge mellem den kulturelle og den praktiske og musiske dimension. Undervisningen skal desuden medvirke til, at eleverne får indblik i og forståelse for moderne såvel som ældre kulturhistoriske værdier og udtryk.

Stk. 2. Undervisningen skal give eleverne positive oplevelser med praktisk, musisk og fysisk aktivitet. Undervisningen skal fremme elevernes psykiske velvære, oplevelsestrang, kreativitet og skaberglæde samt give dem tillid til egne praktiske evner og formåen inden for skabende aktivitet og ikke-sproglige udtryksformer.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne oplever værdien og glæden ved at udføre praktiske, musiske og fysiske aktiviteter i fællesskab med andre. Undervisningen skal styrke elevernes lyst til og øge deres forudsætninger for at deltage i lokale kulturelle, sociale og erhvervsrettede aktiviteter.

Stk. 4. Undervisningen skal give eleverne indblik i og forståelse af eget og andres samfunds kulturelle liv og levevis. Eleverne skal gennem arbejde med sammenhænge mellem materialer, tradition og kultur opnå kompetence til at vurdere og udvikle kulturelle udtryk og omgangsformer.

Kommentarer til formålet og fagets placering

Fagområdet lokale valg er obligatorisk for alle elever gennem hele skoleforløbet. Det vil sige, at der på alle tre trin i folkeskoleforløbet skal undervises i emner inden for de i formålsparagraffens stk. 1 nævnte 4 hovedområder: *håndværk og design, kunst og arkitektur, idræt og udeliv samt musik, sang, bevægelse og drama.*

Indholdet i de nævnte 4 hovedområder fastsættes lokalt ud fra de lokale ønsker, behov og muligheder og behøver ikke nødvendigvis bestå af de samme deldiscipliner på alle tre trin, ligesom de enkelte deldiscipliner ikke nødvendigvis er identiske med de i den vejledende læreplan foreslåede. Der kan således eksempelvis undervises bredt og tværfagligt i f.eks. håndværk og design på mellemtrinnet, specifikt i enkelte deldiscipliner på mellemtrinnet og specialiseret i én eller flere underdiscipliner på ældstetrinnet, eller der kan tilbydes forskellige deldiscipliner på de tre trin. Vigtigt er blot, at eleverne tilbydes en bred vifte af muligheder inden for de 4 hovedområder, således at der både gives eleverne mulighed for at erhverve sig kendskab til grundlæggende færdigheder og teknikker på flere felter og for fordybelse i enkelte discipliner, hvor eleven har udvist særlig interesse eller færdigheder.

Fagområdet har fået navnet lokale valg, fordi man ønsker at styrke dialogen mellem de lokale resurser og ønsker og skolen. Der er således mulighed for i de lokale læreplaner at medtage discipliner, man lokalt finder særligt vigtige, som der lokalt er traditioner for, eller som man har særlige muligheder for at undervise i. Mulighederne er meget vide og kan eksempelvis være uld-behandling, avittat, korsang, trommedans, klaver- eller orkesterspil, slalom og klatring for blot at nævne nogle.

Der er også lagt op til, at skolen bruger mennesker fra lokalområdet som undervisere i kortere eller længere perioder i forløb, der tilrettelægges i samarbejde med skolens faste lærere. Disse kan videregive særlig lokal viden, teknikker osv. og fungere som et supplement til skolens undervisere. Det kan også være hensigtsmæssigt at hente fagfolk fra andre skoler eller kommuner til varetagelse af fag eller fagområder, hvor både skole og lokalsamfund har brug for specifikke færdigheder eller viden.

Da de i den vejledende læreplan for lokale valg anførte læringsmål ikke er fastsat i bekendtgørelsesform, er disse i sagens natur ikke obligatoriske og kun ment som en vejledning for de enkelte skoler og kommuner. Derfor er der i forslag til undervisningen og forslag til evaluering kun anført enkelte eksempler, der kan tjene som inspiration til, hvorledes man lokalt kan udarbejde sådanne forslag. Eksempelvis vil en undervisning, der kun omfatter forslagene i den vejledende læreplan for idræt og udeliv på ingen måde blive alsidig og grundig nok. Man må altså nødvendigvis – selvom man lokalt vil anvende de vejledende læreplaner for lokale valg – supplere undervisnings- og evalueringsforslagene for at kunne leve op til fagets formål.

Læringssyn og arbejdsmetoder

Undervisningen i lokale valg tager udgangspunkt i praktiske opgaver. Gennem det praktiske arbejde og i dialog med lærere, elever, forældre, kunstnere, musikere, idrætsudøvere og andre personer med relation til fagområdet, vil eleven tilegne sig en lang række faglige teknikker samtidig med at han/hun udvikler mangeartede kompetencer inden for alle fag.

I arbejdet med forskellige former for udtryk sikres den kreative vinkel ved, at eleverne tænker og arbejder i kreative processer.

Alle elever skal arbejde med alle fagområdets 4 hovedområder, og på den måde opnå færdigheder inden for alle discipliner. Arbejdets organisering omkring læringsmål skal give eleverne mulighed for at få gode tekniske færdigheder og solide kompetencer i forskelligartede arbejdsprocesser.

Evnen til at kunne udtrykke sig ved hjælp af billeder, musik, hånd eller krop er enhver kulturs fundament. Som kulturfag skal lokale valg på samme tid være bærere af traditionen og kimen til nyudvikling. Denne dobbelthed i fagområdets natur skal styrkes og huskes. I skæringspunktet mellem kultur, tradition og nytænkning, ligger lokale valgs faglige muligheder.

Det er vigtigt at arbejde både fagspecifikt og i tværfaglige forløb. I fagspecifikke kursusforløb kan grundteknikker indlæres og øves. I tværfaglige forløb kan andre fagområder belyse teoretiske og praktiske sider af det faglige kerneområde, så der opstår helt ny viden og indsigt for eleverne.

Den praktisk musiske dimension i skolen skal sikre, at elevernes sanser, intelligenser og læringsstile aktiveres og imødekommes for på den måde at ”åbne nye vinduer” ud mod den verden vi lever i. Undervisningens tilrettelæggelse bør således sikre en faglig bredde og dybde, der støtter elevernes forskellige måder at tænke, lære og arbejde på.

Brugsanvisning til læreplanen

Læreplanen er delt op i 4 afsnit svarende til de i formålsparagraffen angivne hovedområder:

- håndværk og design,
- kunst og arkitektur,
- idræt og udeliv,
- musik, sang, bevægelse og drama.

De enkelte afsnit er yderligere opdelt i delområder og opstillet i fire spalter, som vist i nedenstående figur.

<i>Læringsmål</i>	<i>Forslag til undervisningen</i>	<i>Forslag til evaluering</i>	<i>Forslag til undervisningsmaterialer</i>
Delområde		Delområde	
I denne spalte anføres de vejledende læringsmål for delområderne	I denne spalte anføres forslag til undervisningsaktiviteter, -forløb og -metoder i relation til de enkelte læringsmål eller grupper af læringsmål. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan arbejdes med de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	I denne spalte anføres forslag til evalueringen ud fra læringsmålene i 1. spalte. Forslagene skal ses som eksempler på, hvordan der kan evalueres ud fra de pågældende læringsmål, og er udelukkende vejledende.	I denne spalte anføres forslag til undervisningsmaterialer – såvel materialer til elevernes brug som vejledende materialer til lærerens brug. Forslagene skal ses som eksempler på, hvilke typer af materialer, der kan anvendes i arbejdet, og er udelukkende vejledende.

Læringsmålene

De i læreplanen foreslåede læringsmål er ikke opstillet i prioriteret rækkefølge, ligesom de ikke er udtryk for en faglig progression: de er lige vigtige og skal ikke nødvendigvis tages i den rækkefølge, de er opstillet i. Der er læringsmål med en bred betydning, som kræver lange faglige og tværfaglige forløb, før de kan nås, og der er læringsmål, som er små redskabsmål, der både kan stå alene, og som kan indgå som en del af større projekter, emner og forløb.

Læreplanens opbygning gør det muligt at lade sig inspirere af de forslag til undervisning og aktiviteter, der er knyttet til de foreslåede læringsmål. Aktivitetsforslagene er ikke fyldestgørende som undervisning inden for det enkelte foreslåede læringsmål, men blot enkelte forslag blandt mange mulige.

Forslag til undervisningen

Undervisningsaktiviteterne er designet således, at de nogle gange anslår en metode, andre gange en arbejdsproces for lærere såvel som for elever. Undervisningsforslagene kan godt bruges alene, men samtlige foreslåede læringsmål indgår bedst i en bredere sammenhæng med andre læringsmål og fag, for at skabe en solid faglig udvikling.

Begynd hvert forløb med at samle de læringsmål, eleverne skal arbejde med. Find ligeledes relevante læringsmål inden for andre fag og fagområder. Når alle læringsmål er samlet, vurderes hvilke emner eller indhold, der er bedst egnet, som fællesparaply over læringsprocesserne. Først derefter begynder planlægningen af de enkelte undervisningsaktiviteter. For hver undervisningsaktivitet vælges den undervisningsorganisering, der fremmer læringsmålene mest.

Forslag til evaluering

Der evalueres med eleverne på mange måder i hverdagen. Evalueringens forslagene i lærerplanen er både tænkt som forslag og som fokuspunkter i en undervisningssituation. Her skal man huske, at det er læringsmålet, der skal evalueres ud fra, hvad enten man vælger de i læreplanen foreslåede, eller lokalt udarbejder sine egne. Det betyder, at en god evaluering starter med at sikre, at målet er helt tydeligt og forståeligt for eleverne såvel som for forældrene. Evaluering er til tider udelukkende resultatorienteret og ligger som direkte opfølgning, når et produkt er færdiggjort. Andre gange er evaluering mere langsigtet og foregår ved, at gamle og nyere produkter, arbejdsmetoder eller forløb sammenlignes på forskellige aftalte tidspunkter af året eller i løbet af trinnet. Det er vigtigt at evaluere både i hverdagen og med større tidsintervaller. Evalueringen er elevens, forældrenes og lærerens fælles redskab til at følge elevens udvikling og sikre, at eleven når de mål, der er fastsat for hvert forløb og på hvert trin. Opbevaring af instruktioner, opgaver og vejledninger i en mappe eller lignende, understøtter evalueringen på både kort og lang sigt. Derudover vil opbevaring af forskellige produkter eller forskellige former for fotoregistrering være vigtig som dokumentation af samtlige færdigheder og læringsprocesser.

Foruden den mundtlige og skriftlige evaluering er der i lærerplanen foreslået en kasse til opbevaring af alle fremstillede produkter. Denne kasse kan samtidig indeholde de forskellige opgavetyper og vejledninger mv., eleven har fået, og kan således give den langsigtede evaluering perspektiv.

Forslag til undervisningsmaterialer

De anførte forslag til undervisningsmaterialer er både til brug for læreren selv og til brug for eleverne.

Alle relevante grønlandske udgivelser er søgt medtaget. Herudover skal det understreges, at der i udvælgelsen af de øvrige materialer ikke er foretaget en sammenlignende vurdering af de enkelte forlagsudgivelser. De anførte materialer skal således ses som eksempler på de typer materialer, der skønnes anvendelige, og angivelserne er på ingen måde et udtryk for, at den pågældende udgivelse vurderes som værende af højere kvalitet end andre tilsvarende materialer.

Materialeangivelserne skal derfor heller ikke betragtes som udtømmende, og skolerne og de enkelte lærere opfordres til selv at foretage materialesøgninger for løbende at ajourføre skolens materialesamling til faget.

Planlægning af undervisningen

På ældstetrinnet skal elevernes tekniske og faglige færdigheder være konsolideret. De skal have forståelse af, at arbejdet med håndværket kan sættes ind i en større kulturel, samfundsmæssig og global sammenhæng. De skal kunne skabe udtryk og produkter gennem eksperimenterende og kreative arbejdsformer.

Håndværk og design

”Mit personlige drikkekrus”

Eksempel på et eksemplarisk forløb ud fra de forestående læringsmål i håndværk og design samt andre discipliner fra lokale valg og andre fag:

Læringsmål:

- kender og kan bruge relevante skitserings- og udviklingsprocesser (design)
- kender relevante konstruktionsmetoder i forskellige materialer, f. eks.: papir, pap, træ, metal og ler (design)
- behersker grundlæggende skulpturteknikker i forskellige materialer (kunst)

Tema for forløbet er at få udvikle et brugbart og dekorativt drikkekrus eller kop, hvor det personlige kommer til udtryk i produktet.

1. introduktion af forløbet.

Eleverne medbringer forskellige former for krus og kopper. Endvidere hentes oplysninger på internettet og skolebiblioteket om drikkekrus, -kopper og andre redskaber, man har brugt til at drikke af. Snak i fællesskab om funktion og udseende. Hænger det sammen – og hvorfor er der forskel.

2. funktions- og egenskabsbeskrivelse af egen kop

- hvilket behov skal produktet (koppen/kruset) dække
- skal produktet ”passe” til andre produkter
- hvordan skal produktet laves (drejes, formes, pladeteknik eller andet)
- hvor meget skal det kunne holde til
- hvad med rengøring

3. lav en ide-tavle (A5-papir)

Find ting der ”passer til dig” – og klistr dem på papiret:

- billeder, som du kan lide
- farver, som du kan lide
- ord og sætninger, som du kan lide
- mønstre, som du kan lide
- tegn og symboler, som du kan lide.

Brug ”ide-tavlen” som inspiration til det videre arbejde.

4. lav tre skitser med ide-forslag til ”min kop/krus”

brug inspiration fra ide-tavlen, fx farver, billeder og dele eller stumper af tekst.

5. lav de tre forslag som prøvemodeller.

6. vælg den bedste ud.

7. lav koppen/kruset.

Efter skitse og model udarbejdes koppen/kruset i ler. Brænd leret og dekorér bagefter efter skitseforlægget.

Evaluerings.

Eleven gemmer ideer og skitser i sin portfolio.

Lad hver elev fortælle om ideen bag ”min kop/krus” – hvilke personlige ting der er valgt – og hvorfor.

Krus og kopper kan udstilles på skolen med skitser og ide-tavler som baggrund.

Kunst og arkitektur

”Lav en tegneserie over en vittig historie – fortalt på både grønlandsk og dansk”

Eksempel på et eksemplarisk forløb ud fra de foreslåede læringsmål i kunst og arkitektur:

Læringsmål:

- kan arbejde med billeder i flere forskellige medier, f.eks. på computer som tegneserie, animation o.l. (kunst)
- kan dokumentere arbejdsforløb via forskellige medier, f. eks. udstillinger, bøger, IT eller tekst (kunst)
- kan bruge både grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i det kunstneriske arbejde (kunst)

Eleverne arbejder parvis.

Som inspiration gennemblades tegneserier.

1. Lad eleverne finde og udvælge forskellige talebobler fra tegneserierne. Disse tegnes og skrives af på egne papirer. Endvidere findes andre symboler, fx fartpile røgskyer og lyn. Disse nedskrives med forklaringer.

2. eleverne finder en lille sjov historie (fra ugeblade, aviser eller internettet). Historien skal være egnet til at ”oversætte” til tegninger.

3. historien opdeles i passende afsnit, som kan tegnes som billeder (fx 6)

4. eleverne laver en oversigt med skitser over antal billeder/scener, de skal bruge for at fortælle historien (fx A3 – inddelt i 6 felter). Felterne behøver ikke være lige store ved udførelsen. Fx kan et nærbillede være mindre end et oversigtsbillede.

5. lad eleverne komme med egne forslag til, hvordan de vil bruge tekst-sproget, fx grønlandsk i taleboblerne og dansk under tegningerne – eller begge sprog som ”undertekst” og kun udråb m.m. i taleboblerne.

6. eleverne overvejer, hvordan personen/personerne skal se ud. Personerne kan evt. kopieres, så de er ens og gennemgående i hele tegneserien.

7. de enkelte billeder tegnes med blyant – og males med vandfarve.

8. derefter optegnes de enkelte figurer med en tynd tuschpen.

9. tekst indskrives i taleboble – eller for neden af billedet.

10. den færdige tegneserie lamineres og sættes sammen med de øvrige tegneserier til en bog.

11. bogen udstilles på biblioteket – til frikvartersudlån m.m.

Evaluerings.

Skitser og forslag gemmes i elevens port folio.

De enkelte tegneserier kan udstilles sammen med skitserne og i den forbindelse kan eleverne fremlægge arbejdsprocessen fra ide til det færdige produkt.

Idræt og udeliv

”Forårstur”

Et eksemplarisk tværfagligt forløb med læringsmål fra idræt og udeliv, kunst og arkitektur samt grønlandsk:

Læringsmål:

- har grundlæggende forståelse og indsigt i de sammenhænge, der er imellem mennesket og naturen, både lokale og globalt (udeliv)
- behersker planlægning, tilrettelæggelse af ruter og udstyrsbehov for mindre grupper (udeliv)
- kan skrive sammenhængende, sikkert og varieret om fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en form der passer til situationen (grønlandsk)
- behersker grundlæggende tegne- og materialeteknikker (kunst)

Eleverne planlægger en ”forårstur”, hvor formålet er:

- En spændende og udfordrende vandretur
- Muligheder for at finde ”forårs-tegn”
- skal kunne lave et forårsdigt om mennesket og naturen
- skal kunne lave en illustration i sort/hvid med tusch til digtet

1. Eleverne planlægger selve vandreturen:

- Hvor skal de hen?
- Hvor langt skal de nå – fx fra kl. 8.00 – 14.00?
- Hvad skal de have med af påklædning, mad og materialer (papir-blok, blyant, poser m.m.)?

2. På vandreturen tager eleverne digitale billeder af forårstegn (fx fugle, planter og smeltevand) samt noterer og indsamler forårstegn (fx mælkebøtteblade, pil, fuglefjer m.m.)

3. Som introduktion på forløbet i klassen oplæser læreren et forårsdigt/forårshistorie.

4. Gruppeopgave: Eleverne laver en mindmap over forårsord.

5. Ud fra ord fra mindmap og inspiration fra ”forårs-ting” og billeder arbejdes med digte.

6. Som illustration til digtet laves en tegning. Eleverne bruger deres skitser fra turen. De udvælger en skitse eller et udsnit deraf. Til sidst tegnes tegningen op med en tynd tuschpen

7. De færdige digte og illustrationer samles til et hæfte eller ophænges på skolen.

Evaluering

Eleverne evaluerer vandreturen: var planlægningen i orden, var turen spændende og udfordrende og blev eleverne inspireret til videre arbejde med digte.

Skitser, materialer og noter gemmes i elevens portfolio.

Eleverne fremlægger deres digte med illustration(er) for klassen eller ved et forældremøde.

Sang, musik bevægelse og drama

”Improvisations-drama”

Eksempel på et eksemplarisk forløb ud fra de foreslåede læringsmål i musik, sang, bevægelse og drama og grønlandsk:

Læringsmål:

- har en veludviklet for disciplin og selvdisciplin (drama)
- har beherskelse af forskellige kropsudtryk og kropsarbejde, f.eks. mimiske udtryk (drama)
- har beherskelse af evnen til at bruge koncentration og iagttagelse i det dramatiske arbejde (drama)
- kan udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og veldisponeret form (grønlandsk)
- har kendskab til mundtlige og skriftlige genrer (grønlandsk)

Øvelsen gå ud på, at eleverne i grupper på 5 dramatiserer små improviserede rollespil:

- 1) I fællesskab gennemgås ideen med oplægget
- 2) Eleverne opdeles i grupper på 5 personer
- 3) Hver gruppe finder og nedskriver en ”situation” med 5 personer, som de giver en kort karakteristik. Det kan være en konflikt fra frikvarteret, noget der er sket i ”klubben”, et uheld på fodboldbanen osv.
- 4) Grupperne bytter hinandens opgave, og der deles tilfældigt ud af personerne indenfor gruppen.
- 5) hver gruppe skal nu tolke og spille det udleverede ”drama-stykke” – og eleverne improviserer den givne situation og spiller den rolle, som de har fået udleveret

Eksempel:

Spisefrikvarteret – vi skal spise samlet, men hvor længe!

Elev A: spiser længe og langsomt – har ingen venner og vil ikke ud

Elev B: har ingen mad med – er sur og irriterende

Elev C: har en plade chokolade og en cola – ligeglad og vil kun høre sin Mp3

Elev D: har spist sin mad i 10-frikvarteret og vil ud og spille fodbold – så hurtigt som muligt

Lærer: er træt efter timen – og vil spise sin mad på lærerværelset

Lad drama-forløbet vare ca. 5 minutter. – alt efter engagement og muligheder for indhold. Sørg for at opmuntre alle eleverne til at deltage i improvisationen. Der behøver ikke at komme en løsning på ”problemet”.

Evaluering.

Lad grupperne evaluere hinanden:

- Hvordan blev person-rollen tolket?
- Var der andre muligheder?
- Hvilken drama-person var mest ”stejl” i sin holdning?
- Hvilken drama-person var nemmest at arbejde sammen med?
- Var der en demokratisk proces i drama-forløbet?

Læringsmålene for lokale valg på alle trin

Ved afslutningen af <i>ungstetrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinnet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinnet</i> forventes det, at eleverne
Håndværk og design		
Håndarbejde		
<ul style="list-style-type: none"> • har tilegnet sig et grundlæggende kendskab til forskellige materialer og deres anvendelse • kan bruge fantasi og oplevelser som udgangspunkt for skabende arbejde med tekstiler • udvikler evnen til at samtale om egne og andres arbejder • har arbejdet med brug af tekstiler ved f.eks. udsmykning, dukketeater m.m. • har arbejdet med farverne og deres betydning i arbejdet • har stiftet bekendtskab med de grønlandske håndarbejdstraditioner, f.eks. i form af fremvisninger og fortællinger • har arbejdet med de særlige grønlandske materialer og enkle teknikker, f.eks. filtning, skindsyning og perlesyning • behersker enkle dekorationsteknikker, f.eks. stofmaling og broderi • behersker enkle håndsnyningsteknikker • behersker enkle former for garnarbejde, f.eks. snoning og vævning 	<ul style="list-style-type: none"> • har et godt kendskab til valg af materialer, herunder materialernes forskellighed, kvalitet, anvendelses- og udtryksmulighed • er i stand til at eksperimentere med materialer og teknikker • har arbejdet med kompositionsprincipper, betydning af farvevalg samt formgivning • udvikler evnen til at samtale om egne og andres arbejder, eleverne skal kunne give konstruktiv kritik • har et godt kendskab til de grønlandske håndarbejdstraditioner • har kendskab til enkle former for skindsyning • har arbejdet med forskellige former for bearbejdning af uld, f.eks. kartning og filtning • har kendskab til enkle former for perlesyning • behersker alsidige dekorationsteknikker, f.eks. broderi, applikation og silkemaling • behersker forskellige håndsnyningsteknikker • er fortrolig med symaskinen og dens muligheder • behersker flere former for garnarbejde, f.eks. enkel strik, hækling og vævning • behersker anvendelse og lettere tilretning af mønstre • kan benytte IT ved informationssøgning og evt. ved skitse- og designprocesser 	<ul style="list-style-type: none"> • er fortrolig med valg af materialer, herunder materialernes forskellighed, kvalitet, anvendelses- og udtryksmulighed • kan overskue hele arbejdsprocessen fra idé til færdigt produkt, herunder valg af form, materiale og teknikker • kan fremstille ting af æstetisk og funktionel værdi • er i stand til at eksperimentere og bruge utraditionelle materialer og teknikker • har arbejdet med fremstilling af beklædning, brugstekstiler samt mere skulpturelle ting • har indsigt i andre landes håndarbejds-mæssige traditioner • er i stand til at arbejde med skitsetegning, måltagning og konstruktion* • kan benytte IT til bl.a. skitsearbejde og informationssøgning* • har arbejdet med betydningen af det personlige udtryk* • er i stand til at vurdere og tage stilling til økonomi og forbrug i designprocessen* • er i stand til at bruge grønlandske og danske faglige udtryk

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>aldstetrinet</i> forventes det, at eleverne
Sløjd		
<ul style="list-style-type: none"> • kender de grundlæggende sikkerhedsregler i et værksted • kender de almindeligste værktøjers navne, brug og anvendelsesområder • har erfaringer med at save, bore, hamre, skrue og slibe med håndværktøj 	<ul style="list-style-type: none"> • har indgående kendskab til sikkerhedsregler for værktøj, værksteder og maskiner • anvender hensigtsmæssige arbejdsstillinger • har grundlæggende materialekendskab • kan anvende forskellige former for save, høvle og bór • kan forstå og bruge en arbejdstegning • er sikre i måltagning og opmærkning • kan lave samlinger med lim, søm, skruer og dyvler • behersker forskellige færdiggørelsesteknikker, eksempelvis slibning, olie- og voksbehandling, bejdsning, maling og lakering • har kendskab til forskellige former for træskærerarbejde • kan gennemføre en arbejdsproces fra ide til produkt • kan læse grønlandske og danske brugsanvisninger for værktøj og materialer 	<ul style="list-style-type: none"> • har grundigt kendskab til funktion og brug af fagets maskiner • har viden om træforbehandlingsteknikker i kulturelt og historisk perspektiv • kan vedligeholde værktøj • har viden om fagområdets relation til ældre og nuværende erhverv • kan fremstille en brugbar arbejdstegning • kan udføre forskellige former samlinger, eksempelvis; fældning, slidsning, tapning • kan udføre almindelige småreparationer • har kendskab til finering og drejning • kan gøre sig æstetiske og funktionelle overvejelser i forbindelse med arbejdsopgaver • selvstændigt og i fællesskab kan løse arbejdsopgaver fra ide til produkt • kan vælge og anvende arbejdsmetoder og værktøjer hensigtsmæssigt • behersker grønlandske og danske fagudtryk
Hjemkundskab		
<ul style="list-style-type: none"> • har forståelse af kostens betydning for krop og sundhed • kender forskel på sunde og usunde madvarer • kender de grundlæggende hygiejne- og sikkerhedsregler i køkkenet • har viden om måltiders betydning i kulturelle og sociale fællesskaber • kan fremstille simple retter og dække bord • kan vaske op og rydde et køkken efter brug 	<ul style="list-style-type: none"> • har viden om de forskellige levnedsmiddelgrupper og deres betydning i kosten • har viden om de almindeligste råvarer, deres oprindelse, forarbejdning og opbevaring • behersker de grundlæggende hygiejne- og sikkerhedsregler i køkkenet • har viden om lokale madtraditioners kulturelle og historiske baggrund og udvikling • kan fremstille varierede og sunde måltider • behersker almindelige madlavningsmetoder og teknikker såsom: kogning, stegning og bagning • kan planlægge indkøb og arbejds gange samt fordele køkkenarbejdet i fællesskab 	<ul style="list-style-type: none"> • har viden om vitaminers, mineralers og andre næringsstoffers betydning for kosten til forskellige aldersgrupper • har kendskab til almindelige tilsætningsstoffer og deres miljøpåvirkninger på råvarer • kender og ved hvad en varedeklaration skal bruges til • kan forholde sig kritisk til oplysninger om kost og madvarer • har viden om enkelte vigtige mikroorganismer og konserveringsprincipper • har viden om enkelte vigtige rengøringsmidlers sammensætning, opbevaring, brug og miljøpåvirkning • kan planlægge og fremstille måltider af forskellig kulturel oprindelse • kan planlægge og fremstille menuer til forskellige lejligheder, selvstændigt og i fællesskab • kan udvikle egne variationer af kendte retter og bagværk* • har kendskab til madlavningens kreative og æstetiske dimensioner

Ved afslutningen af <i> yngstetrinnet </i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i> mellemtrinnet </i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i> ældstetrinnet </i> forventes det, at eleverne
	<ul style="list-style-type: none"> • kan planlægge og sammensætte måltider ud fra lokale forhold, almindelige kostanbefalinger og økonomi • kan forarbejde og tilberede grønlandske madvarer, herunder fremstilling af traditionel grønlandsk proviant 	
<ul style="list-style-type: none"> • kender almindelige køkkenredskabers navne og brug på dansk og grønlandsk 	<ul style="list-style-type: none"> • kan omsætte opskrifter efter antal personer og råvarers tilgængelighed • kender betydningen af hensigtsmæssige arbejdsstillinger • er sikre i anvendelsen af forskellige måle- og vejeinstrumenter • kan anvende danske og grønlandske opskrifter samt finde opskrifter på h-ternettet 	<ul style="list-style-type: none"> • behersker grønlandske og danske fagudtryk
Design		
<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med enkle materialeundersøgelser • har kendskab til enkle skitseprocesser • har mødt og diskuteret forskellige genstandes brugsværdi og funktioner • kender og kan beskrive hverdags brugsgenstande og deres funktioner • kender almindelige genstandes navne på grønlandsk og dansk 	<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til og erfaring med forskellige materiale og materialeundersøgelser • kender og kan bruge flere forskellige skitseringsprocesser • kender og kan bruge enkelte konstruktionsmetoder • kan bruge viden og erfaring fra de andre fagområder • kan opstille kriterier for form og funktion og tilrettelægge en arbejdsproces fra ide til produkt • har kendskab til materiale-, traditions-, og kulturbetydning for udviklingen af brugsgenstande • har kendskab og forståelse af kulturhistoriske og traditionsbundne værdier • har særligt kendskab til udviklingen af enkelte grønlandske brugsgenstande • her kendskab til enkle erfaringsindsamlingsmetode • har begyndende kendskab til industrielle designprocesser • kan bruge IT til skitsering og informationsøgning • kender og kan bruge danske og grønlandske fagudtryk 	<ul style="list-style-type: none"> • behersker grundlæggende materiale-, form- og funktionsundersøgelser • kender og bruger relevante skitserings- og udviklingsprocesser • arbejder afprøvende med materialer, form og funktion • kender relevante konstruktionsmetoder i forskellige materialer i f.eks. papir og pap, træ, metal, ler • kender og forholder sig til design i hverdagen såvel som til udviklingen af nyt design. • forstår den kulturhistoriske betydning for udvikling og brug af designede brugsgenstande • har grundigt kendskab til udviklingen af udvalgte grønlandske brugsgenstande, samt ideer til nyudvikling af disse • kan vurdere brugergrupper/målgrupper for udvalgte brugsemner og designs • kan bruge IT som redskab til skitse-, design- og dokumentationsprocesser. Samt til informationsøgning. • bruger grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i arbejdsprocesserne

Ved afslutningen af yngstetrinnet forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af mellemtrinnet forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af ældstetrinnet forventes det, at eleverne
Arkitektur		
<ul style="list-style-type: none"> • har oplevet og erfaret forskellige rums funktioner og betydning • kan finde og beskrive rum man kender • har oplevet og erfaret bygningers enkeltdele og deres brug; f.eks. døre, vinduer, trapper osv. • kan se og mærke lysets betydning for et rum • har oplevelser med både uderum og inderum; f.eks. legeplads og legerum • kan tegne eller modelbygge huse eller andre byggerier med forskellige funktioner • kan tegne uderum med forskellige funktioner 	<ul style="list-style-type: none"> • kan beskrive forskellige typer af "bosteder"; f.eks. bygd, landsby, bjergby, storby osv. • kender hvilke materialer man kan bygge med • kender de materialer, der bruges i Grønland, til at bygge huse og andre byggerier med • kan beskrive og registrere ved hjælp af opmåling, foto og tekst • kan beskrive rum/ bygninger eller lign. ved hjælp af sansedtryk, funktioner og lysets virkning • kan tegne, designe eller modelbygge et rum eller hus eller andet byggeri ud fra en ide og forskellige relevante funktionskriterier • kan forstå og beskrive materialernes betydning for et rum/ byggeris udtryk • kender enkelte kulturers byggestile • kan bruge IT til tegning og informationssøgning • kan bruge relevante grønlandske og danske fagudtryk 	<ul style="list-style-type: none"> • behersker grundlæggende arbejdsmetoder og teknikker til beskrivelse af rum, huse, bygninger osv. • har begyndende indblik i almindelige byggeprocesser fra projektering til færdigt byggeri • kan opmåle, tegne og modelbygge/konstruere rum/ huse/ bygninger / andet • kan opstille kriterier til form, funktion og æstetik for et byggeri, f.eks. udtrykke farvers, lys og teksturers betydning for oplevelsen af et hus • kender og forstår dele af arkitekturens historie, her i blandt den græske, den modernistiske og den grønlandske • kan bruge faglitteratur og andre relevante opslagsværker til belysning af forskellige emner • bruger forskellige metoder til erfaringsindsamling og dokumentation af forløb • bruger IT i relevante sammenhænge • kan bruge grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i arbejdsprocesserne

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinet</i> forventes det, at eleverne
Idræt og udeliv		
Idræt		
<ul style="list-style-type: none"> • har tilegnet sig forskellige færdigheder inden for boldbasis • har tilegnet sig forskellige færdigheder inden for kropsbasis • kender og har oplevet forskellige former for opvarmning • kender forskellige lege, sanglege og gamle grønlandske lege • har tilegnet sig færdigheder inden for forskellige holdidrætter • har tilegnet sig færdigheder inden for enkelte individuelle idrætter <p>• kender og har oplevet forskellige former for kreative bevægelsesforløb</p> <p>• udvikler evnen til at bruge både danske og grønlandske ord og vendinger i undervisningen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • har grundlæggende kendskab til boldbasis • har grundlæggende kendskab til kropsbasis • har forståelse og grundlæggende kendskab til opvarmning og dens betydning for kroppens arbejde • har grundlæggende kendskab til flere holdidrætter • har grundlæggende kendskab til individuelle idrætter • har grundlæggende kendskab til slagboldspil • har grundlæggende kendskab til akrobatik og gøgl • har erfaring med og kendskab til kreative kropsforløb • har grundlæggende kendskab til grundtræning herunder; kondition, muskelstyrke, muskuløshed og bevægelighed • har kendskab og forståelse for sammenhænge imellem levevis og idræt, samt kostens, rygningens og alkohols betydning for kroppen og kroppens arbejde • har kendskab til idrætsskader, deres forebyggelse og behandling • kan bruge både dansk og grønlandsk som kommunikation i forskellige sammenhænge 	<ul style="list-style-type: none"> • behersker forskellige boldspil teknisk og taktisk korrekt • behersker forskellige løbedistancer og teknikker, heriblandt: 100m, 110m hæk, stafet og mellemdistancer • behersker forskellige springformer; f.eks. længde og højdespring • kan støde og kaste korrekt • er fortrolige med grundlæggende gymnastikteknikker som: afsæt, lande, forhøj, hop, spring osv. • kan planlægge og gennemføre et kropsforløb, f.eks. en rytmisk serie, udvikling af et småspil osv. • har erfaring med og kendskab til flere forskellige idrætstyper, f.eks. ketscherspil, roning, padling, dans og inuitlege • behersker grønlandske og danske fagudtryk og navne på redskaber

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinet</i> forventes det, at eleverne
Udeliv		
<ul style="list-style-type: none"> • her erfaringer med vandreture og cykelture samt forberedelserne hertil • har kendskab og erfaring til andre udendørs aktiviteter, som f.eks. rulle-skøjter, skateboard, kurebræt eller skiløb mm • har erfaring med sæsonbetonede aktiviteter, som bærplukning, julepyntindhentning osv. • har tilegnet sig enkelte færdigheder i udeliv og sikkerhed samt ansvarlighed overfor naturen • har erfaring med bålavning og bagning af f.eks. snobrød • udvikler evnen til at bruge både danske og grønlandsk ord og vendinger i undervisningen 	<ul style="list-style-type: none"> • har tilegnet sig grundlæggende færdigheder i planlægning, forberedelse, gennemførelse og evaluering af ture i naturen, f. eks vandreture, cykelture, skiture, rideture, slædeture, kajakture osv. • har grundlæggende færdigheder i orientering og løb i naturen. • har erfaringer med forskellige lege i naturen f.eks. stratego • har tilegnet sig færdigheder i sikkerhed og hensigtsmæssig færden i naturen • har kendskab til basal førstehjælp • har tilegnet sig færdigheder i valg af tøj og udstyr til ture i naturen • har erfaringer og færdigheder indenfor lejrslagning og madlavning på bål eller kogesæt • har kendskab til lokal flora og fauna, og ansvarsfuld omgang med denne. • kan bruge flora og fauna ved tilberedning af mad o. lign. • har erhvervet grundlæggende færdigheder indenfor jagt og jagtetik samt fiskeri og fiskerietik • kan bruge både dansk og grønlandsk som kommunikation i forskellige sammenhænge 	<ul style="list-style-type: none"> • behersker planlægning og tilrettelæggelse af ruter og udstyr for mindre grupper • behersker gennemførelsen af forskellige typer af ture i naturen for mindre grupper • har grundlæggende kendskab og erfaring med flere af følgende udelivsaktiviteter: O-løb, cykelture, skiløb, rulle-skøjter, ridning, kajakroning eller slædekørsel • behersker forskellige knob og stik • har grundlæggende forståelse af og indsigt i sikkerhed i forbindelse med udeliv • kender og kan give førstehjælp • har grundlæggende forståelse af og indsigt i de sammenhænge, der er imellem mennesket og naturen, både lokalt og globalt • behersker grønlandske såvel som danske faglige udtryk

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>aldstetrinet</i> forventes det, at eleverne
Musik, sang, bevægelse og drama		
Sang		
<ul style="list-style-type: none"> • kan synge flere forskellige danske og grønlandske børnesange, årstidsange og højtidsange • kender forskellige rim og remser • kan synge enstemmigt og enkle kanoner • kender forskellige sanglege og har prøvet at dramatisere kendte sange • kan digte små pjattetekster, sange o. lign • har fornemmelse for stemmens brug, f.eks.: at kunne synge <i>til</i>, at være en del af et stort fællesskab, synge i naturligt stemmeleje (C1 – E2). 	<ul style="list-style-type: none"> • kan flere forskellige grønlandske og danske årstids-, morgen-, højtidsange og salmer • kan forskellige børnesange, rim og remser • kan synge flerstemmigt, bl.a. kanon, overstemmer og ostinater • kan synge lettere korsang • kan synge fra sangbog og kopier • kan lave selvkomponerede småtekster • kender og kan synge udenlandske sange og populærmusik. • kan synge i mikrofon • har bevidsthed om stemmens muligheder, f.eks. artikulation, smidighed i stemmen, opmærksomhed omkring det rigtige stemmeleje, fællesskabsoplevelser og æstetik og udtryk. • kan synge i naturligt stemmeleje. (C1-E2) 	<ul style="list-style-type: none"> • kan flere forskellige grønlandske og danske årstids-, morgen-, højtidsange og salmer • kan synge enstemmigt, flerstemmigt og diverse over- og understemmer • er fortrolige med at synge fra sangbog og kopier • kan skrive små tekster og fabulere legende • kan bruge udenlandske sange og populærmusik i forbindelse med opsætninger • er fortrolige med at synge i mikrofon
Musik		
<ul style="list-style-type: none"> • kender og fornemmer rytme, start/stop og puls • har fornemmelse for tonalitet, lydstyrke, lydlængde og tonehøjde • har afprøvet legende improvisationer og imitationer • har arbejdet i rytmiske sammenhænge med trommer, rytmeinstrumenter, stavinstrumenter, strengeinstrumenter og tangentinstrumenter • har prøvet lettere legende sammenspil • har arbejdet med enkle melodistemmer og enkle modstemmer 	<ul style="list-style-type: none"> • har fornemmelse for puls og tonalitet, skelne tonehøjde, lydstyrke og –længde • kender relevante betydningsfulde grønlandske, danske og udenlandske nye og gamle komponister og sangskrivere samt vigtige værker • kan spille lette melodier og melodistemmer på forskellige instrumenter, f.eks. guitar, tangentinstrument, bas, blikfløjte eller kazoo • kender og har arbejdet med forskellige musiktraditioner og musikretninger, f.eks. grønlandsk trommetradition, rock, latin og swing • kan spille enkle akkorder, lette ostinater, simple understøttelser og akkompagnement samt improvisere legende • kan sammenspil med udgangspunkt i f.eks. lettere legende trommerundkreds og / eller lette 2 til 3 – akkord-numre • kan bruge forskellige instrumenter som rytmisk grundfundament, her i blandt trommer, rytmeinstrumenter, stavspil, strengeinstrumenter, tangent- og blæseinstrumenter • kan bruge stavspilsinstrumenter til enkle modstemmer, rytme- og pulsmarkering • kender og kan bruge forskellige rytmiske stilarter, f.eks. calypso og cha-cha. • kan sikkert fornemme en puls, holde et tempo, bruge indsats, afslag og dynamik • kender lette dur- og molakkorder på klaver 	<ul style="list-style-type: none"> • har grundlæggende musikteoretisk kendskab f.eks. fornemmelse for puls, tonalitet, visualiseringsmuligheder, vigtige komponister og værker • kender og spiller på forskellige instrumenter, både solo og i sammenspil • arbejder improviserende og legende • komponerer, improviserer og fabulerer musikalsk • spiller lette ostinater, akkorder, understøttelser, rifs og melodistemmer • kender og bruger trommerundkreds som akkompagnement til bl.a. sammenspil • har sammenspil i forbindelse med bl.a. musicals, bands, dans og sang • er fortrolige med at bruge forskellige instrumenter som rytmisk grundfundament, her i blandt trommer, rytmeinstrumenter, stavspil, strengeinstrumenter, tangent- og blæseinstrumenter • kender og bruger mange forskellige rytmiske figurer og stilarter • kender og bruger dur- og moltonarter og har overblik over tonernes placering.

Ved afslutningen af <i>ungstetrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>mellemtrinet</i> forventes det, at eleverne	Ved afslutningen af <i>ældstetrinet</i> forventes det, at eleverne
<ul style="list-style-type: none"> • har stiftet bekendtskab med forskellige direktionsformer • har stiftet bekendtskab med forskellige notationsformer, f.eks. noder • har mødt formerne ABAB og AABAB 	<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med forskellige direktionsformer • har stiftet bekendtskab med bl.a. det konventionelle nodesystem og rytmenotationer • kender formerne ABAB, AABAB og ABACB • bruger opmærksomhed, koncentration og disciplin i arbejdsprocesserne 	<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger forskellige notations- og direktionsformer. • kender og bruger formerne ABAB, AABAB og ABACB
Bevægelse		
<ul style="list-style-type: none"> • kan danse enkle grønlandske polkaer • kender enkle grundtrin på basis af trommeindlæring, f.eks. firkantsgang/etnisk grundtrin • kender og bruger rytmer i selvkomponerede danse • har koncentration og disciplin i arbejdsprocesserne 	<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan forskellige folkedanse, seriedanse og grønlandske polkaer • kender forskellige bevægelsesmønstre indlært gennem lege og danse • kan integrere bevægelse i forskellige musik- og sanglege. 	<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan forskellige dansetrin, seriedanse, folkedanse, seriedanse og polkaer. Hip-hop og showdance • arbejder med frie bevægelser og musikalsk dramatisering • har kendskab til grundtrin og faste bevægelsesmønstre på baggrund af trommespil, rytmer og danse • kan lave imitationer til sang og musik • har arbejdet med integrerede forløb med dans, sang og musik, f.eks. musicals • arbejder med og udvikler forståelse af kroppens muligheder for koordinering, rytmicitet og glæden ved bevægelse til musik • arbejder med at perfektionere samspillet mellem krop, rytme og musik
Drama		
<ul style="list-style-type: none"> • har erfaringer med kropsfornemmelser og fornemmelser for krop og rum • har arbejdet med kropslige figurer og figurer i rummet • har tilegnet sig færdigheder i koncentration og iagttagelse • kan arbejde alene og i grupper med enkle kropslige udtryk • har erfaringer med indøvelse af små forløb • udvikler evnen til at bruge både danske og grønlandske ord og vendinger i undervisningen 	<ul style="list-style-type: none"> • har tilegnet sig grundlæggende erfaringer og kendskab til fornemmelser for krop og rum • har tilegnet sig færdigheder indenfor kropsarbejde med figurer, mimisk- og statusarbejde • har udviklet evnen til at bruge koncentration og iagttagelse i dramarbejdet • har grundlæggende kendskab til indøvelse af dramatiske forløb, med udgangspunkt i kendte såvel som ukendte tekster. • har begyndende erfaringer og kendskab til rekvisit og replikarbejdet • har erfaringer med maskearbejde • har begyndende kendskab til genre • kan bruge dansk og grønlandsk som kommunikation i forskellige sammenhænge 	<ul style="list-style-type: none"> • har beherskelse af forskellige kropsudtryk og kropsarbejde, f.eks. mimiske udtryk • har beherskelse af evnen til at bruge koncentration og iagttagelse i det dramatiske arbejde • har en veludviklet form for disciplin og selvdisciplin • behersker samarbejdet såvel som enkeltpræstationer i forbindelse med dramaarbejdet • kan arbejde med selvstændige forløb fra ide til færdigt drama • kan arbejde med indøvelse af faste forløb, med udgangspunkt i tekst • har erfaringer med opsætning af større dramaforløb, f.eks. musicals, og teaterstykker • behersker grundlæggende rekvisit – og replikarbejde • forstår genrebegreber og har kendskab til forskellige teatertraditioner, her i blandt grønlandske traditioner, tragedien, det naturalistiske teater og absurdteater • kan bruge grønlandske, danske og eventuelt engelske faglige udtryk i arbejdet med drama

Vejledende læreplan for Lokale valg

*B: Læringsmål og forslag til undervisningen,
evaluering og undervisningsmaterialer*

Håndværk og design

Håndarbejde	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • er fortrolig med valg af materiale herunder materialernes forskellighed, kvalitet, anvendelses- og udtryksmulighed 	<ul style="list-style-type: none"> • Løkke for løkke, hæk bare løs! Som inspiration opsættes en udstilling af gamle og nye hæklearbejder: rastahue, hatte, kyser, net, tasker, poser. <ol style="list-style-type: none"> 1. Lad eleverne vælge mindst tre forskellige garner ud fra forskellige kriterier: farver, materialekarakter og garntykkelse. 2. Eleverne hækler lange rækker af luftmasker i de valgte materialer. Herefter vurderes hæklingerne ved at sammenligne udtryk og anvendelse. 3. Sno eller flet de hækledede snore til: bånd, snore eller bæltter. 4. Eleverne vælger flere garner, som skal anvendes i det videre arbejde. 5. Eleverne skal nu hække frit og øve håndelaget: - frem og tilbage eller rundt med fastmasker. Ved bevidste eller tilfældige valg dannes flader og der fremkommer former. Hæk flere gange på samme sted, frem og tilbage så der fremkommer felter med nye former. Stangmasker introduceres når eleverne er fortrolige med principperne i at hække i form. 6. Eleverne skal nu præcisere den fri hækling til et konkret produkt, hovedbeklædning eller taske. 7. Der arbejdes målrettet mod den ønskede form. Læreren hjælper eleven med at finde en egnet model. Som afslutning hækles med luftmasker, så eleverne understreger ideen i deres produkt
<ul style="list-style-type: none"> • kan overskue hele arbejdsprocessen fra idé til færdigt produkt, herunder valg af form, materiale og teknikker • kan fremstille ting af æstetisk og funktionel værdi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sy en skihue af materialet fleece. Tal med eleverne om stil og signaler, modefarver og yndlingsfarver. Læreren stiller spørgsmål til elevernes huer: Hvordan skal formen på huen være? Hvilke farver skal bruges? Hvordan skal farverne sættes sammen og hvad skal det passe til? Skal huen være praktisk og varm? Eller skal den først og fremmest være sjov og anderledes? Spørgsmålene skal virke som inspiration for eleverne. <ol style="list-style-type: none"> 1. Undersøg færdige huer, se på mønstre, lav en model af papir og tape eller kombiner de 3 formgivningsprincipper 2. Eleverne arbejder sig efterhånden frem til deres individuelle form på huen. 3. Anvend faglige arbejdsmetoder: læg mønster på stof, tæk trådretning, sømmerum og klip stoffet ud. Selve arbejdsgangen er ikke fastlagt, når eleverne arbejder ud fra forskellige formgivningsprincipper. 4. Eleverne tager stilling til kvaster, bindebånd og ribkanter. Der hentes inspiration fra færdige produkter og hinanden. • Brugstekstiler – formgivning. En taske eller pose er en brugsting, der ofte er formgivet til en bestemt funktion. Det kan være til at opbevare et kamera, penge, fiskestang, mobiltelefon, kosmetikpung eller andet. Valg af materiale er afgørende for funktionaliteten, fx vandtæt, slidstærkt eller stødabsorbende. Det rigtige tilbehør i form af trykknapper, burrebånd, snore eller lignende kan være genveje til løsninger og give produktet et professionelt finish. • Eleverne laver en af ovennævnte tasker/poser. Anvend principper for formgivning som skitseret ovenfor ved skihuen. I det færdige produkt skal indgå en ind- eller udvendig lomme. Lad eleverne forholde sig til materiale, farve og form på produktet. Diskuter på klassen om der i den enkelte elevs produkt er sammenhæng mellem funktion og det ydre. Hver elev skal have afprøvet forskellige muligheder for lukning: at sy lynlås i, at sætte trykknapper i, at sætte bindebånd i samt vurderet om lukningen fungerer hensigts- og skønhedsmæssigt.

Håndværk og design

Håndarbejde	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad hver elev vurdere de 3 forskellige hækledede "snore". Hvilke udtryksmuligheder giver et glat materiale i forhold til et håret, et blankt i forhold til et mat, et tykt i forhold til et tyndt? • Eleverne vurderer og begrundes, om nogle materialer er mere velegnede til nogle produkter end andre. Sæt fokus på garnkvalitet, farve og hækfasthed. • Lad eleverne vælge et nyt og et gammelt hæklearbejde og bed dem vurdere sammenhæng mellem materiale, anvendelse og udtryk. • Eleven noterer i logbogen, hvilke kriterier der er valgt ud fra, og hvad de valgte materialer kan anvendes til. 	<p>Lærerens bøger: Schnedler, Tholstrup mfl., <i>Praktisk eksperimentel undervisning</i>. Klim 1997</p> <p>Christina Nygren-Landgårds, (red): <i>Visioner om slöjd och slöjdpedagogik</i>. NordFo 2001</p> <p>Lis Paludan: <i>Hækling</i>, Borgen 1986.</p> <p>Forskellige garnkvaliteter: flamé, bouchle, hårede, glimmer, samt tykke, og tynde garner Hæklenåle i forskellige numre.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til/diskuter, om produktet er blevet, som elevens første ide. • Lad eleverne forklare, hvilke valg de har taget fra ide til produkt. • Eleverne laver en udstilling over processen, hvor de viser dele af logbogsnotater indeholdende en selvevaluering: hvad var sjovt, svært, begrundelser for valg og skitser samt det færdige produkt. • Lærer og elever vurderer og diskuterer, om eleven har fået fremstillet en brugsting, som er mulig og praktisk at bruge og hvor tilbehøret har både en funktionel og æstetisk værdi. Læg mærke til, om der er individuel forståelse af begreberne funktion og æstetik. • Fungerer produktet i forhold til anvendelse, lukning og daglig brug. Tjek om produktet er håndværksmæssigt i orden, dvs. om syninger holder, om foret er sat korrekt i, og om lukninger kan holde til slid. • Lad eleverne begrunde valg af materiale, form, farve, lukning og placering af lomme, samt hvorfor netop disse valg gør tasken/posen flot eller smuk. • Er der anvendt kontrast i detalje, er der tænkt over farver og materiale i forhold til funktion? 	<p>Fleece i mange farver. Tilbehør: ribkanter, bånd og snore flotte knapper og mellemstore glasperler.</p> <p><i>Arkitektur og design</i>, Temahæfte 8, 1993 Undervisningsministeriet Folkeskoleafdeling www.sloejd-kbh.dk klik under Design og design teorier.</p> <p>Et udbud af stof, der kan opfylde forskellige krav til vind, vejr samt sted. Pladevat. Trykknop og knap, amerikansk lynlås, lynlås, snore.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • er i stand til at eksperimentere og bruge utraditionelle materialer og teknikker • er i stand til at bruge grønlandske og danske fagudtryk 	<p>Dette forløb kan tilrettelægges i samarbejde med grønlandsk, dansk og arkitektur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstiler i rum, rumoplevelser. <p>Klassen analyserer et rum på skolen: se på hvilke sansemæssige oplevelser materialer, farver og lys giver i fx. gangareal, klasseværelse eller trapperum. Tal om hvilken funktion, oplevelse og stemning rummet skal give.</p> <p>Lav en digterdyst:</p> <p>Eleverne vælger i deres fantasi et rum, der kan røres ved, lugtes til, ses på..... Det kan være dufterum, drengerum, pigerum, lyderum, rum for dårlig samvittighed eller rum for gode ønsker.</p> <p>Stil eleverne følgende spørgsmål:</p> <p>Hvad kan man gøre her?</p> <p>Hvem besøger dette rum?</p> <p>Hvilken farve har rummet?</p> <p>Hvordan føles det?</p> <p>Eleverne skriver stikord, som udvides til korte sætninger. Sætningerne læses igennem og de mest udtryksfulde og billedskabende benyttes. De beslutter en rækkefølge for digtene/sætningerne og skriver dem, på både grønlandsk og dansk, over på et nyt stykke papir. I grupper udarbejder eleverne forskellige forslag til en ny rum-oplevelse, ved at forholde sig til rummets loft, gulv og vægge.</p> <p>Lad dem give forslag til rundelere, gardiner, vægophæng, gulv-beklædning. Brug papkasser til at illustrere ideerne i digtene.</p> <p>BOmsæt ideerne til tryk/bemaling på lange smalle plastikbannere, eller til tynde stoffer, der fanger lyset og broderes med tråde i guld og sølv med ordene fra digtene med grove kontursting, stikkesting, kædesting, forsting eller hekkesting.</p> <p>BLav et fælles billedtæppe i patchwork og broderi med ord, detaljer og billeder fra klassens digte.</p> <p>BVæv en løber i kasserede og opklippede cykelslanger, sy små maskinbroderede billeder fra digtene, laminér dem og hæft dem på løberen som elementer, der nedsætter hastigheden og opfordrer til opmærksomhed.</p> <p>Gennem forløbet udfærdiger eleverne en proces-protokol, der indeholder faglige begreber inden for de forskellige håndarbejdsfaglige discipliner og deres overvejelser og valg i forløbet.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med fremstilling af beklædning og brugstekstiler samt mere skulpturelle ting 	<ul style="list-style-type: none"> • Fra hoved til fod. <ol style="list-style-type: none"> 1. Fremstil tørklæder, halstørklæder, sjælevarmere og halsedisser. Strik, filt eller sy, sammensæt materialer og teknikker efter hver elevs individuelle ønske. Eleverne udarbejder ideer til produkterne afhængig af hvor og til hvad, de skal bruges. De tager stilling til funktion og udtryk, fx: ude, fest, fint, gøre indtryk på, skiktørklædet. Hvilke materialer, lukning og dekorationer skal der anvendes. 2. Lav puder. Lad eleverne beskrive modtageren: puden til min søde og skrappe tante, min punkede ven, min gamle bedstemor. Opsæt kriterier til farvevalg, der indeholder mindst en af farvekontrasterne: komplementærkontrast, kvantitetskontrast eller kvalitetskontrast. Samtal med eleverne om materialer og brug. 3. Lav en fest over temaet frygt, forfænge lighed og fascination. Sy store kreationer og teaterhætte i billige materialer, såsom mønsterpapir/plast, der bemales, bobleplast, papirhåndklæder, kaffefiltre og andet, der sys sammen og broderes med perler og pailletter.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hver elev/elevgruppe fremlægger deres ide, i ord, detaljer og billeder overfor klassen/holdet. Evt. bruges illustrationspapkasser. Hvad har inspireret dem, og hvordan giver de udtryk for ideen. Se om der anvendes gentagelser, modsætning og metaforer i digt og i de færdige produkter. • Find et rum til udstilling af de færdige produkter - et sanserum! Lad andre hold gå gennem "rummene" og lad nogle elever kommentere deres indtryk. 	<p><i>Broderi,</i> Edith B. Skjeggstad. Tell forlag a.s 1996</p> <p><i>Broder videre,</i> Tell forlag a.s 2001</p> <p><i>Håndarbejde i skolen,</i> maj 2002, Scenografi</p> <p>Indsaml forskellige tekstil-lignende materialer, lad eleverne supplere med egne ideer til materialer. Nåle, tråd i flere kvaliteter, sakse osv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Diskuter på klassen, om der er forskel på arbejdsprocesserne ved de tre forskellige fremstillingsmetoder. Lad eleverne sammenligne deres forhold til de færdige produkter, og lad dem vurdere samt begrunde, hvilke de foretrækker. • Lad eleverne vurdere deres produkt i forhold til anvendelse, funktion og ide. • Evaluer hvordan eleven har valgt materiale farve og dekoration på puden i forhold til modtageren. • Hver elev skal holde et 3-5 min. foredrag, hvor eleven ud fra produktet skal vise, hvordan materialer er blevet genbrugt - og gøre rede for signalværdien for de personligt valgte ting, hvorfor de netop har valgt dem, og hvordan disse giver produktet et personligt udtryk. 	<p><i>www.dragt.dk,</i> se på krop og forklædning.</p> <p><i>www.emu.dk-fagenes infoguide</i> – teaterhatte</p> <p>Bobleplast, tyl, kraftigt klart plast, flotte stofrester, spænder, trykknapper, knapper og andet tilbehør. Sytråd og broderegarn i mange farver samt guld og sølvtråd.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har indsigt i andre landes håndarbejds mæssige traditioner 	<ul style="list-style-type: none"> • Tag på tekstilrejsen. Tag afsæt i det kendte. Elever og lærer medbringer eksempler på tøj, der er dekoreret med fladsyning: nationaldragt, modetøj eller andre ting dekoreret med denne teknik. Rejs ud i verden via bøger og internet og se på de forskellige måder fladsyning bruges. Studer de canadiske kamikker, se på den japanske dragt specielt på Obi'er, på klæder fra Sydamerika og Kina og strømper fra Norge, se på de danske broderier med hvidsøm, hedebo-broderier og amagersyning, samiske tasker, bordpynt fra Ungarn, russiske hatte, jakker og tilbehør. Lav en dekoration til tøj eller tilbehør, hvor eleverne tager afsæt i et/flere andre landes motivfarve- eller materiale sammensætning. Gennemfør forløbet ved at se på hvordan farver er anvendt, og hvilke der er mest dominerende. Undersøg hvilke materialer der er/har været de mest brugte, fx: Grønland: skind, Kina: silke, Ægypten: bomuld og hør, Norden: uld. Se på hvordan det er nu, og hvilke egenskaber der er/har været nødvendige i forhold til klima.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lav en udstillingsplanche med udskrift og kopier af inspirationsmaterialet sammen med produktet. • Evaluer hvordan eleven har taget udgangspunkt i andre landes traditioner 	<p><i>www.natmus.dk</i> skatkamre, Alaska, Canada, Grønland, Sibirien.</p> <p><i>www.laer-it.dk</i>, håndarbejde på Internettet.</p> <p><i>Broderi fra hele verden</i> Mary Gostelow. Forlaget Komma A-S 1977</p> <p><i>Inka strik med latinamerikansk inspiration.</i> Marianne Isager:</p> <p><i>Afrika - strik med afrikansk inspiration.</i> 2001 Henny Harald Hansen:</p> <p><i>Politikens dragt leksikon</i> 1978.</p> <p><i>Alverdens klædedragter i farver: en dragt geografi.</i> Henny Harald Hansen:</p>

Sløjd	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har grundigt kendskab til funktion og brug af fagets maskiner 	<ul style="list-style-type: none"> • Fremstil et brætspil. Mulighederne er mange, der kan kopieres kendte spil, ændres på disse eller designes nye. Det valgte/designede spil tegnes op på brættet, der i forvejen er tykkelseshøvlet. Brikkerne er dyvler/rundstokke i passende diameter. Der bores huller til disse med søjleboremaskinen. Formen saves ud på deкупørsav, og der efterbearbejdes på skivepudser. Forud er maskiners sikkerhed og funktioner gennemgået, og elevernes færdigheder ved disse er tjekket.
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om træforarbejdningsteknikker i kulturelt og historisk perspektiv 	<ul style="list-style-type: none"> • Kniven. Kniven har i alle kulturer og i historien været det vigtigste redskab. Som eksempel vil vi fremstille en kniv med træske. Udgangspunkt: indkøb knivklinger, forskelligt træ i smukke sorter og lidt skind. Tegn knivbladet op på et i forvejen tykkelseshøvlet stykke træ, træet skal have samme tykkelse som kniven. Sav formen ud på deкупørsav. (= masken) Høvl dæktræ til 6 – 8mm. Masken limes på den ene side og saves i den forudbestemte form. Det andet dæktræ saves i samme form og tapes på. Kniven saves over og skellet er dannet. Knivbladet limes fast og der formes. Et stykke skind til ophæng og ”lås” monteres på bagsiden.
<ul style="list-style-type: none"> • kan vedligeholde værktøj 	<ul style="list-style-type: none"> • Vedligeholdelse. Vedligeholdelse af følgende værktøjer bør som minimum være kendt: Spiralbor, kniv og stemmejern. Fremgangsmåde: Hele holdet instrueres i et værktøj. Derefter skal eleverne to og to under lærerens supervision slibe/vedligeholde værktøjet. Den ene udfører arbejdet og den anden virker som kontrollør. Sskift derefter rolle. De næste værktøjer indøves på samme måde. ”Kontrolløren” har ansvaret for, at der er slebet korrekt og at resultatet er godt. Læreren bør i alle tilfælde tjekke.
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om fagområdets relation til ældre og nuværende erhverv 	<ul style="list-style-type: none"> • Fremstilling af ældre fangstredskaber, husgeråd og redskaber. I samarbejde med samfundsfag og ud fra billeder i bøger og besøg på lokalt museum tegnes, og i disciplinen sløjd fremstilles redskaber. Eks: Ulo, spækskåle (sveptechnik), kødfade (udhuling), øser/skeer (udhuling), buebor, harpuner og ildbor.

Sløjd	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lav en skriftlig prøve i maskinkendskab og sikkerhedsregler. Prøven bør indeholde korte spørgsmål om regler for brug af maskiner, sikkerhedsregler og enkle arbejdsmetoder. Opstil minimumkrav for erhvervelse af "kørekort". Prøveopgave fremstilles af læreren. Ud over denne "test" er det vigtigt at eleverne hele tiden evaluerer deres egne færdigheder ved maskinerne. Læg mærke til om eleven bruger maskinen korrekt. 	<p>Maskiner: Søjleboremaskine, el deкупørsav og skivepudser.</p> <p>Til spillene anvendes tykkelseshøvlet løv- eller nåletræ.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lav en udstilling om design og anvendelse. Både den historiske anvendelse og ikke mindst knivens historiske udvikling. De færdige produkter/knive fremvises. • Snak om, hvorledes man i forhistorisk tid fremstillede sine knive. Se f.eks. "Gustav Holm Samlingen." 	<p>Knivbladet, f.eks. "Frost nr. 75" eller "Trollungen" er meget anvendelige. Leverandør: www.linaa.dk</p> <p>Smukke løvtræssorter, flere af disse kan sikkert skaffes som rester af kasserede møbler mv. Lim og læder.</p> <p>Litteratur <i>"Knivmagerens bog."</i> Leif Andersen: Tommeliden.</p> <p><i>Knivsmeden knivmakerarbeid og smiing</i> Bergland, Håvard</p> <p><i>Lav din egen kniv.</i> Hanghøi, Jørgen. Tommeliden.</p> <p><i>"Knive og dolke, du selv kan lave."</i> Børge R. Rozet: Klematis.</p> <p><i>"Sløjd" nr 4. 2000</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til kvaliteten. Det er ikke en eksamen, men en øvelse, der blot gentages indtil sikkerhed er opnået. 	<p>Læreren udvælger værktøj der trænger til vedligeholdelse. Passende sliberedskaber: Bænksliber, vådsliber, strygesten, fx carborundum og arkansas eller lign. Faconsten.</p> <p>Litteratur: <i>"Håndbog i sløjd."</i> DS. Forlag.</p> <p><i>"Arbejde i træ."</i> Practica.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Redskaber og våben, der er anvendelige, afprøves. Læg mærke til anvendelighed. • Lad eleven fremlægge produktet med en vurdering af anvendelighed. 	<p>Historiebøger, pjecer fra museer, Gustav Holm Samlingen, Pilersuiffik 1985.</p> <p>Ulo-klinger kan købes færdige. Til spækskåle kan købes spåner klar til brug hos: www.linaa.dk Samme sted fås egnet træ til fade.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan fremstille en brugbar arbejdstegning 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav din egen bobslæde. Til den store "snedag/skidag" er det godt at have sin egen bobslæde til en konkurrence. Lad eleverne tegne deres eget forslag til en bobslæde. For at hjælpe på vej kan f.eks. flg. præmisser anvendes: Der skal være fire meder, to sæder, længde ca. en meter, forreste sæde med håndtag og drejeled, bageste fastgjort til en langsgående aksel. Lad nu eleverne tegne forslag. Der skal være forslag set forfra, fra siden og ovenfra.. Tilse inden produktionsfasen starter, at det er muligt at gennemføre. Gode medehøjder er ca. 10 cm., længder ca. 40 cm. Og sædeflader: 40X40 cm.
<ul style="list-style-type: none"> • kan udføre forskellige former for samlinger, eksempelvis: fældning, slidning, tapning 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav en flagstang. Til festlige lejligheder er det godt at have en flagstang. Hver elev kan f. eks fremstille sin egen bordflagstang (0,5m), eller der kan fremstilles større flagstænger (1,5m) til brug uden for hus/lejlighed/klasseværelse. Foden er et kryds, der designes efter størrelsen på flagstangen. Samlingen foregår ved helfældning. Der fremstilles en sokkel som tappes eller skrues på foden. Stangen er en rundstok i passende tykkelse. Flagknop fremstilles, og der monteres snor. Flaget sys og monteres. Evt. males flagstangen.
<ul style="list-style-type: none"> kan udføre almindelige småreparationer 	<ul style="list-style-type: none"> • Reparationer på skolen. Holdet skal hjælpe pedellen med at reparere og vedligeholde ting på skolen. Det kan være praktisk at gøre det i mindre hold i timerne, eller lave hele temadage, "Reparations dage." I god tid skal pedellen komme i sløjdløkalet og fortælle om, hvad der skal laves i den nærmeste tid. Det kan være alt forefaldende, eks. reparation af borde, stole, gardiner, kortskinner, idrætsredskaber, døre og låse, skabe og reoler. Lappe huller i vægge mv. Skifte pakninger i vandhaner, rense afløb, ordne udeområder. Lave blomsterkummer.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til (fine- ring og) drejning 	<ul style="list-style-type: none"> • Fremstil et piskeris. Drejeteknikker og sikkerhed gennemgås. Udlever til hver elev et kvadratisk stykke løvtræ ca. tre cm. tykt og ca. 12 cm. langt. Hvis man har grene af fx birk, ene eller andet kan disse bruges på samme måde. Bor et 13mm hul i den ene ende. Find diagonalen i den modsatte ende og monter i drejebænk. Det er nu op til den enkelte at forme/designe sit eget piskeris. Efter overfladebehandling monteres med vandfast lim to blødgjorte peddigør i hullet. • Sideløbende med drejning er det fint at lave andre køkkenting, eks. salatsæt, skåle, smøreknive, skærebræt, brødforme, skeer, knivblok osv.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Der etableres en konkurrence. Der kan dystes i flere discipliner: Hastighed, hvem kører længst, hopper højest – længst. Flotteste design og dekoration. • Læg mærke til, om eleven bruger arbejdstegningen i arbejdsprocessen. 	<p>16 mm krydsfiner til siddeflader og evt. til meder. Meder kan laves af fyrretræ. Bræddebolte. Lim og skruer. Snor til trækrem.</p> <p>Litteratur: <i>" oplæg."</i> Danmarks Sløjdlærerforening: <i>" Ide"</i> Danmarks Sløjdlærerforening</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad hver elev/elevgruppe fremlægge produktet og fortælle om processen. Husk at bruge flagene ved enhver given lejlighed. 	<p>Der anvendes fyrretræ i passende dimensioner. Rundstokke. Flagknopper kan købes færdig hos www.linaa.dk Snor. Flagstof.</p> <p>Litteratur: <i>"Sløjd, ide" & " Sløjd, emner" & "Sløjd. oplæg."</i> Danmarks Sløjdlærerforening. <i>"Håndbog i sløjd."</i> DS. Forlag. <i>"Arbejde i træ."</i> Practica.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • En decideret evaluering er vanskelig, den forekommer bedst når "kunden modtager det færdige arbejde/produkt." Med projektet følger forhåbentlig et større ansvar for skolen og dens faciliteter. • Lav en flot liste, hvorpå alle reparationer, som holdet har udført er nedskrevet. Hæng listen på kontorgangen. 	<p>Litteratur: <i>Bogen om huset</i> Vasegaard, Søren <i>Dus med boligen</i> håndbog for boligejere og gør-det-selv folk. Boile, Erik</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lav en udstilling med køkkenredskaber. • Læg mærke til, om eleven har forstået instruktionerne. • Læg mærke til, om eleven kan betjene maskiner korrekt. 	<p>Løvtræ og lim fås hos www.linaa.dk Peddigør hos Terapi Hobby.</p> <p>Litteratur: <i>Trædrejning : teknik og ide</i> Miltersen, Niels Peder <i>Trædrejerens bog</i> Andersen, Leif, f. 1945</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan gøre sig æstetiske og funktionelle overvejelser i forbindelse med arbejdsopgaver 	<ul style="list-style-type: none"> • Design et vægur. Eleverne skal designe deres helt eget ur. Udgangspunktet er et færdigkøbt urværk. Start med at lade eleverne udvikle deres ideer ved at fremstille urene på karton. Det er vigtigt at urskive, tal og form passer sammen. Når uret er færdigdesignet skal "kartonuret" i naturlig størrelse overføres til træ. Læreren har tykkelseshøvlet forskellige træsorter til dette brug. Alternativt kan benyttes krydsfiner. Uret udsaves, hul bores til viser og der stemmes ud til urkassen på bagsiden. Overfladebehandles.
<ul style="list-style-type: none"> • selvstændigt og i fællesskab kan løse arbejdsopgaver fra ide til produkt 	<ul style="list-style-type: none"> • Fremstil legeredskaber til pauserne. Forslag til ideer som holdet ikke skal præsenteres for i starten: Vippebræt, balancebom, gangbræt, fodboldmål, bowling, kuglebaner, stort skak eller dam, mølle. Tanken er, at de store elever (i grupper) selv skal prøve at få ideer til, hvad de kan fremstille af brugeligt udstyr til skolegården/ skolegangene. Kniber det med ideer, kan der tales om ovenstående ufuldstændige liste. Bowling: Der fremstilles et antal kegler udformet og malet efter ønske. Banen kridtes op på asfalt eller der ridses i grus. Fodboldmål: Fremstilles i passende størrelse og antal. Det er praktisk at lave i en størrelse, der kan flyttes efter behov.
<ul style="list-style-type: none"> • kan vælge og anvende arbejdsmetoder og -værktøjer hensigtsmæssigt • behersker grønlandske og danske fagudtryk 	<p>Læringsmålene: "Kan vælge og anvende arbejdsmetoder og -værktøjer hensigtsmæssigt" og "Behersker grønlandske og danske fagudtryk" er generelle og indeholdt i de øvrige aktivitetsforslag.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lav en udstilling af de færdige ure på f.eks. biblioteket. Lad eleverne i klassen fortælle om deres designproces. Blev uret helt som planlagt under designprocessen? Hvis ikke: begrund ændringerne. Læg mærke til, og drøft hvor forskellige urene er blevet. 	<p>Urværker og løvtræ kan købes hos www.linaa.dk</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Mange legeredskaber er mest velegnede til de mindre børn., derfor bør evalueringen foregå sammen med disse. Der kan laves en "happening", hvor de store elever overrækker redskaberne til de små og leger med disse. Efterfølgende kan de store og små elever i fællesskab lave "ordensregler" for brug af redskaberne. Reglerne skrives ned og godkendes af alle inkl. inspektøren. 	<p>Bowling: Der kan benyttes fx 50X50 eller 75x75 fyr. Måske der kan skaffes rester fra et byggeri. Kuglen er en alm. bold. Maling.</p> <p>Fodboldmål: En passende størrelse kan være 140cm lang og 100cm høj. Materialet er fx taglægter. Evt net.</p> <p>Litteratur: <i>"Kollektive arbejder."</i> Claus Præstholt. Dansk Skolesløjds forlag.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg løbende mærke til, om eleven bruger fagudtrykkene på begge sprog. • Læg løbende mærke til, om eleven bruger det korrekte værktøj og de korrekte arbejdsmetoder. 	

Hjemkundskab	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• har viden om vitaminers, mineralers og andre næringsstoffers betydning for forskellige aldersgrupper</p>	<p>Det anbefales at tilrettelægge undervisningen i samarbejde med naturfag og personlig udvikling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lærer og elever gennemgår sammen det teoretiske stof omkring energigivende stoffer: protein, kulhydrat, fedt, (alkohol) og livsvigtige stoffer: vitaminer og mineraler - betydning, forekomst, behov for forskellige alders- og befolkningsgrupper og i hvilke levnedsmiddelgrupper, de forskellige næringsstoffer primært findes. Diskuter og definer hvad sund kost er. • Lad eleverne stifte bekendtskab med kostanbefalinger, kostmodeller og kostråd. Præsenter desuden begreberne livsstil og levevilkår og deres indflydelse på kosten. • Saml en stor bunke reklamer og aviser med billeder af forskellige fødevarer og lad eleverne - enkeltvis eller i grupper - lave vitamin- og mineralplancher med udklip af fødevarer, der er særligt rige på de forskellige næringsstoffer. Læreren kan udvælge tre næringsstoffer f.eks. A- og C-vitamin og calcium, som alle skal arbejde med. • Lad eleverne lave fire figurer i fuld størrelse i papir eller karton, en dreng, en pige, en mand og en kvinde, og hæng dem op i klassen. Eller lav figurerne i A4 størrelse til hver enkelt elev. Lad herefter eleverne sætte vitamin- og mineralskilte på figurerne, som beskriver deres funktion/betydning for forskellige kropsdele og angiver den nødvendige daglige mængde for personen. • Lad eleverne sammensætte et måltid, der indeholder alle vigtige vitaminer og mineraler og/eller lad dem sammensætte et måltid, der er særlig rigt på nogle bestemte, udvalgte vitaminer/mineraler. Brug eventuelt tallerkenmodellen, kostcirklen eller madpyramiden • Lad eleverne lave en reklame, fx som en folder, et videoklip, en radioreklame eller en computer-præsentation for sund kost. Reklamen målrettes mod en bestemt befolkningsgruppe, fx børn, ældre, mænd, kvinder, gravide eller syge. Eleverne skal overveje, hvordan budskabet kan formidles, samt hvilke oplysninger, der er relevante for den pågældende befolkningsgruppe. Lad evt. den færdige reklame komme i lokalradioen eller i den lokale ugeavis.

Hjemkundskab	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne har forståelse af betydningen af de forskellige næringsstoffer i deres arbejde. • Læg mærke til, om eleverne bruger deres viden om næringsstoffer ved sammensætning af et måltid. • Lad eleverne præsentere ”reklamen” og argumenterer for indholdet. 	<p>Generelle materialeforslag til alle emner:</p> <p>”Litteratur og materialer til hjemkundskab” Jette Benn – en samlet materialeoversigt over velegnede materialer til faget.</p> <p><i>Pjecer og andet fra Levnedsmiddelstyrelsen.</i> <i>Pjecer og andet fra Forbrugerstyrelsen.</i> <i>Pjecer og undervisningsmateriale fra FDB.</i></p> <p><i>Hjemkundskab – tidsskrift.</i> Hjemkundskabslærerforeningens blad ”<i>Bogen til hjemkundskab – bid for bid</i>” Helle Brønnum Carlsen og Annelise Terndrup Pedersen <i>Hvad skal vi spise?</i> Lisbet Lentz Olesen ”<i>Hvorfor</i>” – teoribog til hjemkundskab ”<i>Sådan</i>” – emner til hjemkundskab ”<i>Hvordan</i>” – kogebog til hjemkundskab ”<i>Mad, hygiejne og mikroorganismer</i>” – et tværfagligt undervisningsmateriale om nyttige og skadelige mikroorganismer fra jord til bord. Kan bestilles (billigt) hos Statens Information eller Danske Slagterier. ”<i>Mad-der-dur</i>” – cd-rom til undervisning i hjemkundskab med computerspil og en række undervisningsforløb, faktasider, opgaver og opskrifter. Udgivet af FDB, Danske Slagterier, Mejeriforeningen, Kræftens Bekæmpelse og UNI-C. www.vildvide.dk – Viden om kost, krop og miljø www.varefakta.dk – Dansk varefakta nævn. www.varefakta.dk – Dansk varefakta nævn. www.fi.dk – Forbrugerinformation.dk www.foedevaredirektoratet.dk – Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Diverse publikationer med relevans for faget. www.e-nummer.dk – Oplysninger om alle e-numre. www.emu.dk – (Elektronisk mødested for undervisningsverdenen) Fagenes infoguide – grundskole – hjemkundskab. Mange links der er relevante i forbindelse med undervisning. www.fs.dk/skole/uge3 - ”Ung forbruger”- forbrugerundervisning på nettet for de ældste elever – om mad, ernæring, mærkninger, miljø, reklameregler, købelov m.m. www.fdb.skolekontakten.dk – Udgiver diverse pjecer og undervisningsmaterialer med relevans for hjemkundskabsundervisningen. www.arla.dk – Dansk mejeriselskab. Opskifter og information om mejeriprodukter. www.uvm.dk – Det danske undervisningsministerium. www.forbrugerstyrelsen.dk - Den danske forbrugerstyrelse. www.fvm.dk – Det danske fødevareministerium. www.jordtilbord.dk – Fødevareportal der samler viden om mad, produktion, opbevaring m.m. www.madogsundhed.dk – Webside med mange artikler om mad og ernæring.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til almindelige tilsætningsstoffer og miljøpåvirkninger på råvarer 	<p>Det anbefales at undervisningen tilrettelægges i samarbejde med personlig udvikling og biologi og fysik og kemi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreren medbringer varedeklarationer på kendte produkter, der indeholder forskellige typer tilsætningsstoffer (konserveringsmidler, farvestoffer, smagsstoffer). Undersøg sammen hvad de forskellige tilsætningsstoffers funktioner i varerne er, og hvad de indeholder (Brug hjemmesiden www.e-nummer.dk og pjecer om tilsætningsstoffer fra Statens Information). Er tilsætningsstoffer skadelige? -sunde? -nødvendige? • Diskuter begrebet madsminke og lad eleverne finde eksempler på produkter, der er sminke. Diskuter hvorfor maden i visse tilfælde sminkes, og hvem der har interesse i at sminke maden. Indeholder nogen levnedsmiddelgrupper særligt mange tilsætningsstoffer (færdigretter, slik)? • Debatter hvilke andre påvirkninger vore levnedsmidler er under indflydelse af (herunder forskellige produktions-metoder) – den såkaldte kemiske påvirkning/forurening (stoffer fra luften, medicinrester og vækstfremmere i kød, stegemutagener, mykotoxiner m.m.). Læreren gennemgår de forskellige levnedsmiddelgrupper og deres mulige forureningskilder. • Diskuter hvad man som forbruger selv kan gøre for at få friske og sunde fødevarer og undgå forurening under tilberedningen (hygiejneregler, korrekt tilberedning). • Lad eleverne udvælge en eller flere færdigretter i butikken, som indeholder tilsætningsstoffer. Lad eleverne tilberede den/de samme retter selv. Lad eleverne sammenligne retterne m.h.t. udseende, konsistens, duft, smag, ernæringsindhold.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og ved, hvad en varedeklaration skal bruges til 	<p>Det anbefales at undervisningen tilrettelægges i samarbejde med personlig udvikling og biologi og fysik og kemi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreren medbringer eksempler på forskellige typer varedeklarationer på almindeligt brugte produkter (herunder også varedeklarationer fra færdigretter, som ofte er sammensatte og uigennemskuelige) og gennemgår indholdet af nogle typiske varedeklarationer. • Elever og lærer debatterer følgende spørgsmål: Hvad betyder det, der står på varen? Hvad siger loven? Hvad skal producenterne oplyse? Hvad er det væsentligt for forbrugerne at få oplyst, for kvalificeret at kunne sammensætte en sund og varieret kost? Hvad med forbrugere med allergi eller overfølsomhed over for bestemte stoffer? Kan man gennemskue produktionen og eventuelle tilsætningsstoffer? Osv. • Lad eleverne udarbejde forslag til oplysende og letforståelige varedeklarationer på et eller flere lokalt kendte og brugte produkter. • Lad eleverne planlægge og tilberede en ret, de også kan købe som færdigret. Lad dem bagefter selv udarbejde en simpel varedeklaration for den hjemmelavede ret og sammenligne med den købte. • Lad eleverne stifte bekendtskab med en række af de mest brugte mærker, der bruges til deklARATION af forskellige varegrupper (EU's miljømærke, Nordisk miljømærke, vaskemærker osv.).

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger sin viden om tilsætningsstoffer i sin argumentation og vurdering. • Eleverne fremlægger deres vurdering af undersøgelsen om tilsætningsstoffer. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne i grupper analysere en (eller flere) ukendt varedeklaration på et almindeligt brugt grønlandsk levnedsmiddel og et almindeligt brugt dansk levnedsmiddel for hinanden i små grupper. • Grupperne fremfører argumenter for fordele og ulemper ved de forskellige udvalgte produkter. 	

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan forholde sig kritisk til oplysninger om kost og madvarer 	<ul style="list-style-type: none"> • Inddrag de artikler, der jævnligt dukker op i medierne med nye oplysninger og resultater om levnedsmidler. Analyser disse oplysninger og søg flere oplysninger om de pågældende emner sammen med eleverne og opøv på denne måde deres kritiske sans (brug internettet f.eks. hjemmesiden www.jordtilbord.dk). • Lad så vidt muligt eleverne arbejde med friske, gode råvarer i hjemkundskab, således at de opøver deres sans for at vurdere levnedsmidlers kvalitet. Lad dem røre, lugte, smage, beskrive og sammenligne med forarbejdede og/eller "ufriske" produkter. • Lad eleverne arbejde med Forbrugerstyrelsens interaktive materiale på nettet "Ung forbruger på rette vej" (http://www.fs.dk/skole/uge3/uge3.htm), der indeholder opgaver om forskellige emner med relevans for den unge (kritiske) forbruger.
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om enkelte vigtige mikroorganismer og konserveringsprincipper 	<p>Undervisningen tilrettelægges i samarbejde med biologi og fysik og kemi. Det er væsentligt for elevernes forståelse af vigtigheden af god hygiejne, at de forstår, at nogle mikroorganismer er skadelige og kan være sundhedstruende og sygdomsfremkaldende (eks. salmonella, campylobacter), og at andre mikroorganismer er nyttige (eks. gærsvampe, mælkesyrebakterier) i levnedsmiddelproduktionen. De bør vide noget om deres forekomst, betydning, vækstbetingelser og hvordan forurening med mikroorganismer forhindres. Lad eleverne arbejde med materialet "Mad hygiejne og mikroorganismer"- et tværfagligt undervisningsmateriale om nyttige og skadelige mikroorganismer fra jord til bord. Kan bestilles hos Statens Information eller Danske Slagterier.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lav et emne om konservering, hvor forskellige konserveringsprincipper afprøves: Bsukkerkonservering: syltetøj og marmelade. Eleverne indsamler årstidens bær, Bkonservering med eddike: syltning af svampe, krydderurter eller grønsager, Bsaltning og røgning af fisk og kød, Bdybfrysning, • Sæt konserveringsprincipperne ind i et historisk perspektiv: hvilke metoder og muligheder brugte man før i tiden for at forlænge holdbarheden? Lad eleverne lave interview med ældre familiemedlemmer. Sæt principperne i forhold til økonomi og ressourcer: hvad koster det at sukkerkonservere? at nedfryse? at eddikesylte? at salte? at tørre i ovn? at lufttørre? • Undersøg hvordan den proviant slæderejsende tager med på længere ture er konserveret.
<ul style="list-style-type: none"> • har viden om enkelte vigtige rengøringsmidlers sammensætning, opbevaring, brug og miljøpåvirkning 	<p>Undervisningen tilrettelægges i samarbejde med naturfag.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skal vide, hvordan mikroorganismer overføres til maden (direkte kontakt mellem forskellige levnedsmidler, indirekte kontakt via f.eks. hænderne og kontakt via luften), ligesom de skal vide, at mikroorganismer findes stort set alle steder. • Indarbejd faste rutiner omkring oprydning og rengøring i skolekøkkenet efter endt madlavning. I denne forbindelse er det relevant at gennemgå hensigtsmæssige arbejdsstillinger og arbejdsmetoder. • Medbring forskellige typer rengøringsmidler og find via varedeklarationerne ud af, hvad de indeholder. Diskuter, om det er nødvendigt at rengøringsmidler dufter af blomster eller citron. Hvor mange (eller hvor få) produkter behøver man købe? Lad eleverne finde rengøringsmidler med godkendte miljømærker og rengøringsmidler, der er allergitestede. • Lad eleverne selv fremstille sæbe og shampo. Naturlige ingredienser kan bestilles og købes hos www.urtegaarden.dk Tal om hvilke stoffer, de indeholder. Sammenlign med købte produkter.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne opstille nogle kvalitetskriterier for de levnedsmidler de vil bruge (f.eks. i forhold til næringsindhold, friskhed, smag, konsistens, indhold af tilsætningsstoffer, produktionsmetode osv.) til et givent måltid. • Opstil et blandet udvalg af indkøbte produkter. Eller tag eleverne med ud at handle, og lad dem udvælge de produkter, der opfylder deres kvalitetskriterier. Lad eleverne vurdere og fremføre deres valg. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne udarbejde en planche eller pjece med nogle letforståelige og relevante hygiejneregler og/eller konserverings-principper. Vælg en målgruppe for pjecen. (Forbrugerstyrelsen har lavet flere gode pjecer med de vigtigste hygiejneregler i køkkenet – brug dem eventuelt som inspiration.) • Lad eleverne måle holdbarheden på et bestemt levnedsmiddel, som konserveres med forskellige metoder i begyndelsen af et skoleår og observeres med jævne mellemrum resten af skoleåret m.h.t. udseende, duft, smag, konsistens. • Læg mærke til, om eleven bruger sin viden om konserveringsprincipper. 	
<ul style="list-style-type: none"> • I samarbejde med eleverne udarbejdes regler for god hygiejne i skolekøkkenet - som efterleves. Evaluer og vurder resultatet sammen med eleverne. 	

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan planlægge og fremstille måltider af forskellig kulturel oprindelse 	<p>Lad eleverne arbejde med et tværfagligt forløb i samarbejde med geografi, samfundsfag eller historie omkring et land/område i verden. Tag evt. udgangspunkt i eller inddrag elever i klassen eller på skolen, der kommer fra andre lande og få besøg af mennesker/forældre med kendskab til det pågældende lands madkultur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne tilberede typiske retter fra det pågældende land. Brug så vidt muligt de rigtige råvarer eller lad eleverne afprøve grønlandske alternativer. Overvej om eleverne bliver præsenteret for nye tilberedelsesmetoder – gennemgå disse. • Lad eleverne arbejde enkeltvis eller i mindre grupper, hvor de skal vælge en jævnaldrende fiktiv person fra en anden kultur. Derefter skal de udarbejde en lille bog eller et lille hæfte med titlen "Min dagskost". Bogen skal indeholde oversigt over alle dagens måltider og opskrifter på et eller flere af måltiderne (gerne med tegninger og/eller fotos), som til sidst skal tilberedes og serveres på autentisk vis. Til sidst kan der tages fotografier af maden og serveringen. Lad eleverne sammenligne med deres egen dagskost - hvilke levnedsmiddel-grupper er repræsenteret? Hvad er ens, hvad er forskelligt? Hvorfor mon det er sådan? • Lad eleverne arbejde med et tema ,f.eks. brød. Undersøg, hvordan og af hvad man typisk bager brød i forskellige kulturer. Lad dem afprøve bagemetoder og brødopskrifter fra flere lande. Sammenlign metoder, materialer og resultater. • Lad eleverne undersøge bælgfrugters (et bestemt levnedsmiddels) udbredelse og anvendelse i Mellemøsten (en bestemt kultur). Lad dem planlægge og fremstille et måltid, hvor det pågældende levnedsmiddel indgår.
<ul style="list-style-type: none"> • kan planlægge og fremstille menuer til forskellige lejligheder, selvstændigt og i fællesskab 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærer og/eller elever udvælger et tema, ud fra hvilket eleverne skal planlægge og fremstille et festmåltid. (Eksempler på temaer.: et bryllup, en højtid, en ungdomsfest) Elever og lærer udarbejder i fællesskab en oversigt over menu og arbejdsopgaver, som uddeles til mindre grupper, der står for den videre planlægning. (Eksempler på arbejdsopgaver: invitationer, borddækning, bordudsmykning, menukort, sange, taler, indkøb, budget, opskrifter, forret, hovedret, dessert, servering, opvask, rengøring, oprydning...) Læreren kan opsætte nogle krav, som eleverne skal opfylde: at alle (eller nogle udvalgte) levnedsmiddelgrupper skal indgå i måltidet, at måltidet skal være årstidsbestemt, at måltidet skal være varmt/koldt, at måltidet skal opfylde kostanbefalingerne osv.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til madlavnings kreative og æstetiske dimensioner 	<ul style="list-style-type: none"> • Læreren køber forskellige (friske) råvarer, som eleverne frit kan vælge imellem og opstiller sammen med eleverne kriterier for sund og god mad samt mulighederne for et æstetisk udtryk i madens udseende og senere serveringen. Oplægget til eleverne bliver: "Hvad kan I lave af disse levnedsmidler?" • Lad eleverne tilberede et japansk eller koreansk måltid, hvor netop madens udseende og servering i mange små skåle spiller en stor rolle for måltidets æstetiske dimension. • Lad eleverne dække bord fra to forskellige kulturer, to forskellige tidsperioder eller to forskellige familietyper. Diskuter hvordan og hvorfor de er forskellige.
<ul style="list-style-type: none"> • behersker grønlandske og danske fagudtryk 	<ul style="list-style-type: none"> • Lad løbende eleverne benævne råvarer, køkkenværktøj, ingredienser og andre fagudtryk på både dansk og grønlandsk. • Lad eleverne søge og arbejde på danske internetsider og lad eleverne oversætte danske internetsider til brugbare grønlandske informationer. • Lad eleverne bruge opskrifter skrevet på dansk og grønlandsk.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven planlægger i overensstemmelse med måltidets karakter. • Arbejdsprodukter, skitser og billeder gemmes i elevens port folio. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne afholder den planlagte fest for nogle udvalgte gæster (en anden klasse, forældrene eller andre). Før spisning vurderes den tilberedte mad, servering, borddækning og udsmykning: udseende, duft, konsistens. Bagefter evalueres hele forløbet samlet i klassen. Hvad lykkedes? Hvad skulle have været anderledes? 	
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne opstiller kriterier for madens udseende og præsentation ved serveringen. • Lad elevgrupper være "smagsdommere" for hinanden ud fra ovennævnte kriterier. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Udlever en ukendt opskrift på fremmedsproget hhv. dansk/grønlandsk og lad eleverne tilberede retten udelukkende efter denne. 	

Design	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • behersker grundlæggende materiale-, form- og funktionsundersøgelser • kender og bruger relevante skitserings- og udviklingsprocesser 	<p>Eleverne arbejder på dette trin videre med at bruge, afprøve og eksperimentere med forskellige typer af materialer og materialernes evner i forhold til funktion.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lav en CD-holder Læreren udvælger max. 3 typer materiale, som eleven kan vælge imellem: F.eks. træ (herunder hører bl.a. lister, rundstokke, finer, brædder m.m.), metal (herunder hører også ståltråd, kobbertråd, plader m.m.) og karton. <p><i>1. Opgavens kriterier:</i> Lav en CD-holder, du aldrig selv har set før. Den skal ramme målgruppen "Unge". Den skal kunne holde min. 5 CD'er. Lad eleverne arbejde alene eller i grupper på to.</p> <p><i>2. Første fase</i> er idefasen og her skitserer eleverne deres ideer med blyant og papir. Lad eleverne afprøve konstruktionerne i papir først. Eleverne nedskriver de problemområder og positive erfaringer konstruktionen viser i første forsøg.</p> <p><i>3. Anden fase</i> er sorteringsfasen, og her arbejder eleverne med ideen og de valgte materialer i mindre målestok. Arbejdsskitsen tegnes ind på computer. Brug tegneprogram, hvis et sådan haves. Ideen/skitsen og konstruktionen skal afprøves i dele. Eleverne prøver IKKE at lave den færdige model, men afprøver hjørner, sammenføjninger og robusthed i forhold til udvalgte dele af ideen.</p> <p><i>4. Tredje fase</i> er beslutningsfasen, hvor eleverne bygger en lille model af den mere afpudsede model i karton og tynde lister eller lignende billigt materiale, der både kan bære og har nogenlunde samme udtryk som det valgte materiale. Modellen skal laves i nøjagtigt valgt størrelsesforhold f.eks. 1:5, for at afprøve: styrke, sammenføjninger, funktion og udtryk/udseende. Kriterierne skal nu checkes: Kan den holde min. 5 CD'er, er den ikke set før og rammer den den rigtige målgruppe?</p> <p><i>5. Fjerde fase</i> er evalueringsfasen, hvor eleverne nu fremlægger hele forløbet: opstilling af model med skitser af alle afprøvede ideer, materialeforslag og forslag til konstruktioner/sammenføjninger m.v. Resten af holdet gennemgår og vurderer kriterier, materialevalg og projektets gennemførlighed.</p> <p><i>6. Praktisk udførelse.</i> Lad evt. eleverne lave deres CD-holder i samarbejde med sløjd.</p>

Design	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven forholder sig til materialer og funktion. • Læg mærke til, om eleven udvikler sine ideer i skitsefaserne. • Læg mærke til, om eleven bruger sin materialeviden i undersøgelsesfaserne. • Læg mærke til, om eleven følger de opstillede kriterier for arbejdet. • Læg mærke til, om eleven vurderer funktioner og konstruktioner og videreudvikler ideen. • Lad en gruppe andre unge kommentere og vurdere projekterne. • Skitser og arbejdstegninger fra idefaserne til det færdige produkt gemmes i elevens portfolio. 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993</p> <p><i>"Grønlands kunst"</i> Bodil Kaalund, Gyldendals Bogklubber, 1990</p> <p><i>"Øjet og Pilen- fascinationens symboler"</i> Asger Liebst, Dansk lærerforeningen, 1988</p> <p><i>"Hverdagskunst – Verdenskunst"</i> Broby Johansen, (redigeret mange gange, på mange forskellige forlag)</p> <p><i>"Perspektiver på æstetiske læreprocesser"</i> Hansjörg Hohr og Kristian Pedersen, Dansk lærerforeningen, 1996</p> <p><i>"MODE- designerens århundrede"</i>, Charlotte Sieling, Forlaget Köhnemann</p> <p><i>"CENTURY- one Hundred Years of Human Progress, Regression, Suffering and Hope"</i> Bruce Bernard, Forlaget Phaidon</p> <p><i>Århundredet i fotos.</i> Bente Jensen.</p> <p><i>"Tekstildesign"</i> - fra det gamle Ægypten til Cyberspace, Danmarks Mindste forlag, 1999/om brug af computer og internet i forbindelse med tekstilkunst og design.</p> <p><i>"Mønstre"</i> Mattie Couperus Borgen, 1989/om mønstre, konstruktion og design</p> <p><i>"Design gennem 200 år,"</i> Ida Engholm, Gyldendal Uddannelse, 2001</p> <p><i>"Levende, døde ting"</i> Henriette Houth, Rhodos, 2000/om organisk design</p> <p><i>"Noget om emballage – design og produktion"</i>, Jens Bernsen, Dansk Kartonnageproducenters Samvirke, 1998</p> <p><i>"Designet før designet"</i>, Dansk Design Center, 1997/om ideudvikling og design processer til det færdige design.</p> <p><i>"Enhver ny ide"</i>, Dansk Design Center, 2000/om ideer og grundlæggende tanker bag en række forskellige designs.</p> <p><i>"Tusindfryd"</i> Monica C Madsen, Kulturrådet, 2001/om erfaringer med kunst, kultur - og børneprojekter.</p> <p><u>Hjemmesider:</u> Dansk design center www.ddc.dk</p> <p>Danske kunsthåndværkere og designeres portal: www.danishcrafts.dk</p> <p>Trapholt : Museum for moderne: kunst, design, kunsthåndværk og møbel-design www.Trapholt.dk</p> <p>Louisiana: moderne kunst og design www.louisiana.dk</p> <p>Kunstindustrimuseum: www.kunstindustrimuseet.dk</p> <p>Londons Design museum: www.designmuseum.org</p> <p>Design portal: www.designaddict.com</p> <p>Smithsonian, Cooper Herwitt, National Design Museum www.ndm.si.edu</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• arbejder afprøvende med materialer, form og funktion</p>	<p>• Lav en CD-kassette. Eleverne konstruerer en CD-kassette i et materiale efter eget valg. Lad dem arbejde alene eller i små grupper. Hver gruppe laver 2-3 forslag til en CD-kassette i forskellige materialer. Et af forslagene udvælges, og der arbejdes videre med ideen ud fra flg. kriterier: CD-kassetten skal: Bhave en lukkemekanisme Bhave en form der kan gentages, og evt. masseproduceres Bkunne laves i et billigt materiale Bdesignes til målgruppen børn i alderen 6- 12 år BEleverne fremstiller en CD-kassetteprototype ud fra forslaget. BCD-kassetten, skal også have et grafisk design. Kriterier herfor er: Bbilleder og/eller tekst rammer målgruppen de. 6- 12 årige Bkassetten rummer en musik-cd eller computerspil, eller begge dele Bdesignet kan bruges igen med variationer, så en genkendelighed bevares Bder anvendes et udvalgt antal farver, og kun de bruges Bdesignet har et "navn" Bder anvendes tegneprogram på computer, hvis et sådan haves.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven laver flere forskellige materialeprøver, før der tages en beslutning. • Læg mærke til, om eleven vælger materialer, der understøtter funktionen. • Læg mærke til, om eleven forholder sig konkret til genstandens funktion, inden udviklingen af form og design begynder. • Læg mærke til, om eleven afprøver og udvikler funktionerne i de valgte designs. • Læg mærke til, om eleven forenkler og ændrer på funktioner, under afprøvninger af forskellige designs. • Læg mærke til, om eleven afprøver flere forskellige former, før der tages en beslutning. 	<p><i>"Mønstre"</i> Mattie Couperus, Borgen, 1989/om mønstre, konstruktion og design</p> <p><i>Design gennem 200 år,</i> Ida Engholm, Gyldendal Uddannelse, 2001</p> <p><i>"Noget om emballage – design og produktion",</i> Jens Bernsen, Dansk Kartonnageproducenters Samvirke, 1998</p> <p><i>"Designet før designet",</i> Dansk Design Center, 1997 - om ideudvikling og design processer til det færdige design.</p> <p><i>"Enhver ny ide",</i> Dansk Design Center, 2000 - om ideer og grundlæggende tanker bag en række forskellige designs.</p> <p>Hjemmesider: Dansk design center www.ddc.dk</p> <p>Danske kunsthåndværkere og designeres portal: www.danishcrafts.dk</p> <p>Trapholt : Museum for moderne: kunst, design, kunsthåndværk og møbeldesign www.Trapholt.dk</p> <p>Louisiana: moderne kunst og design www.louisiana.dk</p> <p>Kunstindustrimuseum: www.kunstindustrimuseet.dk</p> <p>Londons Design museum: www.designmuseum.org</p> <p>Design portal: www.designaddict.com</p> <p>Smithsonian, Cooper Herwitt, National Design Museum www.ndm.si.edu</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender relevante konstruktionsmetoder i forskellige materialer, f.eks.: papir, pap, træ, metal og ler 	<ul style="list-style-type: none"> • Undersøgelse af legetøj. Tag udgangspunkt i byggeklodser, legoklodser, puslespil, stabel-legetøj, togbaner, dukkehuse, kinaskak og andet legetøj, der består af enkeltdele, som i legesituationen skal sættes til en større helhed. Lad eleverne beskrive hvilke konstruktionsmåder, der anvendes. Prøv om forskellige typer af legetøj kan blandes og stadig bruges. • Opfind en leg, der bruger to slags legetøj på en ny måde. • Undersøgelse af emballage. Kig dernæst på de beholdere, æsker, dåser, kasser osv., der fungerer som emballage for hver type legetøj. Beskriv disse typer emballage alene ud fra konstruktionen. Beskriv også hvis noget legetøj har flere lag emballage • Opfind dernæst et stykke legetøj, der består af mindre dele, og som ved konstruktionsleg bliver noget andet. Design desuden legetøjets beholder/emballage. Vælg relevante konstruktioner og materialer. Der skal indgå mindst to typer af materialer i legetøjet, fx træpinde og karton, træklodser og stof, metal og træ, ler og karton, osv. Lad evt. eleverne lave deres legetøj.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan forholde sig til design i hverdagen såvel som til udviklingen af nyt design 	<ul style="list-style-type: none"> • Et æggebæger. Tag udgangspunkt i de mange typer af æggebægre, der har været i gennem tiden. Find så mange frem som muligt og tag dem med. Klip billeder ud af æggebægre fra blade, tag kopier fra bøger og gå på nettet for at finde så mange forskellige æggebægre som muligt. Billederne klæbes på pap og stilles eller hænges sammen med de medbragte æggebægre. Kig på dem alle sammen. 1. Materialegruppering. Opstil herefter samlingen efter materialer, glas for sig, plast for sig, porcelæn for sig osv. Tag fotos med digitalkamera. 2. Farve gruppering. Opstil så samlingen efter farver og tag igen billeder med digitalkameraet. 3. Smagsgruppering. Opstil på ny samlingen, denne gang efter flot design, moderne design og forældet design. Tag igen billeder. 4. Tidslinie Opstil til sidst samlingen efter kronologisk orden. Beskriv ud fra fotos hvilke sammenfald, der opstod. Hvilke opstillinger lignede hinanden? Fx: Var farver og materialer overvejende den samme opstilling? Var ”flot design” og materialer overvejende den samme opstilling. Var ”flot design” sammenfaldende med den nyeste gruppe i den kronologiske opstilling? Osv. • Tegn nu et æggebæger, der kan Blaves i plast, Bstables og Bpasse ind i en nutidig sammenhæng. Brug evt. computertegneprogram. • Lad eleverne beskrive noget gammelt design, som de har set hos bedsteforældre og som i dag ser helt anderledes ud.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleven fremlægge produktudviklingen m.h.t. sammenhæng mellem materiale og konstruktion samt formål med emballagen. • Lad eleven vise, hvordan legetøjet tænkes brugt. • Skitser og ide-udvikling lægges i elevens port – folio 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993</p> <p><i>"Grønlands kunst"</i> Bodil Kaalund, Gyldendals Bogklubber, 1990</p> <p><i>"Designet før designet"</i>, Dansk Design Center, 1997 - om ideudvikling og design processer til det færdige design.</p> <p><i>"Enhver ny ide"</i> Dansk Design Center, 2000 - om ideer og grundlæggende tanker bag en række forskellige designs.</p> <p><u>Hjemmesider:</u> Dansk design center www.ddc.dk</p> <p>Danske kunsthåndværkere og designeres portal www.danishcrafts.dk</p> <p>Trapholt, Museum for moderne kunst, design, kunsthåndværk og møbel-design www.Trapholt.dk</p> <p>Louisiana: moderne kunst og design www.louisiana.dk</p> <p>Kunstindustrimuseum: www.kunstindustrimuseet.dk</p> <p>Londons Design museum: www.designmuseum.org</p> <p>Design portal: www.designaddict.com</p> <p>Smithsonian, Cooper Herwitt, National Design Museum www.ndm.si.edu</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Eleven udvælger et designet hverdags-produkt, og fremlægger sin viden om produktets udvikling m.h.t. design og materialer. • Eleven fremlægger sin konklusion af designundersøgelsen af æggebægre. Læg mærke til, om eleven kan se forskel på nyt og gammelt design. 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993</p> <p><i>"Noget om emballage – design og produktion"</i>, Jens Bernsen, Dansk Kartonnageproducenters Samvirke, 1998</p> <p><i>"Designet før designet"</i> Dansk Design Center, 1997,/om ideudvikling og design processer til det færdige design.</p> <p><i>"Enhver ny ide"</i>, Dansk Design Center, 2000,/om ideer og grundlæggende tanker bag en række forskellige designs.</p> <p>Hjemmesider: Dansk design center www.ddc.dk</p> <p>Danske kunsthåndværkere og designeres portal: www.danishcrafts.dk</p> <p>Trapholt : Museum for moderne: kunst, design, kunsthåndværk og møbel-design www.Trapholt.dk</p> <p>Louisiana: moderne kunst og design www.louisiana.dk</p> <p>Kunstindustrimuseum: www.kunstindustrimuseet.dk</p> <p>Londons Design museum: www.designmuseum.org</p> <p>Design portal: www.designaddict.com</p> <p>Smithsonian, Cooper Herwitt, National Design Museum www.ndm.si.edu</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • forstår den kulturhistoriske betydning for udvikling og brug af designede brugsgenstande 	<p>Emnet kan med fordel tilrettelægges i samarbejde med samfundsfag, historie og grønlandsk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snak om hvilke ting, der dagligt bruges af samtlige på holdet. Vælg 3-5 ting ud, f.eks. tandbørste, sko, kaffekop og radio. Sæt de udvalgte ting ind i en tidsramme. Hvornår brugte man denne ting første gang (ca.)? Hvordan så de første eksemplarer ud? Bruges disse ting af alle i samfundet eller mest af en bestemt gruppe? Find ud af hvilket materiale, der er mest udbredt at bruge til fremstilling af hver enkelt ting. Hvad er prisen for disse ting. Hvad var prisen for de første eksemplarer, hvad er forskellen? Er det blevet sværere eller nemmere at få fat i disse ting i dag? Hvilke af disse ting købes, fordi de er meget vigtige i hverdagen, og hvilke købes som resultat af et overskud. Hvor mange ting bruge du hver dag, der ikke er nødvendige for at overleve? Vurder hvordan forbruget har forandret sig de sidste 30 år. (Da forældrene var børn/unge). Vurder hvilke grupper af brugsgenstande der bliver designet og ændret hvert år, og som derfor hele tiden er "nye" og derfor skal købes igen hvert år? Vurder de grafiske designs og den emballage, der bruges for at få solgt varen. Hvad udstråler/signalerer emballagen? Hvilke materialer er emballagen lavet af?
<ul style="list-style-type: none"> • har grundigt kendskab til udviklingen af udvalgte grønlandske brugsgenstande, samt ideer til nyudvikling af disse 	<p>Forløbet kan tilrettelægges i samarbejde med historie, samfundsfag, dansk og grønlandsk samt andre af lokale valgs discipliner, alt efter valg af genstande.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Et grønlandsk design. Lad eleverne vælge et grønlandsk design, som er opstået for mere end 100 år siden og som også er brugt i mere end 100 år. Det kan være kajakken, sælskindstøj, uloen, perlesyning, skindbroderi m.m. Eleverne arbejder i mindre grupper på max. 4 personer. Det grønlandske design beskrives ud fra materialebrug, geografisk oprindelse (hvis kendt) og brugsområde. Gruppen finder eller tager billeder af deres genstand til senere brug. Nu beskrives den udvikling genstandens udseende og brug har været igennem. Der tages et foto af et nydesignet eksemplar. Til sidst udfærdiges et forslag til hvordan genstanden kunne videreudvikles. Gruppen går på nettet for at finde lignende genstande i andre dele af verden. Herefter udtænkes en "salgsplan" for hvordan den helt nytænkte genstand evt. kunne sælges i USA, Japan eller andet relevant land. Lad eleverne udforme en flot hjemmeside på dansk, grønlandsk og engelsk, hvor de viser og beskriver udviklingen af det grønlandske design med billeder og tekst og med informationer om historiske, geografiske og samfundsmæssige fakta. Desuden indlægges de brugbare links, som eleverne selv har brugt.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven har forståelse for udviklingen fra brug til forbrug. (F.eks. tøj). • Læg mærke til, om eleven forstår, hvilken betydning design har for bestemte grupper. • Læg mærke til, om eleven har forståelse af design som markedsføring af et produkt. 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993</p> <p><i>"Grønlands kunst"</i> Bodil Kaalund, Gyldendals Bogklubber, 1990</p> <p><i>"Øjet og Pile n- fascinationens symboler"</i> Asger Liebst., Dansk lærerforening, 1988</p> <p><i>"Hverdagskunst – Verdenskunst"</i> Broby Johansen, <i>Design gennem 200 år</i> Ida Engholm, Gyldendal Uddannelse, 2001</p> <p><i>"Levende, døde ting"</i> Henriette Houth, Rhodos, 2000/om organisk design</p> <p><i>"Noget om emballage – design og produktion"</i> Jens Bernsen, Dansk Kartonnageproducenters Samvirke, 1998</p> <p><i>"Designet før designet"</i>, Dansk Design Center, 1997,/om ideudvikling og design processer til det færdige design.</p> <p><i>"Enhver ny ide"</i>, Dansk Design Center, 2000,/om ideer og grundlæggende tanker bag en række forskellige designs.</p> <p>Hjemmesider: Dansk design center www.ddc.dk</p> <p>Danske kunsthåndværkere og designeres portal: www.danishcrafts.dk</p> <p>Trapholt : Museum for moderne: kunst, design, kunsthåndværk og møbeldesign www.Trapholt.dk</p> <p>Louisiana: moderne kunst og design www.louisiana.dk</p> <p>Kunstindustrimuseum: www.kunstindustrimuseet.dk</p> <p>Londons Design museum: www.designmuseum.org</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven udvider sin forståelse af den gamle grønlandske kultur og kan bruge den i en designmæssig nytænkning. • Læg mærke til, om eleven udvider sit indblik i kulturens betydning for fremtiden. • Læg mærke til, om eleven kan tænke nyt over gamle ting. 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993, Bodil Kaalund</p> <p><i>"Grønlands kunst"</i> Gyldendahls Bogklubber, 1990</p> <p><i>"Hverdagskunst – Verdenskunst"</i> Broby Johansen, (redigeret mange gange, på mange forskellige forlag)</p> <p><i>"CENTURY- one Hundred Years of Human Progress, Regression, Suffering and Hope"</i> Bruce Bernard, Forlaget Phaidon, århundredet i fotos.</p> <p><i>"Tekstildesign"</i> - fra det gamle Ægypten til Cyberspace, Bente Jensen, Danmarks Mindste forlag, 1999/om brug af computer og internet i forb. Med tekstilkunst og design.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan vurdere brugergrupper /målgrupper for udvalgte brugsemner og designs 	<ul style="list-style-type: none"> • En kaffemik uden kaffe. Alle eleverne medbringer et brugsemne hjemmefra, som har stor betydning for, at en kaffemik bliver på den måde som familien ønsker. Desuden medbringes en ting som har stor betydning for den enkelte elev i forhold til at skulle til fest selv. "Kaffemik-tingene" stilles op, og hver elev fortæller den lille historie, der hører til hver ting. Herefter laves en liste med kriterier for en "god ting", som forældrene / familien ser det. F.eks. at den skal være gammel, flot, ligge godt i hånden eller være særlig osv. Nu opstilles "Fest-tingene" og igen fortæller hver elev om sin egen ting, og hvorfor den er så vigtig. Igen laves en liste over kriterier for den "gode ting". Listerne sammenlignes. Snak om kriterierne for en "god ting". Er der noget generelt? Med udgangspunkt i kriterielisterne vurderer og bestemmer eleven målgruppe for de to brugsting, der er medbragt: Hvem er målgruppen? Hvilke ting lægger målgruppen vægt på m.h.t. materialer og design? • Lav en liste over butikker, der har et ungt publikum, og lav dernæst en liste over butikker, der har et ældre publikum. Snak om, hvad der gør, at butikken har et "ungt" publikum eller et "ældre"!
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge IT som redskab til skitse-, design- og dokumentationsprocesser samt til informationssøgning. 	<p>Lad eleverne bruge/have adgang til en computer i alle forløb, så de bl.a. har mulighed for at søge relevante informationer. Sørg altid for at gemme/liste relevante www-sider til senere brug.</p> <p>Lad eleverne lave deres egen hjemmeside, som løbende dokumentation for deres arbejde.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i arbejdsprocesserne 	<p>Lad eleverne fremlægge dele af deres mundtlige fremstillinger på deres 2. sprog, og skift mellem sprog ved skriftlige fremstillinger, lister, beskrivelser o. lign.</p> <p>Lad eleverne fremlægge deres projekter for folk udefra, således at de skal formidle på flere sprog.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven kan forholde sig til design både for familien og for den unge. • Læg mærke til, om eleven kan udpege forskellige målgrupper. 	<p><i>"Arkitektur og design"</i>, Temahæfte nr. 8 Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen, 1993</p> <p><i>"Grønlands kunst"</i>, Bodil Kaalund, Gyldendahls Bogklubber, 1990.</p> <p><i>"Øjet og Pilen- fascinationens symboler"</i> Asger Liebst, Dansk lærerforening, 1988</p> <p><i>"Hverdagskunst – Verdenskunst"</i> Broby Johansen, (redigeret mange gange, på mange forskellige forlag)</p> <p><i>"Perspektiver på æstetiske læreprocesser"</i>, Hansjörg Hohr og Kristian Pedersen, Dansk lærerforening, 1996.</p> <p><i>"MODE- designerens århundrede"</i>, Charlotte Sieling, Forlaget Köhnmann Bruce Bernard.</p> <p><i>"CENTURY- one Hundred Years of Human Progress, Regression, Suffering and Hope"</i> Forlaget Phaidon, århundredet i fotos.</p> <p><i>"Tekstildesign"</i> - fra det gamle Ægypten til Cyberspace. Bente Jensen. Danmarks Mindste forlag, 1999/om brug af computer og internet i forbindelse med tekstilkunst og design.</p> <p><i>"Design gennem 200 år"</i> Ida Engholm, Gyldendal Uddannelse, 2001</p> <p><i>"Levende, døde ting"</i> Henriette Houth, Rhodos, 2000/om organisk design</p>
<p>Evaluer løbende og læg mærke til:</p> <p>B om eleven bruger computer, hvor det overhovedet er muligt,</p> <p>B om eleven bruger forskellige søgemaskiner, når der søges efter information, og</p> <p>B om eleven bruger relevante søgeord.</p>	
<p>Arbejdspapirer, projekter og produkter gemmes i elevens port folio.</p>	

Kunst og arkitektur

Kunst	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • behersker grundlæggende tegne- og maleteknikker 	<p>På dette trin arbejder eleven frit med tegning og forskellige tegneteknikker. Eleven vælger naturligt den tegnemethode, der er bedst til et bestemt tegnearbejde.</p> <p>Eleven arbejder også frit med forskellige maleteknikker, og vælger naturligt den maleteknik, der egner sig bedst til et bestemt malearbejde.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven arbejder med: <ul style="list-style-type: none"> Skitsetegning, modeltegning, illustrationstegning, tegning på computer, tegneserietegning og andre tegnetyper. Desuden tegnes med kridt og kul. • Eleven arbejder med: <ul style="list-style-type: none"> ”Våd i våd” teknikker, laseringsteknikker og tørmalingsteknikker i akvarel. Gouache- og akrylmalings teknikker. Oliemalingsteknikker. Mixedmedia med flere materialer og teknikker i en blandform. • Eleverne arbejder med forskellige kunstretninger: impressionisme, kubisme og den klassiske tradition. Holdet diskuterer forskellige motiver og hvilke motiver har de forskellige kunstretninger typisk valgt. Desuden diskuteres hvilke materialer kunstnerne mest har brugt, og hvordan disse materialer har betydning for billedernes udtryk. <p>Hver elev vælger en kunstretning og et motiv indenfor denne kunstretnings motivkreds. Der udfærdiges en blyantsskitse med den metode, som kunstretningen typisk bruger. Herefter optegnes til maleri og der males så tæt på stilen som muligt.</p> <p>Det er en god ide, at finde et stykke musik, som passer til motiv, kunstretning og stemning og lytte til musikken i høretelefoner under arbejdet.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • behersker grundlæggende skulpturteknikker i forskellige materialer 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med at: <ul style="list-style-type: none"> Bbygge små trækonstruktioner og træskelletter, som bærende del af en større papmachefigur, Bvælge det rette materiale, så det valgte kunstneriske udtryk forstærkes, Bforstørre og formindske både på papir og på tredimensionelle figurer og Bbruge: ler, træ, sten, papmache, metaller, gips, plast, stof, læder og diverse naturmaterialer til 3D former. • Eleverne arbejder med et Gotisk kirkestykke. Eleverne ser på billeder af kirker, ornament, kirkeinteriør og reproduktioner fra den gotiske periode. Eleverne diskuterer, hvilke stemninger der må findes i en kirke med det typisk gotiske udtryk og hvilke materialer der har været brugt til byggeri, skulpturer og ornament. <p>Eleverne udfærdiger et forslag til deres egen Gotiske kirke på store papirer fra ruller. Skitseprocessen foregår på A3 papir. Det tegnes så man får en oplevelse af at sidde inde i kirken. Hver elev får derefter en kvadratmeter papir, der skal blive til deres del af kirken.</p> <p>Alle papirstykkerne klæbes op i en gang eller lignende, således at det virker som et rigtigt kirkerum.</p> <p>Hver elev udfærdiger nu et stykke interiør til en gotisk kirke. Det kan være et ornament, en skulptur eller et stykke kirkeinteriør (f. eks en døbefond). Arbejdet skal udføres i 1:3 formater.</p> <p>Tegnede skitser laves både i 1:1 og formindskes til 1:3. Lerskitser laves i små størrelser. Materialevalget skal understøtte skulpturens udtryk og konstruktionsmuligheder. Eksempelvis er papmache godt, når der skal laves folder i tøj og figurer, ligesom blåler bliver gult i brænding og har en god stenvirkning, men er svær at få til at virke let.</p>

Kunst og arkitektur

Kunst	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger alle introducerede metoder. • Læg mærke til, om eleven vælger metode efter tegne- og malearbejdets karakter. • Eleverne fremlægger tre plancher, hvor de anskueliggør hvilke tegneteknikker, materialer, maleteknikker og motivkreds, der typisk blev brugt inden for hver kunstretning. • Eleven forklarer, hvilke stemninger et maleri/ billede giver set ud fra tegne- og maletekniske begrundelser, farvernes betydning og motivets indhold. • Eleverne laver en udstilling, hvor hver kunstretning har sit eget "rum", med musik, opstilling af møbler, interiør, og andre ting, der symboliserer den tid, hvor retningen opstod eller havde sit højdepunkt. 	<p>"Kunstens historie" af E.H.Gombrich / Gyldendal 1989 Kapitlerne: 23. Fornuftens tidsalder. <i>England og Frankrig 1700 tallet.</i> 24. Brud på traditionerne. <i>1800 tallet.</i> 25. Revolutionen som fast tilstand. <i>1800 tallet.</i> 27. Eksperimenterede kunst. <i>Den første halvdel af 1900 tallet.</i></p> <p>"Den store bog om maleriets historie" Wendy Beckett/Aschehoug 1997. Kapitlerne: Nyklassisme og romantik. (6.kap) Impressionismens tidsalder. (7.kap) Det 20. århundrede/ <i>Picasso og kubismen.</i> (8.kap)</p> <p>Statens museum for kunst i København og "Børnenes kunstmuseum", der laver uv-materiale til folkeskolen www.smk.dk</p> <p>"POLITKENS KUNSTNER HÅNDBOG" af Ray Smith / Politikens Forlag 1996. Kapitlet om Tegning (2. kap.)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bygger brugbare konstruktioner. • Læg mærke til, om eleven vælger og vurderer hvilke materialer, der kan understøtte et billedes udtryk. • Lad eleverne demonstrere forskellige materialers muligheder for hinanden og lave lister med: "Ti ting træ kan", "Ti ting metal kan" osv. • Lad eleverne diskutere forholdet imellem en skulpturs tyngde og lethed i små grupper og nedskrive 20 ord, der kan bruges beskrivende om skulpturer generelt. • Lad hver elev fortælle hvilke formmæssige udtryk, der er blevet vægtet højest i deres eget værk. 	<p>"Kunstens historie" af E.H.Gombrich/Gyldendal 1989 Kapitlerne: Den kæmpende kirke. <i>1100 tallet.</i> Den triumferende kirke. <i>1200 tallet.</i> Hoffolk og borgere. <i>1300 tallet.</i></p> <p>"Kaalunds kirker" af Bodil Kaalund/Borgen</p> <p>"Mellem Himmel og helvede" 74.6 /Video om kalkmalerier Pilersuiffik.</p> <p>Museer i Danmark og hele verden: www.fredensborg.net/museum.htm</p> <p>Tate Gallery in London/England www.tate.org.uk</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • behersker flere grafiske tryk- og udtryksformer 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven arbejder med: <ul style="list-style-type: none"> - højtryk som f. eks linoleum og trætryk både i flerfarve og sort/hvid - lavtryk som f. eks koldnålradering - skrabeteknikker i malet baggrund - sort/hvid tegninger med flydende tusch og pen - forskellige skraveringsteknikker til lys og skygevirkninger. • Eleverne kigger på en række raderinger, (f.eks. Rembrandt), trætryk (f.eks. grønlandske) og litografier (f. eks Toulouse Lautrecs plakater), og diskuterer, hvordan og hvorfor den grafiske teknik har haft så stor virkning. Desuden findes der eksempler på, hvor og hvordan grafikken bruges i dag. <p>Eleverne fremstiller med flydende tusch, pensler og penne en illustration til historien om "Hvalen og Ørnen, der giftede sig med to små piger". Historien fortælles og deles op i "billedsteder". Hver elev får et tekststykke og en illustrationside, der passer sammen.</p> <p>Alle illustrationer har samme format, f.eks. 20 gange 20 cm.</p> <p>Skitsetegning foregår med sortkridt på hvidt papir og hvidkridt på sort papir. På denne måde afprøves forskellige lys og skyge-virkninger, skraveringsteknikker og forenklinger/stiliseringer. Alle fremstiller to eller flere forslag til, hvordan bølger og himmel kan stileres. Ud fra alle forslagene udvælges et par stykker som bruges af alle. Alle illustrationer komponeres med udgangspunkt i hav og himmel.</p> <p>Der udarbejdes en skitse i blyant, med lys og skygger. Oven på skitsen lægges et transparentpapir (f.eks. arkitekttegnepapir eller madpapir) og herpå males de større grundflader med den sorte tusch. Detaljerne tilføjes til sidst med pen og tusch.</p> <p>Teksten til billedet layouts på et andet stykke papir med samme format. På tekstsiden indgår himmel eller hav som vignet. Alle illustrationer og tekststykker samles i rigtig rækkefølge og kopieres. Bogens originale illustrationer og tekst-layout udstilles på biblioteket.</p> <p>Illustrationerne kan overføres til linoleumstryk eller graveringer med koldnål. Scan illustrationen ind på computerens tegne- eller billedbehandlingsprogram og spejlvend billedet, print det ud og brug det som overførselsbillede på det valgte materiale.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne demonstrere forskellige højtryk for hinanden. • Lad eleverne fremvise og fortælle om de forskellige materialer og redskaber, der kan bruges ved lavtryk. • Læg mærke til, om eleven bruger forskellige skraverings-teknikker. • Eleverne diskuterer hvilke former, der egner sig til gengivelse i et grafisk udtryk som linoleum og koldnål. • Lad eleverne demonstrere forskellige skraverings metoder for hinanden. • Læg mærke til, om eleven kender og kan beskrive skære-, skrabe- og graveringsredskaber og deres udtryk. • Lad eleverne fortælle om deres illustration med udgangspunkt i lys og skygeeffekter. 	<p><i>"Grønlandske træsnit"</i> 1870, Det Grønlandske Landsbibliotek, Nuuk.</p> <p><i>"Grønlandsk Kunst"</i> af Bodil Kaalund / Gyldendal 1990 Kapitlerne: Malerkunsten (4.kap.) Tendenser og fornyelse (5.kap.) Grafiske Illustrationer af digte af bl.a.: Anne Birthe Hove, Aka Høeg, Jens Rosing m.fl.</p> <p><i>"Japanese Prints"</i> Forlaget Benedicht Taschen 1994 Oplæg til snak om plakater og tryks historie og gode formidlingsveje. (S. 29,31, 33, 64,147,148,150,165,167)</p> <p><i>"POLITIKENS KUNSTNER HÅNDBOG"</i> af Ray Smith / Politikens Forlag 1996. Kapitlet om Grafik (kap. 4, højtryk og dybtryk)</p> <p><i>"Tryk og Variationer – en bog om grafik"</i> af Morten Skovmand/Gyldendal 1995</p> <p><i>"Håndbog i grafiske teknikker"</i> af Judy Martin / Gyldendal 1994</p> <p><i>"Grønlandske sagn og myter"</i> af Synnøve Lien og Kirsten Meldgaard /1996 Danstklærerforeningen fra serien <i>Fra Skatkisten</i>. Illustreret med blyantstegninger af Pia Falck Pape.</p> <p><u>Museer:</u> www.fredensborg.net/museum.htm</p> <p>Tate Gallery in London/England www.tate.org.uk</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan arbejde frit og selvstændigt med kunstneriske opgaver • kender og har arbejdet med særlige udtryksformer, som bl.a. installationskunst og landart 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven arbejder med at: <ul style="list-style-type: none"> Bidentificere kunstneriske værker, der ikke henhører direkte under tegning, maleri og skulptur, Bbruge begreberne installation og landart, og Bplanlægge sit arbejdsforløb ved at fastlægge tid til ideudvikling, skitsetegning, konstruktionsudvikling og beslutningsfase, hvor tanker og ideer vurderes og vælges til og fra. <p>Nedenstående forløb er egnet til at tilrettelægge i samarbejde med grønlandsk og/eller dansk og/eller engelsk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ”Den fortællende varde” <p>Vardebygning betyder, at der har været mennesker før, og at de mennesker, der var der før, stadig ”viser” vej for os.</p> <p>Lad eleverne diskutere og give en beskrivelse af varden og dens betydninger. Både for dem selv personligt, men også i en større menneskelig sammenhæng.</p> <p>Ordene sættes op på en planche, som skal være ledetråden i resten af arbejdet. Eleverne kan arbejde alene eller i grupper. Hver elev eller gruppe vælger 3-5 ord fra planchen. Hvert af disse ord skal bruges og gives en mening i den nyskabte varde.</p> <p>Ordene kunne være <i>glad, hjælper og solskin</i>. Nu skal alle disse ord indgå som en del af værket. Eleverne digter videre på deres ord, og lader hvert ord få 8-10 hjælpeord eller sætninger. Eksempelvis: <i>Glad</i>: jeg bliver glad, når solen skinner, jeg bliver glad, når jeg rører ved en glat sten, jeg bliver glad, når jeg</p> <p><i>Hjælper</i>: det hjælper på mit dårlige humør, når du kommer, det hjælper min mor, når jeg passer de små, man hjælper hinanden når man lytter, det hjælper altid med en hovedpinepille.....</p> <p><i>Solskin</i>: solskin er dejligt, solskin er varmt, solens skin kan brænde, solen skinner nu, solens kind er gul, gul er glad, glade gule osv.</p> <p>Herefter vælges materialer, der skal understøtte ordene: glad, hjælper og solskin.</p> <p>Værket/varden skal kunne stå ude i naturen og bestå af sten og andre udvalgte materialer som f. eks plast, træ og andet, der kan klare naturens vejr og vind.</p> <p>Hvert værk skal have en lille fortælling i sig. Det kan være en historie, der måske kommer frem under ordlegen. Ellers skal der digtes en historie ud fra ordene.</p> <p>Historien skal være en del af værket, ligesom varde også gemmer historier f.eks. Brøndlunds dagbog. Historien kan lamineres og klæbes op frit fremme, så alle kan læse den, eller gemmes i et hemmeligt rør i dybet, eller eller</p> <p>Den skal blot være der.</p> <p>”Den fortællende varde”, skal nu laves i 1:4 i en kasse.</p> <p>Hver varde/værk skal have sit eget navn, f. eks ”den glade varde” osv.</p> • Som udstilling laver holdet en lille rute i fjeldet, langs en elv eller i sammenhæng med et andet naturligt forløb i landskabet. Ruten skal være så lang, at den ene varde/værk lige akkurat kan ses fra den anden. Altså som en rigtig varderute. Eleverne inviterer et par mindre klasser ud på turen. Ved hver varde/værk sidder den eller de, der har lavet den og fortæller den lille historie fra varden/værkets hemmelige indre. • Varden kan senere blive bygget rigtigt i 1:1, i naturen.

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger forskellige kunstretninger i arbejdet med egne billeder 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne kender og arbejder videre med de store retninger inden for grønlandsk, dansk og europæisk kultur. Desuden kendes andre udvalgte kulturers kunsthistorie og typiske kunstneriske udtryk. I de tre ovenstående forløb er brugt forskellige kunstretninger som udgangspunkt for elevens eget arbejde. Lad eleverne diskutere og fortælle om deres egne billeder med udgangspunkt i nutidige billeder, som har betydning for dem. Find sammenligninger og forskelle. Lad eleven forklare, hvilke dele af egne billeder, der er præget af ønsket om, at billedet skal ligne noget fra en kendt stil, (det kunne være en plakat, reklame, reproduktion el. lign.) Lad eleverne udstille egne billeder, hvor temaet eksempelvis er kubisme.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til og forståelse af flere forskellige kunstretningers betydning for den grønlandske såvel som for andre lændes særlige billedudtryk 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven arbejder med at: Bbruge opslagsbøger, håndbøger og biblioteksarkiver til at søge baggrundsviden, Bsøge efter historiske kunstretninger via navne på kunstnere fra en relevant historiske periode, periodens navn eller kendte værker fra perioden, og Bfå en god fornemmelse af de grundlæggende træk ved europæisk kunst, asiatisk kunst og ved naturfolks brug af kunsthåndværk. • Billedatlas. Lad eleverne lave et atlas i samme størrelse som atlasen på skolen. Et af de gamle udgåede atlas kan også bruges På kortet farves verdensdelene, som man kendte dem i 1500 tallet, i forskellige farver og eleverne finder billeder af kunst og/eller kulturgenstande fra alle verdensdelene. Eleverne deler sig i grupper for hver verdensdel og søger i bøger, arkiver internet, osv. Samlingen af billeder af kunst, kunsthåndværk m.v., vurderes med henblik på at få en nuanceret beskrivelse. Der skal helst være 5-7 billedgengivelser for hver verdensdel. De fundne billeder scannes ind på computeren. Giv billederne en ramme, således at hvert århundrede har en farve, fx 1500-tallet: brun. Print billederne ud i farver og sæt dem op på den rette verdensdel. • Verdenskortet færdiggøres med flere rækker af billeder, som danner den helt ydre ramme for hele kortet. Der males med guld eller mørkegul imellem og rundt om hvert billede i ydrammen.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne vælge en reproduktion fra inspirationsmateriale, og lad dem forklare hvilke stemninger, arbejdsteknikker og farveholdninger, der træder mest tydeligt igennem. • Lad eleven bestemme et billedes eller en skulpturs kunstneriske tilhørsforhold ud fra motivets indhold. • Lad eleverne lave lister over gode www-sider med udvalgte kunstnere, kunstepoker, museer o.l. 	<p><i>"Kunst i Grønland"</i> af Bodil Kaalund / Gyldendal 1990</p> <p><i>"Kunstens historie"</i> af E.H.Gombrich / Gyldendal 1989</p> <p><i>"Den store bog om maleriets historie"</i> af Wendy Beckett / Aschehoug 1997.</p> <p><i>"POLITKENS KUNSTNER HÅNDBOG"</i> af Ray Smith / Politikens Forlag 1996. (Kap. 3 Maleri)</p> <p><i>"Kunst i vort århundrede"</i> Richter Felix, 70.917/ Dias - Pilersuiffik</p> <p><i>"Kunstproduktioner" og andre materialer.</i> Forlaget de unges kunstreds, 1992 70.1/samling af reproduktioner, Pilersuiffik</p> <p><u>Museer i Danmark:</u> www.fredensborg.net/museum.htm</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger opslags- og håndbøger for at søge viden og udvide vidensområder. • Lad eleverne samle deres søgesteder på nettet, til en "kunstbank". • Lad eleverne demonstrere deres kendskab til forskellige kunstperioder eller kunstnere, ved at holde små foredrag om deres favoritemner. • Lad eleverne i verdensdelgrupperne gætte og forklare hvor de kan se, at deres verdensdel har haft indflydelse på kunstudtrykket andre steder i verden. <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne diskuterer og oplister på hvilke måder kunsten har vandret. • Eleverne diskuterer og finder forklaringer på, hvad indholdet af kunsten/ kunsthåndværket har betydet for den, der kiggede på det. 	<p><i>"Japanese Prints"</i>, Forlaget Benedicht Taschen 1994</p> <p><i>"Den store bog ommaleriets historie"</i> Wendy Beckett/Aschehoug 1997.</p> <p><i>"Kunst i Grønland"</i> af Bodil Kaalund/Gyldendal 1990</p> <p><i>"Kunstens historie"</i> af E.H.Gombrich/Gyldendal 1989</p> <p><i>"Verdenskunstens historie"</i> af H.W. Jansen/Politikens Forlag</p> <p><i>"Inuit Art"</i> af Ingo Hessel/British Museum Press 1998</p> <p><i>"Art of modern India"</i> af Balraj Khanna and Aziz Kurtha/Thames and Hudson Ltd London 1998</p> <p><i>"Et andet Japan"</i> Af Tone Nielsen/Tiderne skifter 1996 – om installationer</p> <p><i>"The art of Utopia – aboriginal art – Australia"</i> af Michael Boulder, National Museum of America,</p> <p>Smithonian Institution www.nmaa.si.edu www.macdigital.com</p> <p><u>Museer :</u> www.fredensborg.net/museum.htm www.tate.org.uk</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan arbejde med billeder i flere forskellige medier, f.eks. på computer, som tegneserie, animation o.l. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne arbejder med: <ul style="list-style-type: none"> - genrebestemmelse af reklamer og andre billeder lavet i reklameøjemed, illustrationer og kunstbilleder og - brugen af computerens tegne- og billedbehandlingsprogrammer. <p>Nedenstående undervisningsforløb er velegnet til at tilrettelægge i samarbejde med grønlandsk, dansk og samfundsfag.</p> • Eleverne arbejder med popkunst på computeren. Find eksempler på Andy Warhols tryk og Roy Lichtensteins billeder. Snak om billedernes motiver og materialer og lad eleverne gå på nettet og finde de gallerier, museer og udstillinger, der har billeder af Andy Warhol og Roy Lichtenstein. <p>Eleverne diskuterer, hvilke typer af billeder i hverdagen, herunder både kunstmalerier, reklamefotos og illustrationer til film, bøger og andet, der virker mest interessante.</p> <p>Hver elev nedskriver hvilke motiver og materialer, de personligt finder mest spændende/interessant og finder/ vælger det billede, som han/hun synes bedst om, fx en tegneseriefor-side, en plakat eller et maleri.</p> <p>Lad hver elev finde et foto, fra deres eget liv, som de synes godt om.</p> • Temaet for billedfremstillingen er <i>"mig og mit billede"</i>. <p>Eleverne bruger de to valgte billeder fra ovenstående forløb og scanner disse ind på computeren. De to billeder er nu ingredienser i et kommende billede, hvor der skal indgå: farvemani-pulation, flerdobliger, og stilisering.</p> <p>Det endelige billede: Bmå kun indeholde 4 rene farver, (baggrundsfarven hvid tæller ikke med). Bskal have mindst 3 fordobliger. Bmå ikke gengive de to billeder 100 %, der skal fjernes, flyttes og stiliseres, således at de to billeder bliver til et helt nyt og aldrig før set billede. Man må godt kunne genkende dele af billederne i det nye billede.</p> • Lad eleverne lave en udstilling, hvor hvert billede lamineres og opklæbes på en tynd træplade. Herefter opstilles/opsættes billederne hver for sig rundt om i hele byen: i butikken, ved huse, på sportspladsen, ved kirken, kommunen, skolen osv. Nu har man lavet en "udstilling", der ligesom popart, prøver at lade billedet møde beskueren på en ny og mere direkte måde. Husk at indhente tilladelse til ophængningen.
<ul style="list-style-type: none"> • kan dokumentere arbejdsforløb via forskellige medier, f. eks. udstillinger, bøger, IT eller tekst • kan bruge grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i det kunstneriske arbejde 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven arbejder med at: <ul style="list-style-type: none"> Bbruge computer til at lave dokumentationer af forløb med fotos og tekst og med korrekt opsætning og layout og Bskrive på både dansk og grønlandsk, når der udarbejdes tekster til forklaring af projekter, konstruktioner og arbejdsforløb og gives kunstneriske vurderinger. • I tilknytning til ovenstående Vardeforløb tilrettelægges et efterfølgende dokumentations- og formidlings forløb. <p>Eleverne arbejder alene eller i grupper og gennemfotograferer det sted i området, hvor de 1:1 store vardeskulpturer/installationer kunne stå. Der bruges digitalkamera. Dernæst fotograferes de mindre vardeskulpturer/ installationer, ligeledes med digitalkamera.</p> <p>Herefter sammensættes billederne på computeren i et forløb, hvor billederne af de mindre vardeskulpturer/ installationer manipuleres ind i billederne af naturstedet.</p> <p>Der kan også bruge et tegneprogram, hvor vardeskulpturer/installationer så tegnes direkte på billedet af naturstedet.</p> <p>Eleverne fremstiller et udstillingskatalog, hvor hver vardeskulptur/ installation bliver præsenteret ved navn, fortælling, materialesammensætning og ønsket betydning for stedet eller for det menneske, der går forbi. Kataloget produceres både på grønlandsk og på dansk.</p> <p>Eleverne fremstiller en folder, hvor de bruger billederne og beskriver den vandretur, der kan opleves, hvis man følger vardeskulpturerne/ installationerne. Folderen laves som en 3-fløjet turistfolder på både grønlandsk, dansk og engelsk.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne demonstrere forskellige måder at manipulere billeder på, herunder på computer, på fotokopimaskine eller med saks og lim. • Lad eleverne medbringe deres egne favorit tegneserier, som de skal beskrive ud fra motiverne, materialevalget og den kunstneriske værdi. • Lad eleverne lave en guidet tur rundt i byen og fortælle interesserede om hvert billedes "kunster", og de to oprindelige billeders betydning for "kunstneren". • Lad eleverne indsamle interesserede beskueres meninger om moderne kunst, og lav et indlæg om moderne kunst i den lokale avis/skoleblad eller lignende. 	<p><i>"Den store bog om maleriets historie"</i> Wendy Beckett / Aschehoug 1997. Kapitlet om <i>Popkunst s. 380 og 381</i> <i>Roy Lichtenstein</i> Forlaget Benedicht Taschen 1988 <i>Andy Warhol</i> Forlaget Benedicht Taschen 1988</p> <p><i>"Øjet og Pilen"</i> af Asger Liebst, dansklærerforeningen 1988 Hele bogen er fuld af reklamebilleder fra hele verden, læs evt. Kap. 6: Underbevidsthedens Zoo</p> <p><i>"Japanese Prints"</i> Forlaget Benedicht Taschen 1994 Oplæg til snak om plakater og tryk klare og gode formidlingsevne. Den historiske vinkel fra tryk til tegneserie. <i>F.eks. Siderne: 110-129 med persontegninger og 156- 163 med landskaber og billedopbygning.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger sin viden om layout i sit arbejde på computeren. • Læg mærke til, om eleven både bruger dansk og grønlandsk, både ved mundtlige og skriftlige fremstillinger. • Læg mærke til, om eleven henter inspiration og informationer fra tidligere brugte kunstbøger. • Lad eleverne gennemgå brochuren/folderen med en person i byen, der arbejder med turister eller lign.. • Lad eleverne via computer, sende deres folder til en arkitekt eller medarbejder på Teknisk forvaltning i kommunen, og bede om en kommentering af vardesulptur/ installationsprojektets ide og opførselsmulighed. • Lad eleverne, via computer, sende deres udstillingskatalog til et museum, lokalt eller nationalt, og bede om kommentarer til deres projekts ide og til katalogets udformning. 	<p><i>"Et andet Japan"</i> Af Tone Nielsen / Tiderne skifter 1996 – om installationer</p> <p><i>"Dansk Nutidskunst"</i> 1992 om "Ingvar Cronhammer" installationskunstner</p> <p><u>Museer:</u> www.fredensborg.net/museum.htm www.tate.org.uk Tate Gallery in London/England www.nmaa.si.edu www.macdigital.com Natinonal Museum of America, The Smithsonian Institution. www.smk.dk Statens museum for kunst i København og "Børnenes kunstmuseum", der laver u.v.materiale til folkeskolen www.mowa.org Museum of Webart</p> <p>Find turistbrochurer, reklamer for udstillinger og kunstbrochurer m.m.</p>

Arkitektur	
Læringsmål	Forslag til undervisning
<p>• behersker grundlæggende arbejdsmetoder og teknikker til beskrivelse af rum, huse, bygninger osv.</p>	<p>På dette trin bruger eleven faglige arbejdsmetoder som modelbyggeri, skitsering med alm. papir og blyant, med hoved-lineal, parallellineal og tegnetrekant, relevant brug af IT samt funktionsdiagrammer. Endvidere skal eleven kunne fremvise ideer ved mundtlige præsentationer og gøre brug af de lokale myndigheder som f.eks. Teknisk forvaltning. Eleven skal desuden arbejde med følgende præmisser: funktion og beliggenhed samt beskrivelse af materialers teksturer, kvaliteter og udtryk.</p> <p>• Det skønneste hus. Eleverne finder og beskriver det skønneste hus, de kender. Hus er her forstået i bredeste forstand, det kan være et lille beboelseshus, et tempel eller et palads. Som inspiration bruges bøger og billeder med bl.a. huse af Gaudi, Utzon, Bauhaus, kirker, templer, paladser fra Indien og moskeer fra Tyrkiet samt huse fra det lokale område og Nuluk m.v. Hver elev vælger et hus, og mangler der foto, skal det findes eller tages. Herefter beskrives huset/bygningen fra grundplanet til det ydre udtryk. I beskrivelserne skal der som minimum indgå:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. materialevalg, kvaliteter og samlede udtryk, 2. størrelse og grundplan og 3. arkitektens navn eller byggeriets tidsalder og stil. <p>Der laves en lille A3 planche med foto af huset samt de informationer, der er vigtigst jvf. ovenstående.</p>

Arkitektur	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Elevens planche med foto/billede af huset og de vigtigste oplysninger, hænges op på biblioteket, fx ved siden af en lille samling af relevante arkitektbøger eller bøger med billeder af netop denne bygning, f.eks. rejsebøger. • Læg mærke til, om eleven bruger relevante teknikker til at finde grundplan og størrelse. • Læg mærke til, om eleven kan finde de rette ord til beskrivelse af materialerne og deres kvaliteter. 	<p>Materialer til hele området: <i>Tegnetrekant</i> <i>Parallellinealer</i> <i>Hoved-linealer</i> <i>Millimeterpapir</i> <i>Manifold/ arkitekt-tegnepapir - ligner pergamentpapir</i></p> <p><u>Litteratur til hele området.</u> <i>Arkitekturens rum - Rummets arkitektur</i> Lars Marcussen</p> <p><i>"Om europæisk arkitekturhistorie"</i> <i>Integration af kunst i byggeriet</i> Dansk Center for arkitektur og kunst Wilfried Koch,</p> <p><i>"Bygningskunst og stilarter" Lamberth 1986</i></p> <p><i>"Formprincipper i arkitektens historie"</i> Kay Fisher, Arkitektens forlag, 1999</p> <p><i>"Grækenlands arkitekturhistorie"</i> Dimitris Philippides,</p> <p><i>"Funktion, form, konstruktion i arkitektur historien"</i> Peter Harboe, Arkitektens Forlag, 2001</p> <p><i>"Sacred Architecture", Dorset, Element 1993</i> - om gamle, symbolske og magiske bygningsværker i verden A.T. Mann</p> <p><u>Gode internet adresser:</u> www.dcak.dk Arkitekt skolens Forlag</p> <p>www.Greatbuildings.com har alle de store og vigtigste bygninger, arkitekt navne osv. i verden.</p> <p>www.architecture.com samt deres bibliotek "RIBA", <i>The Royal institute of British Architects</i></p> <p>www.gammeldok.dk Dansk Arkitektur Center med udstillinger og undervisningsmaterialer til folkeskole og lærere, samt velassorteret boghandel.</p> <p>Boghandlere med arkitekt bøger: www.amazon.com Arkitekt skolens Forlag Arkitektens forlag Taschen forlaget - gode illustrationsbøger</p> <p><u>IT mulighed:</u> MINICAD, grafisoft - et lille godt arkitekttegneprogram til almindelige computere.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• har begyndende indblik i almindelige byggeprocesser fra projektering til færdigt byggeri</p>	<p>• Byggeprojekt "Fremtiden". Lad eleverne gå på Teknisk forvaltning eller lign. myndighed og hente følgende materialer: - byggeplaner eller byggemodningsplaner, der er ti år gamle og byggeplaner/ eller byggemodningsplaner for det kommende tiår. Klassen/holdet inddeles i ca. 5 grupper:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. gruppe samler billeder, tegninger og fotos af de byggerier/huse, der er blevet bygget og laver en brugbar dokumentation. F.eks. scannet på computer og gemt på computeren eller fotokopieret og gemt i mappe. Desuden laves en tiårs beskrivelse i tal, tegninger og grafer, der viser byudviklingen i det valgte område. 2. gruppe finder billeder, tegninger eller tager fotos af bygninger /huse, der ligger i byen og som gruppen synes er flotte og passer ind i terrænet. Disse materialer bearbejdes og gemmes ligesom ovenstående. Gruppen finder ligeledes billeder/tegninger/fotos af flotte/gode /spændende huse fra andre steder i verden, der har samme eller lignende klimatiske forhold som Grønland. Gruppen laver en vurdering af husbyggeri i kolde egne. Hvad er kriterierne for at husene er brugbare? 3. gruppe tegner forslag til forskellige slags beboelseshuse, en børnehave, en skole og et kulturhus, der kunne bygges på de nye byggemodne områder. Her bruges gamle fotos, nye byggerier og andet relevant som inspiration og udgangspunkt. 4. gruppe laver byggeplanen: hvilke områder skal bruges til beboelse, hvilke områder til kulturhus, børnehave, skoler osv.? Her bruges tidligere arkitektmateriale som ide og udgangspunkt. 5. gruppe indsamler viden om økonomi i forhold til: byggemodning, byggematerialer, arkitektomkostninger og mandskabsomkostninger, således at der til slut kan opstilles et overslag på en økonomisk ramme for hele området byggeri. Dokumentation gemmes. <p>Løbende i processen leverer grupperne alt relevant materiale til hinanden, således at hele processen fremstår som et realistisk eksempel på et byggeforløb, hvor mange delelementer er afhængige af hinanden. Grupperne fremlægger løbende deres beslutninger og overvejelser for hinanden efter en fast plan udarbejdet af læreren.</p> <p>Til slut samles hele materialet og der laves oprettes en fælles mappe til alle dokumentationer efter følgende områdeinddeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arkitektarbejde - Projektering - Økonomi.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne femlægger deres delplan for en medarbejder i Teknisk forvaltning, en arkitekt eller en håndværker. • Læg mærke til, om eleverne bruger den indsamlede viden i deres beslutninger. • Læg mærke til, om eleverne kan udnytte deres særlige viden og formidler den videre til de relevante grupper. • Læg mærke til, om eleverne kan overskue bygge- og planlægningsprocessen i overordnede træk. 	<p><i>"Bygningskunst og stilarter"</i> Lamberth 1986 - et billedleksikon om stilarter, bygningsdele, ornamentik o. lign.</p> <p><i>"Formprincipper i arkitekturens historie"</i> Arkitektens forlag, 1999, Kay Fisher.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan opmåle, tegne og modelbygge /konstruere rum /huse/bygninger og andet 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegn en børnehave. Eleverne udarbejder alene eller i mindre grupper forslag til en børnehave. Første del af projektet foregår i en eller flere af områdets børnehaver. Her finder eleverne ud af, hvilke funktioner der skal indgå i børnehaven samt antal af børn og voksne. Eleverne udarbejder et funktionsdiagram. Her skrives hvilke funktioner der varetages og hvor (fx: hvor smides bleer bedst ud, hvor holder personalet pauser, hvor tegner børnene, hvor laves mad, hvor smides mad ud, osv.?) Informationer gemmes og bruges som baggrund for de efterfølgende tegninger. Børnehaven opmåles, således at der findes mål for alle de funktioner, der er væsentlige. Eleverne finder to - tre personer, som vil være sparringspartnere i processen, således at alle ideer hele tiden kan afprøves og kommenteres af mennesker, der arbejder i en børnehave. Eleverne er ikke underlagt disse meninger og holdninger. <i>1. tegnefase.</i> Der tegnes i hånden på papir eller lignende, da der skal være plads og mulighed for at arbejde kreativt og følge alle ide-indfald. Herefter tegnes børnehaven (uden uderum /legeplads o. lign) på skitse og ide-udviklingsplan. Lad alle gode ideer få plads, find på nye måder at gå i børnehave på, at have personalerum på osv. Forslaget gennemgås med de udvalgte pædagoger. Der tages notater fra mødet. <i>2. tegnefase.</i> Der tegnes på computer (hvis tegneprogram forefindes). Her udnyttes de grafiske og udregningsmæssige fordele computeren har. Eller der tegnes med tegnetrekant og manifold over millimeterpapir. Lav print/ kopi og tilføj detaljer, farver osv. i hånden. Nu skal ideer udvælges og beslutningerne om antallet af meter, rum og størrelse tages. Kommentarer fra pædagogerne medtages i processen. Herefter tegnes forslaget på millimeterpapir i størrelsesforholdet 1:200. Forslaget gennemgås igen med de udvalgte pædagoger. <i>3. fase.</i> Her tegnes igen på arkitekt-tegnepapir over millimeterpapir, med tegnetrekant og hovedlineal, så alle størrelser er korrekt angivet. Detaljer så korrekte som muligt! Vedhæft fotos fra steder, andre bygninger osv., der kan bruges til at tydeliggøre børnehavens ide. Forslaget fremlægges for en anden gruppe i klassen og børnehaven vurderes og gennemgås. Notater tages fra denne fremlæggelse. Herefter præsenteres forslaget for børnehavepersonalet. Børnehaven kan bygges som model efter tegningerne.
<ul style="list-style-type: none"> • kan opstille kriterier til form, funktion og æstetik for et byggeri, f.eks. udtrykke farvers, lys og teksturers betydning for oplevelsen af et hus 	<p>Dette forløb kan med fordel laves i samarbejde med håndarbejde, sløjd og billedkunst.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indendørs legeplads eller legerum for 2-6-årige. Eleverne skal tegne/designe et rum, som kan bruges til at lege i. Grupperne bestemmer selv, hvor dette rum er. Det kan være på en færge, i en indskoling, hos lægen/venteværelse, i et hjørne i børnehaven eller i et helt rum i børnehaven. Når stedet er valgt laves en skitsetegning af grundmål for alle planer samt et funktionsdiagram. Nu skal der findes en enkelt bærende ide for rummets opbygning, f.eks. eventyr, under havet, cirkus, trylleri, i et træ, under jorden osv. Rummet skal opbygges så det på alle måder afspejler ideen. Derudover skal der være fleksible legematerialer, der både kan flyttes og bruges på flere måder. Alle valgte materialer skal hele tiden udtrykke eller fremhæve den bærende ide og alle forslag skal være tilpasset aldersgruppen og dens funktionsniveau. Der opstilles 8 kriterier for det kommende projekt. Eventuelt tegnes, modelbygges eller beskrives rummet.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne fremviser deres ideer på en lille udstilling i den lokale børnehave. • Læg mærke til, om eleverne opmåler korrekt og tegner i korrekt målestok. • Skitser og arbejdspapirer gemmes i elevens port folio. 	<p><i>"Fremtidens daginstitutioner"</i> – 6 arkitekturkonkurrencer.1997</p> <p><i>"IT mulighed"</i>, MINICAD, grafisoft - et lille godt arkitekttegneprogram til almindelige computere.</p> <p><i>"Funktion, form, konstruktion i arkitektur historien"</i> Peter Harboe, Arkitektens Forlag, 2001</p> <p><i>"Bygningskunst og stilarter"</i> Lambert 1986 - et billedleksikon om stilarter, bygningsdele, ornamentik o. lign</p> <p><i>"Formprincipper i arkitekturens historie"</i> Kay Fisher, Arkitektens forlag, 1999</p> <p><i>"Arkitekturens rum - Rummets arkitektur"</i> Lars Marcussen - Om europæisk arkitekturhistorie</p> <p><i>"Integration af kunst i byggeriet"</i> Arkitekt skolens Forlag</p> <p><u>Gode internet adresser:</u> Dansk Center for arkitektur og kunst www.dcak.dk www.Greatbuildings.com - har alle de store og vigtigste bygninger, arkitektnavne osv. i verden. www.architecture.com samt deres bibliotek RIBA, The Royal institute of British Architects, har det brede og verdensomspændende perspektiv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Send ideerne til de personer og steder, hvor legerummet har interesse. • Læg mærke til, om eleven kan definere kriterier og følge dem op med det "rigtige" materialevalg. • Hvis elevernes forslag tegnes eller bygges, lægges fotos af projekterne ind på skolens hjemmeside, for at blive set og kommenteret af interesserede. 	<p><u>Gode internet adresser:</u> www.Greatbuildings.com har alle de store og vigtigste bygninger, arkitektnavne osv. i verden. www.architecture.com samt deres bibliotek RIBA, The Royal Institute of British Architects, Dansk Center for arkitektur og kunst www.dcak.dk</p> <p><u>Litteratur:</u> <i>"Arkitekturens rum - Rummets arkitektur"</i> Lars Marcussen - Om europæisk arkitekturhistorie <i>"Om europæisk Arkitekturhistorie"</i>, Lars Marcussen <i>"Integration af kunst i byggeriet"</i> Arkitekt skolens Forlag <i>"Funktion, form, konstruktion i arkitektur historien"</i> Peter Harboe, Arkitektens Forlag, 2001 <i>"Sacred Architecture"</i> A.T. Mann, Dorset, Element 1993 - om gamle, symbolske og magiske bygningsværker i verden</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender og forstår dele af arkitekturens historie, her iblandt den græske/klassiske, den modernistiske og den grønlandske tradition • kan bruge faglitteratur og andre relevante opslagsværker til belysning af forskellige emner 	<p>Følgende emne kan med fordel tilrettelægges i samarbejde med: samfundsfag, historie, geografi og personlig udvikling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor bor vi i huse? Klassen/holdet udfærdiger en "model-tidslinie" af udviklingen fra telte/mobile boliger til huse. Tidslinien skal ikke være komplet, men vise flere delperioder, der tilsammen viser udviklingen. Holdet inddeles i mindre grupper, mindst tre grupper er nødvendigt. Fælles vælges: <ol style="list-style-type: none"> 1. det geografiske område 2. tidsperioden 3. størrelsesforhold (f.eks. 1:400). Hver gruppe vælger en delperiode, således at hele udviklingen fremkommer, når alle gruppers arbejde sættes op i den rigtige kronologi. Herefter finder hver gruppe forskellige fagbøger, historiske bøger og billedmateriale fra den tidsperiode, der vedrører deres del. De læser og udvælger korrekte data, som danner basis for fremstillingen af de menneskeboliger, der passer på deres tidsperiode. I informationerne indgår som minimum: <ol style="list-style-type: none"> 1. boligernes byggematerialer 2. boligernes grundkonstruktion og familiestruktur 3. boligernes størrelser: hvor mange og hvem boede i hver bolig 4. samfundsstruktur 5. vigtigste næringskilder Til slut bygges korrekte modeller som opstilles med tidsangivelser og de vigtigste oplysninger. Oplæg til fælles debat: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan ændrede boligen form? 2. Hvornår byggedes de første huse? 3. Hvorfor byggede man faste huse i stedet for de mere fleksible og mobile boliger? 4. Hvordan har klimatiske forhold betydning for boligens udseende?
<ul style="list-style-type: none"> • bruger forskellige metoder til erfaringsindsamling og dokumentation af forløb 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven kan på dette trin dokumentere sit arbejde vha. mapper i computeren - ordnet efter emner, vha. planchefremstilling og modelbyggeri samt vha. mundtlige præsentationer. Eleven bruger bl.a. logbog og personlige hjemmesider til erfaringsopsamling. Foranstående projekt "Hvorfor bor vi i huse?" kunne f.eks. dokumenteres varigt på følgende måde: Gennemfotografer modellen med digitalkamera. Husk at få taget billeder hele vejen rundt om både de enkelte små modeller og hele den store fælles model. Billederne og tekst lægges ind på skolens hjemmeside, eller gemmes i elevens port folio.
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge IT i relevante sammenhænge 	<p>På dette trin bruger eleven internet som søge- og informationssted. Eleven kan konstruere hjemmesider til fremvisning og som dataopsamlingssted og kan bruge IT til at tegne huse og landskaber</p>
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge grønlandsk og dansk som kommunikationssprog i arbejdsprocesserne 	<p>På slutningen af dette trin behersker eleverne at tale om emnerne på både dansk og grønlandsk. Eleverne fremlægger skiftevis på grønlandsk, dansk og evt. engelsk.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne fremlægge det historiske rids for de andre grupper. • Læg mærke til, om eleverne forstår de udviklingstrin, der er opdaget. • Læg mærke til, om eleverne kan bruge både indeks, emne-søgeord og andre veje/ nøgler til emnet. • Læg mærke til, om eleverne bruger både bibliotek og søgemaskiner. • Lad eleverne undervise mindre klasser i deres projekt. 	<p><u>Gode internet adresser:</u> www.Greatbuildings.com - har alle de store og vigtigste bygninger, arkitektnavne osv. i verden. www.architecture.com samt deres bibliotek RIBA, The Royal Institute of British Architects, har også det brede og verdensomspændende perspektiv.</p> <p><u>Litteratur:</u> <i>"Funktion, form, konstruktion i arkitektur historien"</i> Peter Harboe, Arkitektens Forlag, 2001 <i>"Sacred Architecture"</i>, Dorset, Element 1993 A.T. Mann, - om gamle, symbolske og magiske bygningsværker iverden <i>"Bygningskunst og stilarter"</i> Lamberth 1986 - et billedleksikon om stilarter, bygningsdele, ornamentik o. lign. <i>"Formprincipper i arkitekturens historie"</i> Kay Fisher, Arkitektens forlag, 1999 <i>"Grækenlands arkitekturhistorie"</i> Dimitris Philippides, Engelssproget udgivelse</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne lave deres egne hjemmesider, hvorpå alle relevante emner gemmes og udstilles. • Lad alle eleverne fremstille en mappe med billeder og tekst over forskellige emner og faglige forløb. 	<p><u>IT mulighed:</u> <i>MINICAD, grafisoft</i> - et lille godt arkitekttegneprogram til almindelige computere.</p> <p><u>Gode internet adresser:</u> www.Greatbuildings.com har alle de store og vigtigste bygninger, arkitektnavne osv. i verden. www.architecture.com samt deres bibliotek RIBA, The Royal Institute of British Architects.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleven lave sin egen hjemmeside hvor projekter og opgaver præsenteres. • Lad eleverne lave en hjemmesideadressebog med link til brugbare adresser. Inddel efter emner/ arkitektoniske stilarter. 	<p><u>Gode internet adresser:</u> www.Greatbuildings.com har alle de store og vigtigste bygninger, arkitektnavne osv i verden. www.architecture.com samt deres bibliotek RIBA, The Royal Institute of British Architects, har også det brede og verdensomspændende perspektiv.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger alle de rigtige faglig termer. • Lad en sproglærer vurdere og kommentere det skriftlige arbejde. 	

Idræt og udeliv

Idræt	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• behersker forskellige boldspil teknisk og taktisk korrekt</p>	<p>Teknisk træning: B brystaflevering i basketball. Formel indlæring: B læreren foreviser korrekt brystaflevering.</p> <p>Funktionel indlæring: • ”Tyren i ringen”. I en tegnet cirkel med en diameter på ca. 3 meter står en elev (tyren), der skal forsøge at gribe bolden. Omkring cirklen står 5 elever, som skal aflevere en bold til hinanden. Der må ikke afleveres til sidemanden, ej heller må der bruges høje loopafleveringer. De fem elever skal undgå, at ”tyren” erobrer bolden. Sker det alligevel, bytter den sidste, der har afleveret, plads med tyren. Variation: Cirklen forstørres og der er to ”tyre”.</p> <p>Taktisk træning: eleverne lærer at udføre hurtige afleveringer som er velegnet i angreb mod zoneforsvar.</p>
<p>• behersker forskellige løbedistancer og teknikker, heriblandt 100m, 110m hæk, stafet og mellemdistancer</p>	<p>• 100 m sprint. Læreren foreviser en korrekt start fra startblokke. Eleverne går sammen to og to og øver: Startteknikkerne til kommandoerne ”på pladserne”, ”færdige”, ”løb”. Eleverne fejlrætter hinanden. Træning i acceleration øves f. eks ved at elever finder samme to og to, hvor parret løber ca. lige hurtigt. I den ene ende af banen ligger løbeparrerne sig på maven, således at den ene er ca. 2 meter foran den anden. På lærerens signal løbes der mod et punkt. Den bagerste skal forsøge at fange den forreste. Derefter skift og løb igen. Efterfølgende øves startteknikkerne samt selve løbet. Løbene videooptages og videoen bruges til optimering af løbet.</p>

Idræt og udeliv

Idræt	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven: <ul style="list-style-type: none"> Btager fat om boldens sider med begge hænder således at tommelfingrene næsten mødes bagpå bolden Bholder albuerne lidt ud fra kroppen Bholder bolden i brysthøjde Btræder et skridt frem mod modtageren i forbindelse med afleveringen Bstrækker armene og vipper i begge håndlædder således at bolden slippes med helt strakte arme og tommelfingrene peger mod gulvet, efter bolden er sluppet Bsender bolden af sted i en lige linje samt at bolden modtages i brysthøjde. 	<p style="text-align: center;"><i>"Basketball"</i> Joe Welton., 1989. Aschehoug.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven: <ul style="list-style-type: none"> Bjusterer startblokkene korrekt. Dvs. at der er to fod fra startlinjen til begyndelsen af første blok og derfra yderligere en fod til næste blok. • Hold øje med, at eleven i fase 1 ("på pladserne"): <ul style="list-style-type: none"> Bpresser fødderne mod startblokkene Bhar vægten fremme over lodrette arme Bhar hænderne i skulderafstand samt at tommelfingrene peger mod hinanden og pegefingrene er parallelle med startlinjen. • Hold øje med, at eleven i fase 2 ("færdige"): <ul style="list-style-type: none"> Bstrækker bagerste ben (ikke helt) så kroppen hæves og sædet er ca. 10cm over skulderhøjde Brunder ryggen let Bholder hovedet afslappet ned mod jorden Bkoncentrerer sin energi mod startsignalet. • Hold øje med, at eleven i fase 3 ("løb"): <ul style="list-style-type: none"> Bsætter kraftfuldt af fra begge blokke (mest forreste) Blaver diagonaltræk med armene Bholder kortskridtlængde på de første 10-15 m og løber på fodballen med lavt tyngdepunkt Bøger skridtlængde til maksimum fra 15-100m. Bhæver tyngdepunktet på fodballen. 	<p>Startblokke, stopur.</p> <p style="text-align: center;"><i>"Lærebog i Atletik"</i> Mikkel Sørensen, 1993. DHL</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• behersker forskellige springformer, f.eks.: længde og højdespring</p>	<p>• Længdespring.</p> <p>Formel indlæring. Læreren foreviser korrekt tilløb og spring. Eleverne øver to og to og fejlretter indbyrdes. Der laves videooptagelse og analyse af øvelsen.</p> <p>Funktionel indlæring. Øv tilløbets høje knæløft ved løb over f. eks kegler eller skamler på en bane, der svarer til tilløbslængden.</p> <p>Lad eleverne løbe roligt rundt og øve 1 2 3 - 4 -5 rytmen. Dvs. at eleven mellem 3 og 4 samt 4 og 5 skal tage lange skridt. Eleverne skal tælle rytmen i hovedet. Svævet trænes f.eks. fra forhøjet afsæt. Det giver mere svævetid og forøger muligheden for at gennemføre bevægelsen.</p> <p>Landingen kan øves ved stående længdespring</p>
<p>• kan støde og kaste korrekt</p>	<p>• Kuglestød.</p> <p>Formel indlæring: Læreren foreviser kuglestødet korrekt.</p> <p>Eleverne øver to og to med indbyrdes fejlretning.</p> <p>Tekniktræning: Frontalstød med basketball/medicinbold både en og to hænder. Fokus på håndledsbevægelsen.</p> <p>Almindelig stående stød med basketball/medicinbold.</p> <p>Gennemfør hinkebevægelse uden kugle.</p> <p>Styrketræning: Almindelige armstrækninger.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven i tilløbsfasen: Bhar en passende tilløbsafstand (10-20 skridt), så springet udføres med maksimal hastighed Bstarter fra samme punkt og med samme startben, når den optimale tilløbsafstand er fundet Bløber med lidt højere knæløft end almindelig sprinterløbestil Bløber let foroverbøjet i første del af tilløbet Bløber med lodret overkrop på sidste del af tilløbet. • Hold øje med, at eleven: Binden afsættet laver en lille rytmeændring. 123 – 4 – 5rytme og derved sænker tyngdepunkt og giver springeren mere forspænding. • Hold øje med, at eleven i afsætsfasen: Bsætter hele afsætsfoden (vælges individuelt) i afsætsplan-ken samtidig Bfører modsatte svingbenets lår i vandret Bholder overkroppen lodret. • Hold øje med, at eleven i svævet: Bholder svingbenet oppe, mens afsætsbenet føres op til samme position. Bstrækker begge ben frem lige inden landing. • Hold øje med, at eleven i landingen: Blander med hælene i sandet Blæner overkroppen l frem B”trækker” med armene for at få kroppen fremefter. 	<p>Sandgrav, landingsmadrasser, tilløbsbane og springplanke.</p> <p><i>”Lærebog i Atletik”</i> Mikkel Sørensen. 1993. DHL</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med elevens fatning: Beleven holder kuglen på øverste del af håndfladen, samt fingrene. Beleven har de tre midterste fingre næsten samlet samt tommel- og lillefinger på siden af kuglen. • Hold øje med elevens udgangsposition: Beleven holder kuglen helt ind til halsen og lader den hvile på forreste del af kravebenet Beleven står med ryggen mod kasteretningen ved ringens bagkant og vægten på højre ben. • Hold øje med elevens optaktsbevægelse: Blæner eleven kroppen forover og bøjer både højre og venstre ben. Højre fod støtter på fodsålen, venstre på forreste del af foden. Venstre fod er bagved højre. Knæene er ud for hinanden. • Hold øje med elevens hink: Beleven kipper med venstre ben. Dvs. sparker venstre ben aktivt gennem ringen til stopplanken Beleven bruger kipebevægelsen, og der sættes af med højre ben. • Hold øje med elevens landing: Bnår eleven lander efter hinket, har denne stadigvæk ryggen mod kasteretningen og foroverbøjet krop. Venstre arm peger bagud Beleven ”lander” på højre ben på fodballen midt i ringen Bunder hinket drejes højre fod 60° og højre og venstre fod går i jorden på samme tid med 1/2 fod s afstand og hoften presses frem. • Hold øje med elevens aflevering: Beleven retter overkroppen op og strækker kastearmen i kasteretningen. Albuen er hele tiden bag kuglen Beleven vipper med håndleddet som sidste del i stødet. 	<p>Kastering, kugler med forskellig vægt 2-4kg, målebånd.</p> <p><i>”Lærebog i Atletik”</i> Mikkel Sørensen. 1993. DHL</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • er fortrolig med grundlæggende gymnastikteknikker som: afsæt, lande, forhop, hop, spring 	<ul style="list-style-type: none"> • Forskellige afsætsredskaber fordeles i salen (husk landingsmåtter). Eleverne afprøver de forskellige redskaber i roligt tempo. • Fangeleg mellem og over redskaberne. Man må kun bevæge sig med hop med dobbelt afsæt. • På en høj vandret stang bindes bånd i forskellige længder. Hvor højt kan eleverne nå? Ingen tilløb, kun med armtræk i afsættet. • Træning af springkraft øves i 3-er-gruppe. A udfører et stående længdespring med armtræk. B springer derfra, hvor A lander, C fra B's osv. Hvilken gruppe bruger færrest spring gennem salen? <p>Her er det naturligt at inddrage inuit lege, fx spark med to fødder, spark med én fod, hoppe-spark med én fod, højdespark fra Alaska og røre med én hånd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Spark med to fødder</i> <u>Udstyr:</u> en højthængende genstand. <u>Regler:</u> begyndeshøjden besluttes af deltagerne og dommeren. Efter en opvarmning får deltagerne 3 forsøg på hver højde. Genstanden hæves 5 cm ad gangen. Når det begynder at blive svært at ramme, kan deltagerne beslutte, at genstanden kun skal hæves 2,5 cm. Genstanden skal rammes sikkert med begge fødder. Hvis deltagerne står lige, er det den person, der har færrest mislykkede forsøg, der vinder. Eleven starter med oprejst stilling under målet eller op til 3 meter fra den ophængte genstand. Eleven går eller løber mod målet. Spring med begge fødder samlet og spark til genstanden. Land på to fødder og hold balancen.
<ul style="list-style-type: none"> • kan planlægge og gennemføre et kroppsforløb, f.eks.: en rytmisk serie og udvikling af et småspil 	<ul style="list-style-type: none"> • Rytmisk serie. "Gadedreng-hop" til musik. Musik: 32 taktslag = 16 sek. Øvelserne trænes på langs af salen. Bevægelser: Almindelige gadedreng-hop, baglæns gadedreng-hop, gadedreng-hop på stedet, gadedreng-hop fra side til side. A. Gadedreng-hop diagonalt fremad. Skift diagonal for hvert 2, 4 eller 8 hop. B. 4 gadedreng-hop fremad, 2 gadedreng-hop baglæns. C. 4 gadedreng-hop fremad, 2 gadedreng-hop baglæns, 1/4 vending og 2 gadedreng-hop fremad, evt. med vending før der startes fremad. D. 8 gadedreng-hop fremad, 4 gadedreng-hop baglæns, 1/4 vending og 2 gadedreng-hop fremad, 1/2 vending og 2 gadedreng-hop baglæns. Eleverne deles efterfølgende op i grupper, der laver en lille serie for hinanden.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven i tilløbet: Bafpasser løbetempoet til springtype, springhøjde og springkraft Bløber med passende tilløbsdistanse. • Hold øje med at eleven i indspringsfasen: Bsætter af til springbrættet i sidste skridt Bbevarer farten i indspringet og har et langt og fladt indspring Blægger an til afsæt fra springbrættet, dvs. at fødderne samles foran kroppen og armene føres til træk lidt bag hofterne. • Hold øje med, at eleven i afsættet: Bmøder springbrættet med stemstilling, dvs. med kroppen bag fødderne i forhold til bevægelsesretningen Bmøder springbrættet med forfoden først Bsvinger armene ned-frem-op for at udvikle forspænding Bi selve afsættet strækker hofte-, knæ- og fodled. • Læg mærke til, om eleven har fødderne samlet under sparket, lander med samlede ben/fødder og holder balancen. 	<p>Springbræt, minitrampolin mm. Madrasser, bånd.</p> <p><i>"1000 Lege og træningsøvelser til Gymnastik". Duo 1983.</i></p> <p><i>"Instruktørkursus A"</i> Dansk Gymnastik Forbund.</p> <p>Materialer: Snor, en genstand som man kan sparke til.</p> <p><u>Litterateur:</u> <i>Inuit unammuaarutaat – Inuit lege – Inuit Games. Pilersuif- fik 2001.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven: Budfører gadedrengehoppet korrekt før der sættes musik til Btæller takter i musikken korrekt Bforholder sig til et kollektivt mål: f. eks fælles timing, springhøjde, kropsudtryk mm. 	<p><u>Musikforslag:</u> Mezzoforte "Observations".</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har erfaring med og kendskab til flere forskellige idrætstyper, f.eks.: ketscherspil, roning, padling, dans og inuitlege 	<ul style="list-style-type: none"> • Kanopadling. Balanceøvelser. To elever står i hver sin ende af kanoen med front mod hinanden. De hjælpes med at komme op at stå i bredstående stilling på rælingen. På signal tipper eleverne kanoen fra side til side (ikke frem og tilbage). Det gælder om at tippe sin makker i vandet. • Manøvreleg. En forhindringsbane lægges ud på vandet. Brug redningsveste, kanoer mm., som forhindringer på vandet. Kanopadlerne skal: padle slalom, få kanoen over forhindringskanoen, padle baglæns og padle sidelæns for at klare banen. Evt. konkurrence på tid. Kapløb i kanoerne uden padler. • Armtræk – inuit lege. Deltagerne sætter sig parvis på gulvet med front mod hinanden. Venstre ben skal være strakt, højre bøjet over modstanderens strakte ben. Højre arm danner en krog. Den frie hånd griber om modstanderens ankel eller fod på det højre ben. (Husk at tage ure af!) Regler: På et givet signal trækker deltagerne langsomt og jævnt med albuen. Målet er at få modstanderen til at vælte – eller hånden så langt over, at den rører brystet på den, der sidder overfor. Om man starter med højre eller venstre arm, afgøres ved lodtrækning. Efter hvert træk skiftes arm. Hvis en hånd rører gulvet, hvis grebet om modstanderens ankel smutter eller hvis modstanderen vender siden til for at røre gulvet, begyndes forfra. Bedst af tre forsøg vinder!
<ul style="list-style-type: none"> • behersker grønlandske og danske fagudtryk og navne på redskaber 	<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne fremstille en planche med alle de kanoudtryk, de skal kende. Her til tegnes/bruges fotos/ eller lign. som illustrationer for hvert udtryks konkrete indhold. Ud for hvert udtryk, skrives en forklaring på dansk og grønlandsk, Planchen lamineres og hænges op i idrætsklassens teorilokale.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleverne: Bholder lavt tyngdepunkt Bfatter korrekt på padlen. Den ene hånd har fat på padlens knop i toppen, den anden har fat ca. 5 cm over bladet Bpadler i takt og i hver sin side. (Ved sideskift bytter begge elever side.) Bkan padle frem, tilbage og sidelæns. • Hold øje med, at eleverne: Bkender sikkerhedsregler og altid er mindst to kanoer på tur ad gangen Bkan udføre kammeratredning ved kæntring samt tømme vandfyldte kanoer på dybt vand Baltid har redningsvest på ved sejlads. • Læg mærke til, om reglerne kendes og følges. 	<p>Kano, padler, redningsveste, evt. våddragt/tørdragt.</p> <p>"Den store kanobog". Tonni Frandsen, Mosegaard, 2000.</p> <p><u>Litteratur:</u> <i>"Inuit unammiaarutaat – Inuit lege – Inuit Games"</i> Pilersuiffik 2001.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne behersker og kan bruge de fagudtryk, som er lært og, om de bruger korrekte navne på både dansk og grønlandsk. 	

Udeliv	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • behersker planlægning og tilrettelæggelse af ruter og udstyr for mindre grupper • behersker gennemførelse af forskellige typer af ture i naturen for mindre grupper • har grundlæggende forståelse af og indsigt i sikkerhed i forbindelse med udeliv 	<ul style="list-style-type: none"> • Vandretur. Eleverne skal planlægge, gennemføre og evaluere en vandretur i fjeldet. Samtlige arbejdsopgaver i den forbindelse skrives op på tavlen og grupperes efter tema. Elever kommer med forslag til gruppeinddelinger f. eks: ruteplanlægning, kort og kompas, mad/ drikke/væskebeholdning, pakning af rygsæk, førstehjælp, lege, sikkerhedsforhold, mm. Eleverne vælger sig ind på en eller to grupper. Grupperne diskuterer arbejdsopgaven og fremlægger sine overvejelser for klassen. Relevante justeringer foretages. Der fremlægges også, hvorledes samarbejdet er forløbet, og hvordan det kan forbedres. Læreren samler alle vigtige punkter på tavlen. Forberedelsesfasen videofilmes, fotograferes m.m. af en dokumentationsgruppe og redigeres af gruppen. Hver gruppe fører dagbog, hvor vigtige forhold nedskrives til senere mangfoldiggørelse. Inden turen eller i starten vandreturen har en kort- og kompasgruppe i samarbejde med læreren undervist i brugen af kort og kompas. Alle grupper prøver at finde vej. Vandreturen kan gennemføres i en storgruppe eller i mindre grupper. Vælges den sidste model aftales der mødesteder, hvor hele holdet mødes f. eks til spising. En lærer skal gå sidst. På turen nedskriver grupperne gode ideer til næste tur samt justeringer af de valg gruppen har fortaget. Flora og faunaobservationer nedskrives. Turen dokumenteres. Sikkerhed i fjeldet dækker stort set alle gruppernes arbejde lige fra madgruppen til kort- og kompasgruppen. Derfor er det af største vigtighed, at læreren kontinuerligt er opdateret med gruppernes beslutninger, så læreren kan lave ændringer, hvis det er nødvendigt.
<ul style="list-style-type: none"> • har grundlæggende kendskab til og erfaring med flere af følgende udelivsaktiviteter: O-løb, cykelture, skiløb, rulle-skøjter, ridning, kajaking eller slædekørsel 	<ul style="list-style-type: none"> • Rulleskøjter. Tag sikkerhedsudstyret på før rulleskøjterne. Start forløbet fra en bänk eller en stol. Det er en god ide at tage støvlerne på på et blødt underlag f. eks et tæppe eller en måtte. Lad en elev med normale sko på være støtte til en rullende elev. Derefter trænes rulle- og bremseteknikkerne på en bane af passende længde: Bmed støtte, hvor eleven ruller frem og tilbage på banen hele tiden med støtte under armen fra en anden elev Buden støtte, hvor hjælperen går tæt ved siden af den rullende elev Buden støtte, hvor hjælperen tager imod for enden af banen Bbremseteknikken øves på banen i meget roligt tempo Bhjælperen placerer sig forskellige steder på banen. Eleven skal rulle mod hjælperen og uden påkørsel Brullemtempoet øges og der bremses foran kegler, der er placeret forskellige steder på banen. Bbalancetræning øves ved at eleven ruller rundt på banen og i fart samler ting op fra underlaget B”Opsamlingsstafet” mellem to hold BRullemtempoet tilpasses det tekniske niveau.
<ul style="list-style-type: none"> • behersker forskellige knob og stik 	<ul style="list-style-type: none"> • Der fremskaffes 3-slået tovværk (ca. 1m til hver). Helst hampetov, men ellers blødt nylon-tov. Tovværkets terminologi, og opbygning gennemgås. Der undervises i de fire basale knob og stik: Råbåndsknob, dobbelthalsstik, pælestik og flagknob. Efterfølgende undervises i mere avancerede knob og stik så som baghåndsknob, kasteknob, stopperstik, tøndestik mm. Øjesplejs afslutter forløbet.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan give førstehjælp 	<p>Nedenstående aktivitet tilrettelægges og gennemføres i samarbejde med personlig udvikling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der undervises i grundlæggende førstehjælp. De 4 hovedpunkter: 1. Stands ulykken. Flyt den tilskadedkomne fra faren (f. eks vejen, ilden, klippevæggen ved stensked). 2. Giv livreddende førstehjælp. F. eks kunstigt åndedræt, hjertemassage, stop af blødninger. 3. Tilkald den nødvendige hjælp. Telefon, nødraketter mm. anvendes. 4. Giv almindelig førstehjælp. Tal med de tilskadedkomne, skaf tæpper mm. Der undervises bl.a. i nødflytning af tilskadedkomne, forbindinger, småskader, kunstigt åndedræt, hjertemassage, aflåst sideleje og chok-forebyggelse.

Udeliv	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at alle elever: Ber i en gruppe Bdeltager efter forudsætninger Bgiver hinanden ”plads” i gruppearbejdet Bvælger fornuftige og sikkerhedsmæssigt forsvarlige løsninger. • Hold øje med, at: Beleverne er ansvarsfulde over for naturen (færden uden spor) samt overfor gruppen Balle grupper arbejder, så vidt muligt, bliver tydelig Beleverne foretager egnede valg Beleverne overholder sikkerhedsaftaler på turen • Efterfølgende evalueres turen i klassen. Forbedringsforslag og erfaringer udveksles. Dokumentationsgruppen fremviser deres arbejde. Der laves en udstilling om hele forløbet. Bed altid eleverne argumentere for deres valg 	<p>Støvler, rygsæk, nødudstyr, hensigtsmæssig beklædning, mobiltelefon/radio, kort og kompas, mad og drikke, spade, wc papir, video, foto.</p> <p><u>Litteratur:</u> <i>Orientering 1,1</i> Det Danske Spejderkorps 1982</p> <p>”<i>Selvtillid</i>” U.N. Oplev, DUO. 1988.</p> <p>”<i>Campingkøgebogen</i>” Gretelise Holm, 1992.</p> <p>”<i>Ute</i>” Friluftsliv. Torvald Wermelin m.fl. Rabén & Sjögren 1982. ”<i>Camping Secrets</i>” . Cliff Jacobsen, 1987. USA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven i grundstillingen: Bhar let bøjede ankel, knæ og hoftelid Bhar armene i brysthøjde • Hold øje med, at eleven i afsættet: Bkrummer ryggen let Bsætter fødderne i T-form. Sætter af med bagerste fod. • Hold øje med eleven i glidefasen: Bruller fremad i grundstillingen • Hold øje med elevens bremseteknikker Beleven skal fra grundstillingen (i fart) føre bremsefoden frem, således at bremsen mindst er ud for den modsatte fods tåspids. Alle hjul skal være på jorden Beleven løfter langsomt bremsefodens tær op, således at hælbremsen rører jorden samtidig med, at vægten lægges over på bremsefoden 	<p>Hjelm, albue-, håndled- og knæbeskyttere.</p> <p>Rullehæfter udgivet af TRIM. www.trim.dk</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleverne binder korrekt 	<p>Tre-slået tovværk.</p> <p>”<i>Knob og Splejs</i>”. Kaj Lund Borgen 1970.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, at eleven: Bikke bliver bleg/dårlig Boplever undervisningen som noget godt og nyttigt, som kan hjælpe andre. At eleverne ikke føler sig pressede af, at de skal kunne yde livreddende førstehjælp. 	<p>Bandager, tape, plaster, førstehjælpsdukke (kunstigt ånde-dræt & hjertemassage).</p> <p>”<i>Førstehjælp</i>”. Dansk Røde Kors.</p> <p>”<i>Instruktionsbog i Livredning</i>” Palle Aagaard m.fl., Roas. 1998.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• har grundlæggende forståelse af og indsigt i de sammenhænge, der er imellem mennesket og naturen, både lokal og globalt</p>	<p>Undervisningen i dette område tilrettelægges og gennemføres som en del af/i forbindelse med undervisningen i naturfag. Der undervises bl.a. i:</p> <p>B Økologi, havet som økosystem, fødepyramiden i havet, grundstoffernes kredsløb i havet, havet under menneskelig påvirkning f.eks. tungmetalfurening.</p> <p>B Hvad kan gøres for at mindske forureningen af havet?</p> <p>B Forsøg laves.</p> <p>B Hvor kan du gøre noget?</p> <p>• Lad eleverne undersøge menneskets påvirkning og udviklingen af dyrelivet i et bebygget område. Hvad er der sket af ændringer i naturen, og hvilke arter er:</p> <p>B helt forsvundet</p> <p>B gået ned i antal</p> <p>B status quo</p> <p>B forøget i antal</p> <p>B kommet til.</p> <p>Undersøg årsagen til tilstanden. Indhent viden fra biblioteket, Naturinstituttet, fangstrapporter, "Uppik", KNAPK (fangerorganisation) m.m.</p>
<p>• behersker grønlandske såvel som danske faglige udtryk</p>	<p>• Naturguide Lad eleverne arbejde sammen i små grupper, hvor de fremstiller en naturguide på grønlandsk, dansk og evt. engelsk for et udvalgt lokalt eller regionalt område. Her skal indgå beskrivelser af:</p> <p>B naturen,</p> <p>B et par gode turforslag,</p> <p>B tilhørende udstyrsforslag,</p> <p>B vigtige naturbevaringstiltag og</p> <p>B særligt dyre- og planteliv.</p>

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Hold øje med, om eleven: Bforstår evt. fagudtryk Bkan overføre viden fra det teoretiske stof til "den virkelige verden". • Eleven præsenterer sin undersøgelse for andre elev-grupper, forældre eller andre interesserede. 	<p><i>"Grundbog i biologi"</i> Niels Søren Hansen. 1995 Gad.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne fremlægge og diskutere deres naturguide med sproglærerne og kommunens tekniske forvaltning/ miljøafdeling/naturvejleder eller lign. 	

Sang, musik, bevægelse og drama

Sang	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kan flere forskellige grønlandske og danske årstids-, morgen- og højtids-sange og salmer 	<ul style="list-style-type: none"> • Syng: "Qaamarnertusillaraangat", "Kaaleeraq tupermi sinippoq" og "Vær velkommen, Herrens år"
<ul style="list-style-type: none"> • kan synge enstemmigt, flerstemmigt og diverse over- og understemmer 	<p>Brugen af stemmen er stadig basis i næsten alle aktiviteter og denne færdighed skal derfor stadig være fremherskende. Byg videre på fundamentet fra mellemste trin og udbyg progressionen med sværere melodiske og rytmiske sange.</p> <p>Eleverne skal stadig kunne holde koncentrationen, da det er en forudsætning for at arbejde med sang og musik.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syng: 1. "Skabelse". 2. "Erningaa". 3. "Blowing in the Wind".
<ul style="list-style-type: none"> • er fortrolige med at synge fra sangbog og kopier 	<p>Eleverne skal kunne synge efter sangbøger og kopier, både på grønlandsk, dansk og engelsk. Lettere partiturer til korsatser skal præsenteres for eleverne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Del klassen i 2 – 3 grupper alt efter satsens art og uddel en trykt "stemme" på noder til hver af grupperne. Gennemspil den enkelte stemme med hver af grupperne, så gruppen kan synge deres stemme rent. Sæt de to stemmer sammen. Veksler mellem at akkompagnere og sang a cappella.
<ul style="list-style-type: none"> • kan skrive små tekster og fabulere legende 	<ul style="list-style-type: none"> • Vælg et emne til rap-musik og lad eleverne lave deres egne tekster. Lad eleverne rappe teksterne.
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge udenlandske sange og populærmusik i forbindelse med opsætninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Syng: "California Dreaming"
<ul style="list-style-type: none"> • er fortrolig med at synge i mikrofon 	<ul style="list-style-type: none"> • I forbindelse med sang til sammenspil eller kor skal alle elever have mulighed for at prøve at synge i mikrofon.

Sang, musik, bevægelse og drama

Sang	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om elevernes fokusering og koncentration er i orden under sangen, og om de holder øjenkontakt med læreren igennem sangen. 	<p><i>"Erinarsuutit"</i> – Atuakkiorfik.</p> <p><i>"Dansk Sang"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven synger stadieægte og koncentrerer sig. 	<p><i>"Dansk Sang"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p> <p><i>"Inuusutut Nipaat 1"</i> - Atuakkiorfik.</p> <p><i>"Bedstefar tag dine tænder på"</i> – Egtved.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven synger stadieægte og koncentrerer sig, og om eleven kan følge "sin" stemme i partituret. 	<p><i>"Erinarsuutit"</i> – Atuakkiorfik.</p> <p><i>"Dansk Sang"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p> <p><i>"Jomfru Morgenstund"</i> – Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om skaberglæden og respekten for hinandens udtryk er intakt i denne øvelse. 	<p><i>"Rap"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om elevernes fokusering og koncentration er i orden under sangen og om de holder øjenkontakt med læreren igennem sangen. 	<p><i>"...eller hva' toeren"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Hør efter, om eleven synger tydeligt og kraftigt i mikrofonen. 	<p><i>"...eller hva' toeren"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>

Musik	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har grundlæggende musikteoretisk kendskab til vigtige komponister og værker og har kendskab til puls, tonalitet og visualiseringsmuligheder 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav et tema om komponisten og musikeren Rasmus Lyberth . Spil og syng ”Nipaannerup anersaava”
<ul style="list-style-type: none"> • kender og spiller på forskellige instrumenter, både solo og i sammenspil 	<p>Byg videre på fundamentet fra mellemste trin og udbyg progressionen med sværere rytmiske lege og musiknumre.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lav et emne der hedder: ” Prøv instrumentet”, hvor eleverne i små hold øver sammen på et givet instrument. Lad gerne de elever, der behersker instrumenterne, være ”hjælperlærere”.
<ul style="list-style-type: none"> • arbejder improviserende og legende 	<ul style="list-style-type: none"> • Leg f.eks. kluddermor til ”Kwela Afrikana”. Hvis det er med et større hold, kan der sammen spilles til.
<ul style="list-style-type: none"> • komponerer, improviserer og fabulerer musikalsk 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav et forløb om moderne musikproduktion og lad eleverne prøve at komponere musik via edb.
<ul style="list-style-type: none"> • spiller lette ostinater, akkorder, understøttelser, rifs og melodistemmer 	<ul style="list-style-type: none"> • Spil ”Nuanneq niperput” og læg diverse ostinater som over- eller understemme.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan bruge trommerundkreds som akkompagnement til bl.a. sammenspil 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav sammenspil over nummeret ”Soraluannguit” og tilføj en trommerundkreds.
<ul style="list-style-type: none"> • har sammenspil i forbindelse med bl.a. musicals, bands, dans og sang 	<ul style="list-style-type: none"> • Lav mindre grupper og lad hver gruppe vælge et nummer fra diverse materialer, som de skal synge og spille. Lad eleverne fremføre deres musikstykke for andre klasser og/eller til forældremøder. • Lad eleverne fremføre et relevant musikstykke til en gudstjeneste eller anden kirkelig handling.
<ul style="list-style-type: none"> • kan bruge forskellige instrumenter som rytmisk grundfundament, her iblandt trommer, rytmeinstrumenter, stavspil, strengeinstrumenter, tangent- og blæseinstrumenter 	<ul style="list-style-type: none"> • Spil ”Timmissattut ilillunga” og arranger nummeret, så mange forskellige instrumenter kan spille med. For mere øvede: Lav sammenspil over nummeret ”Niivertut”

Musik	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven følger med og bidrager til emnet. Lad evt. eleven tegne en stemning fra en sang. Spil cd eller bånd for eleverne. 	<p><i>"Inuusutut Nipaat 2"</i> – Atuakkiorfik. F.eks. cd'en <i>"Kisimiinngilatit"</i> – Rasmus Lyberth.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne yder deres bedste og inddrag dem i en fælles evaluering af udbyttet i instrumentforløbet. 	<p><i>"Guitar grundbog"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening. <i>"Elementært trommesæt 1"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening. <i>"Elementær El-bas"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleven har tillid til sit eget og andres udtryk og følger puls og rytme. Pas på, at ingen laver sabotage af legen. 	<p><i>"Trommespil, leg, sang og dans"</i> – Søren Hedegaard - Semi-forlaget.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleven følger de anviste arbejdsprocesser. 	<p><i>"Ind i Musicator WIN"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleven følger de anviste arbejdsprocesser. 	<p><i>"Inuusutut Nipaat 1"</i> - Atuakkiorfik. <i>"Rockbogen"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleven har tillid til sit eget udtryk og følger puls og rytme. 	<p><i>"Inuusutut Nipaat 1"</i> - Atuakkiorfik. <i>"Trommespil, leg, sang og dans"</i> – Søren Hedegaard - Semi-forlaget.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleverne følger de anviste arbejdsprocesser. • Lad eleverne starte med at evaluere deres egen fremførelse med fokus på, at det skal være se- og lytte-egnet for et publikum. 	<p><i>"...eller hva' med den her?"</i> <i>"...eller hva' toeren"</i> <i>"... eller tre'eren"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne yder deres bedste til gavn for det samlede udtryk. 	<p><i>"Inuusutut Nipaat 2"</i> - Atuakkiorfik.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger mange forskellige rytmiske figurer og stilarter 	<ul style="list-style-type: none"> • Tal om "Soul musik" og spil "In The Midnight Hour" som sammenspil.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger dur- og moltonarter og har overblik over tonernes placering 	<ul style="list-style-type: none"> • Tag udgangspunkt i et af samspilsnumrene og demonstrer en simpel kadence.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger forskellige notations- og direktionsformer 	<ul style="list-style-type: none"> • Tal om nodesystemet og lær eleverne at spille og eller synge en simpel melodi med hele, $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ - noder efter et nedskrevet partitur. • Lær tilsvarende notation for pauserne. Lav et talekor til indøvelse af noder. 1 – 2 – 3 – 4 Find ord med en stavelse til demonstration af en $\frac{1}{4}$ node, f.eks. bøf . Bøf - 2 – 3 – 4 Find et ord med to stavelser, f.eks. sæbe. 1 – 2 – sæ – be Find selv på flere ord og leg med notation af disse på tavlen. Del klassen i grupper og lær en "stemme" hver fra notationen på tavlen og sæt stemmerne sammen til et rytmisk talekor. Udvid med $\frac{1}{8}$ noder hvis klassen bliver rigtig god til det.
<ul style="list-style-type: none"> • kender og bruger formerne ABAB, AABAB, ABACB 	<ul style="list-style-type: none"> • Tal om opbygningen af et "godt nummer".. Hvad indeholder det? A - stk. = vers. B - stk. = omkvæd. C - stk. = bro eller ekstra stykke. • Lav sammenspil over f.eks. "When you walk in the room"

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne deltager engageret i samspillet og bidrager med eventuelle erfaringer om soulmusik. 	<p><i>"Soul - Rockens historie, bind 1"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven har forstået de grundlæggende principper i musikteorien. 	<p><i>"Brug klaveret"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening. <i>"Noder det' da nemt"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne har forstået de grundlæggende principper i musikteorien. • Lad eleverne dirigere hinanden i mindre grupper. • Lad eleverne prøve at lære en mindre klasse en sang med dem selv som dirigent. 	<p><i>"Historien om musik"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening. <i>"Noder det' da nemt"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne har fornemmelse for, hvornår de enkelte stykker i musiknumret kommer. 	<p><i>"...eller hva' med den her?"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>

Bevægelse	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • kender og kan forskellige dansetrin, seriedanse, folkedanse, seriedanse og polkaer, hiphop og show-dance 	<ul style="list-style-type: none"> • Vals I forbindelse med klassisk musik tales der f.eks. om musik fra Wien. Giv eleverne en fornemmelse for den tredelte vals og dans. Start med at lad eleverne stå i en rundkreds og lær dem om tredelingen af takten i valsemusik. Øv gerne til musik. ??? ??? ??? > > > Lær eleverne, at det første slag i takten er tungere end de to følgende. Klap 1. slaget på lårene og de to andre i hænderne. Udvid bagefter til benene. V = venstre ben. ??? ??? ??? > > > vhv hvh vhw Eleven skal stadig betone 1. slaget i takten kraftigere ind de to andre slag. Nu er man klar til at lære at danse. Følg derefter den meget detaljerede beskrivelse af ”indøvelse af valsetrin med børn” fra ”Rundt på gulvet 3” • Dans flere forskellige lokale og nationale polkaer. • Lav i samarbejde med dramalæreren og idrætslæreren en danseserie med eleverne til en af tidens kendte numre. Sørg for, at eleven er opmærksom og gør sig umage med at lære trinene. Det er vigtigt at eleven føler glæde og tryk ved at optræde sammen med sine klassekammerater
<ul style="list-style-type: none"> • arbejder med frie bevægelser og musikalsk dramatisering 	<p>Byg videre på fundamentet fra mellemste trin og udbyg progressionen med sværere rytmiske lege og mere komplicerede bevægelsesmønstre og danse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stumfilm Arbejd med klassisk musik og lad eleverne i hold lave en ”stumfilm” med frie bevægelser, der passer til et klassisk nummer.
<ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til grundtrin og faste bevægelsesmønstre på baggrund af trommespil, rytmer og danse 	<ul style="list-style-type: none"> • Øv forskellige latinamerikanske dansegrundtrin, f.eks. samba. Det er vigtigt, at eleven føler glæde og tryk ved at optræde sammen med sine klassekammerater.
<ul style="list-style-type: none"> • kan lave imitationer til sang og musik 	<ul style="list-style-type: none"> • Digte med lyd Lav et forløb med digte, musik og spil/lydform og brug bevægelser, der passer til digtets stemning. Lav 3 grupper og lad dem vælge et eller to digte. Sørg for at have udvalgt nogle billedskabende digte, der appellerer til fantasien. Tal om virkemidler i underlægningsmusik og lad eleverne tale sammen om, hvilken underlægningsmusik de kan forstille sig, der skal være til digtet. Læg nogle udvalgte instrumenter frem, som eleverne kan benytte. Lad første gruppe få 5 minutter til at øve sig i, mens resten af klassen venter udenfor lokalet. Gruppen vælger en oplæser som læser digtet op i en mikrofon og resten lydformer – dvs. skaber en lydkulisse - til. • Lav et tilsvarende forløb i samarbejde med drama.

Bevægelse	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne fremføre deres indlærte danse for andre klasser eller til forældremøder. 	<p><i>"Rundt på gulvet 3"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p> <p><i>"Nivissat"</i> – Børne, sangere og dansere. Populærmusik fra diverse cd'er.</p> <p><i>"Rap "</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven har tryghed nok til at turde bevæge sig fantasifuldt og deltage i det ekspressive udtryk. 	<p><i>"Historien om musik"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Vær opmærksom på, om eleven gør sig umage med at lære trinene. • Lad eleverne "optræde" med de forskellige danse ved fællessamlinger o.l. 	<p><i>"Trommespil, leg, sang og dans"</i> – Søren Hedegaard - Semi-forlaget.</p> <p><i>"Rytmer 2"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Eleven skal have tryghed nok til at turde digte og bevæge sig fantasifuldt og deltage aktivt i det samlede ekspressive udtryk. • Læg mærke til, om eleven følger de aftalte stemninger i digtet. • Læg mærke til, om eleven gør sig umage med at være med til at skabe en helhed i udtrykket. 	<p><i>Atuarfimmi sungiffimmilu – isiginnaartitsinermik – Ilinnu-siortut</i> – Mia Nielsen og Maariu Olsen.</p> <p><i>"Arnajarak"</i> – Frederik Nielsen.</p> <p><i>"Eventyrdans"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p> <p><i>"Dancefantasier"</i> - Folkeskolens Musiklærerforening.</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med integrerede forløb med dans, sang og musik, f.eks. musicals 	<ul style="list-style-type: none"> • Musical Lav en skolemusical med hjemmekomponerede sange eller brug numre fra samspilsrepertoiret, hvor eleverne selv synger og spiller til. Lav et fællesforløb med dramalæreren.
<ul style="list-style-type: none"> • arbejder med og udvikler forståelse af kroppens muligheder for koordinering, rytmicitet og glæden ved bevægelse til musik 	<ul style="list-style-type: none"> • Musik- & danseoptræden Lad eleverne lave deres egne musikgrupper, hvor de komponerer deres egen musik. Lav en dansekoreografi til musikken.
<ul style="list-style-type: none"> • har arbejdet med at perfektionere samspillet mellem krop, rytme og musik 	<ul style="list-style-type: none"> • I forbindelse med musical skal eleverne arbejde målrettet med det udadvendte udtryk og timing, f.eks. i samspillet mellem musik og dans.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Det er vigtigt at eleven føler glæde og tryghed ved at optræde sammen med sine klassekammerater. Se efter, om eleven følger de anviste arbejdsprocesser. 	<p><i>"Isiginnaagassiaq"</i> - Habakuk Nulialu – Marie Magdalene – Villads Villadsen</p> <p><i>"Alummiu"</i> – Adam Nielsen</p> <p><i>"Sainak Sunai"</i> – Hans Lynge. Diverse af de nævnte materialer.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne fremfører deres produkt for andre klasser eller forældrene. 	<p>Diverse af de nævnte materialer.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Se efter, om eleven følger de anviste arbejdsprocesser og udtrykker samspil mellem krop og rytme. 	<p>Diverse af de nævnte materialer.</p>

Drama	
Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • har beherskelse af forskellige kropsudtryk og kropsarbejde, f.eks. mimiske udtryk • har beherskelse af evnen til at bruge koncentration og iagttagelse i det dramatiske arbejde 	<p>I drama arbejdes der videre med øvelser, aktiviteter og opgaver fra tidligere trin, men med fokus på progression og selvstændighed i udførelsen såvel som i valg- og beslutningsfaserne under drama-arbejdet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karakterrundkredsen. Del eleverne i grupper med min. 5 elever i hver gruppe. Der gives 5 navne, de samme 5 navne til hver gruppe, f.eks. Aviaja, Karoline, Lars-Emil, Bente og Peter. Hvert navn skal gennemgås af gruppen på følgende måde: "Aviaja" siges først højt og herefter skal hver deltager digte og fremsige et karaktertræk (kedelig), et beskrivende ord (gråhåret), en beskrivende detalje fra en baggrundshistorie (hendes mand hedder Kaj) eller en detalje fra personens liv (hun har en blomstret termokande) osv. Dette foregår så længe, der stadig er noget at tilføje, og indtil navnet er blevet til en person/ karakter, der er tydelig for alle i gruppen. Sådan fortsættes, til alle navne er blevet til personer/ karakterer. Herefter sættes en ydre ramme f.eks. et forældremøde, et venteværelse hos lægen eller en stue på hospitalet. Nu sættes en 5 mandsgruppe (gr.1) til at spille disse nyopfundne karakterer i et lille improviseret stykke. Resten af holdet (gr.2 m.fl.) er observerende tilskuere. Efter et stykke tid, stopper læreren scenen og gr. 2 skal nu kommentere indhold, karakterer osv. og fortælle, hvad der gik godt, og hvad der kunne gøres bedre. Herefter skal så gr.2 spille den samme scene, med de foreslåede forbedringer. Nu er gr.1 de observerende tilskuere. Igen diskuteres, hvad der gik godt, og hvad der kunne forbedres. Nu arbejdes der sammen i par, således at Aviaja gr.1 og Aviaja gr.2 sammen prøver at til-sætte Aviaja-karakteren passende mimik, kropssprog og stemme. Scenen spilles derefter igen flere gange, indtil man mener, at den har fået fast forløb. Kan bruges som opvarmningsøvelse eller som metode til at gennemarbejde et helt stykke.
<ul style="list-style-type: none"> • har en veludviklet form for disciplin og selvdisciplin 	<ul style="list-style-type: none"> • Teatersport, deløvelse Læreren opfinder et stort antal replikker, og skriver dem på et lille stykke papir eller pap, f.eks. "Nej, min hund løb væk" eller "Sådan var det da slet ikke" eller "Hun er syg" osv. Eleverne arbejder sammen 2 og 2. Den ene får udleveret replikken og skal via et fælles improvisationsforløb, få medspilleren til at fremsige, den udleverede replik. Opgaven skal løses på tid: 2 min.

Drama	
Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<p>Læreren evaluerer stadig for og med eleverne. Der skal på dette trin dog også lægges meget vægt på, at eleverne selv evaluerer deres egne præstationer, for bl.a. at få dem til at arbejde koncentreret og iagttagende, samt for bedre at kunne få en fornemmelse af egne præstationer i dramaarbejdet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleverne iagttager og fastholder de aftaler, der laves om karakterudvikling. • Læg mærke til, hvor gode eleverne er til at komme med ændringsforslag. • Læg mærke til, hvordan eleverne arbejder selvstændigt med karakterudviklingen. • Lad eleverne evaluere hvert lille delforløb 2 og 2. • Lad en gruppe elever vurdere de andres præstation i forhold til: koncentration, iagttagelse og mimisk udtryk. • Lad eleven vurdere sig selv i forhold til koncentration og iagttagelse. 	<p>Silamiut, kan spørges og bruges som inspiration, eller som gæstelærere i kortere og længere forløb.</p> <p><u>Litteratur for hele området:</u> <i>Billedpædagogisk Tidsskrift: no. 3, Oktober 2002</i>, temahæfte om Teater <i>"Drama og Teaterlege med de små"</i> Gudrun Ekstrand og Ulla-Britt Jensen, Drama 2000, "findes i flere kategorier" <i>"Praktisk håndbog til undervisning i drama og teater"</i> Niels Holck, Dafolo 1998 <i>"Tæt på skuespil"</i> Karin Lisby, Aschehoug 1992 - om kropssprog, mimik, status, image med øvelser og opgaver <i>"Teater uden drama"</i> Sussanne Plough, , Aschehoug cop. 1989 - fra ca. 14 år <i>"Impro"</i> Keith Johnstone, Hans Reitzel 1999 -grundøvelser i improviseringer og fortælle teknik <i>"Kommas Teaterbog"</i> Arne Skov Thomassen, Komma og Clausen 1992 - om forskellige teatergenrer <i>"Dramas store bog om teaterrekvisitter"</i> Jaquie Govier, , Forlaget Drama <i>"Dramas store kostumebog"</i> Jaquie Govier m.fl., , Forlaget Drama <i>"Al begyndelse er let – inspirationsbog for voksne der vil lave teater med børn"</i> Grethe Holm, Forlaget Drama <i>"Ideer til dramatik"</i> Søren Friberg og Torben Weinrich, Forlaget Drama</p> <p><u>Gode internetadresser:</u> www.drama.dk Forlaget DRAMA "Teaterhjørnet" på Vesterbro, 175 www.teaterhj@drama.dk her fås: litteratur, rekvisitter, teatersminke, teaterstykker til børn og unge. www.danteater.dk Dansk teater forlag Udlånscentralen, udlåner drama og teaterstykker for børn og unge. Har drama litteratur o. lign. Tilmelding til gratis nyhedsbrev. www.DATS.dk Landsforeningen for dramatisk virksomhed. Med link til alle danske amatørscener og teater- og drama-steder i hele verden. <i>"Impro"</i> Keith Johnstone, Hans Reitzel 1999 - grundøvelser i improviseringer og fortælle teknik.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, hvor god eleven er til at følge med og sige ja til medspilleres oplæg. • Lad hver elev bemærke et sted i arbejdet, hvor hun/han var meget disciplineret. 	

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<ul style="list-style-type: none"> • behersker samarbejdet såvel som enkeltpræstationer i forbindelse med dramaarbejdet • behersker grundlæggende rekvisit – og replikarbejde 	<ul style="list-style-type: none"> • Teatersport med rekvisitter. Opdel klassen i grupper med 5 elever. En gruppe starter med at sidde på stole i udkanten af scenearealet. En elev får til opgave at starte teatersporten, herefter kommer resten af tilskuergruppen med forslag til historien, rammer, replikker osv. Alle elever skal prøve.
<ul style="list-style-type: none"> • kan arbejde med selvstændige forløb fra ide til færdigt drama 	<ul style="list-style-type: none"> • H.C. Andersen i år 2000. Eleverne deles i mindre grupper, og der udleveres et eventyr af H.C. Andersen f.eks. ”Den grimme Ælling”. Rammen for eventyret skal sættes til en anden tid, år 2000, og samtlige roller, dvs. personer, dyr og lign. skal have et nyt udtryk og tilpasses den nye ramme. Eleverne arbejder selvstændigt, med læreren som idémaker og konsulent. Det lille nye stykke spilles for mindre klasser.
<ul style="list-style-type: none"> • kan arbejde med indøvelse af faste forløb, med udgangspunkt i tekst • har erfaringer med opsætning af større dramaforløb, f.eks. musicals, og teaterstykker 	<ul style="list-style-type: none"> • Læreren udvælger og præsenterer 2-3 færdige stykker/dramatiske forløb, som gennemlæses af alle og diskuteres fælles. Herefter udvælges et stykke/dramatisk forløb. 1. Fase. Kulissearbejdet. Der udarbejdes ideer og skitser til kulisser og andre dele af de ydre rammer, der skal bruges i stykket. Der skabes overblik over de dele, der allerede findes og dem der skal fremstilles. Herefter foregår udarbejdelsen af de nye kulissedele sideløbende med det øvrige dramaarbejde. 2. Fase. Audition. Læreren holder audition med alle elever, som har udvalgt flere forskellige roller, de kunne tænke sig at spille. Eleverne øver sig hjemme og kommer på audition og fremviser deres bud på rollen. Læreren besætter rollelisten. Læreren udvider rollelisten efter behov og gruppens størrelse, således at alle får roller. <u>Ideer til nyskabelse af roller:</u> 1. Scener med menneskemængder tilføjes: lommetyve, gademusikanter, soldater, sælgere o.a. med replikker. 2. Der indbygges kor, som varetager sangstøttefunktioner for de andre medspillere. 3. Der udarbejdes helt nye scener, som udbygger historien med flere detaljer. 4. Alle roller besættes af to ”skuespillere”.. 3. Fase. Indstudering. Alle indstuderer deres roller via de tidligere nævnte øvelser. Arbejder eleverne 2 og 2 om en rolle, sættes de to personer med samme rolle til at lave øvelser sammen. Læreren har her et stort ansvar for at guide og give gode ideer til elevernes karakterarbejde - hele tiden. De større scener med flere medvirkende øves ligeledes via kendte øvelser og med lærerens fulde tilstedeværelse med ideer og rettelser. 4. Fase. Kostumer. Find bøger, blade og litteratur fra den tid/periode/eller det set-up som stykket har. Spil musik og gå på nettet for at finde godt billed- og tekstmateriale som idebaggrund for kostumearbejdet. Tag derefter udgangspunkt i hver rolles/karakters udseende og lad alle medbringe hjemme fra, hvad der kan lånes, f. eks. gardiner, tæpper, hatte, kjoler, forklæder, småsøskendes sværd, tryllestave, fastelavnsudklædning osv. Herefter påklædes ALLE. Detaljer som pynt, lapper osv., laves til sidst. 5. Fase. Sminke. Eleverne tegner skitser af deres karakters minke. Lad derefter eleverne sammen i små grupper eksperimentere og afprøve forskellige muligheder. Husk at sminke skal være tydelig og kunne ses på bagerste række. Brug ideer fra håndbøger i teatersminke. 6. Fase. Prøverne. Der laves flere større og samlende fællesprøver både med og uden kostumer. Til sidst afprøves både med kostumer, kulisser og sminke. 7. Fase. Lys og lyd aftales med musiklærere og Av-lærere. Er et par af eleverne dygtige på dette område, tildeles de dele af ansvaret. Herefter aftales Generalprøve og Premiere og stykket vises minimum to gange til to forskellige publikum, f. eks. fra 1.-7.klasse og fra 8.-11.kl

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne fremfører dramaforløbet og evaluerer efterfølgende hinanden. • Læg mærke til, om eleven udnytter de andre elevers forslag til replikker. 	<p><i>"Impro"</i> Keith Johnstone, Hans Reitzel 1999 - grundøvelser i improviseringer og fortælle teknik.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lad eleverne selv evaluere, hvor godt stykket blev, om publikum forstod de nye ideer osv. • Læg mærke til, om eleven kan overskue hele arbejdsprocessen, fra ide til færdigt forløb og evaluering. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven bruger sin viden om replik- og rekvisitarbejde igennem alle prøverne. • Læg mærke til, om eleven har overblik over forløbet, hermed også sin egen og medspilleres roller. • Læg mærke til, om eleven har fornemmelse for helhed og sammenhæng i arbejdet med stykket. • Læg mærke til, om alle eleverne har deltaget i alle dele af arbejdsprocessen. • Lad eleverne være i mindre arbejdsgrupper, der planlægger og evaluerer dagens arbejde. 	<p>Teaterbutikken har et større udvalg af stykker, der kan købes. Kontaktes bl.a. teaterhj@drama.dk</p> <p>Dansk Teaterforlag, er udlånscentral for færdige stykker. Kontaktes via www.danteater.dk.</p> <p><i>"Kommas Teaterbog"</i> Arne Skov Thomassen, Komma og Clausen 1992 - om forskellige teatergenrer</p> <p><i>"Dramas store bog om teaterrekvisitter"</i> Jaquie Govier, Forlaget Drama</p> <p><i>"Dramas store kostumbog"</i>, Jaquie Govier m.fl., Forlaget Drama</p>

Læringsmål	Forslag til undervisningen
<p>• forstår genrebegreber og har kendskab til forskellige teatertraditioner, heriblandt grønlandske traditioner, tragedien, det naturalistiske teater og absurdteater</p>	<p>Arbejdet med de forskellige genrer og teatertraditioner, er et meget godt startforløb for ældstetrinnet, da det giver eleverne mange nye og forskelligartede erfaringer med dramaet, som de kan bruge i al deres dramaarbejde på dette trin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Absurd teater. Læreren holder først et lille fagligt oplæg for holdet. Her tydeliggøres indhold og rammer og de historiske og samfundsmæssige baggrunde fremdrages. Absurdteater lægger bl.a. vægt på gentagelser, parallelle replikker og bevægelsesmønstre. Desuden arbejdes med "personer i deres egen verden"/afskåret fra hinanden/hver for sig og på samme tid. Lad eleverne arbejde sammen 2 og 2 eller 4 og 4. Hver lille gruppe skal nu skabe et geometrisk bevægelsesmønster, en slags lille koreografi. Hver person i gruppen udarbejder et individuelt mønster, som brydes og opbygges i sammenhæng med de andre 3 deltagers individuelle mønstre. Hver person går sit eget mønster, men sammen finder gruppen en rytme. De 4 figurer arbejdes delvis sammen, så alle figurer alligevel møder eller bryder lidt med et andet af gruppens mønstre/figurer. Holdet udarbejder nu en fast koreografi, som fremvises. Herefter arbejder eleverne sammen 2 og 2 og får et lille replikskifte fra teaterstykket "Venter på Godot" af Samuel Becket (ca. en A4 side), som bearbejdes på lignende måde. Eleverne finder/skaber rytme, gentagelse og parallelle bevægelsesmønstre, imens de fremsiger replikkerne/ dialogen. Alle grupper får samme lille tekstdel og fremviser. Afslutningsvis diskuteres de forskellige måder at løse samme dialog på.
<p>• kan bruge grønlandske, danske og eventuelt engelske fagudtryk i arbejdet med drama</p>	<p>I arbejdet med drama, indarbejdes de faglige udtryk naturligt ved at bruge dem. Øvelser kan foregå på flere sprog, eller der kan skiftes mellem sprogene.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En teatersportsleg, hvor en del af de udefrakommende input er sproget, så der hele tiden skiftes imellem grønlandsk og dansk.

Forslag til evaluering	Forslag til undervisningsmaterialer
<ul style="list-style-type: none"> • Lad alle grupper evaluere hinanden ud fra absurdteaters rammer og ide. 	<p><i>"Kommas Teaterbog"</i> Arne Skov Thomassen, Komma og Clausen 1992 - om forskellige teatergenrer</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Læg mærke til, om eleven kender og bruger faglige udtryk og kan udtrykke sig på flere sprog. 	

